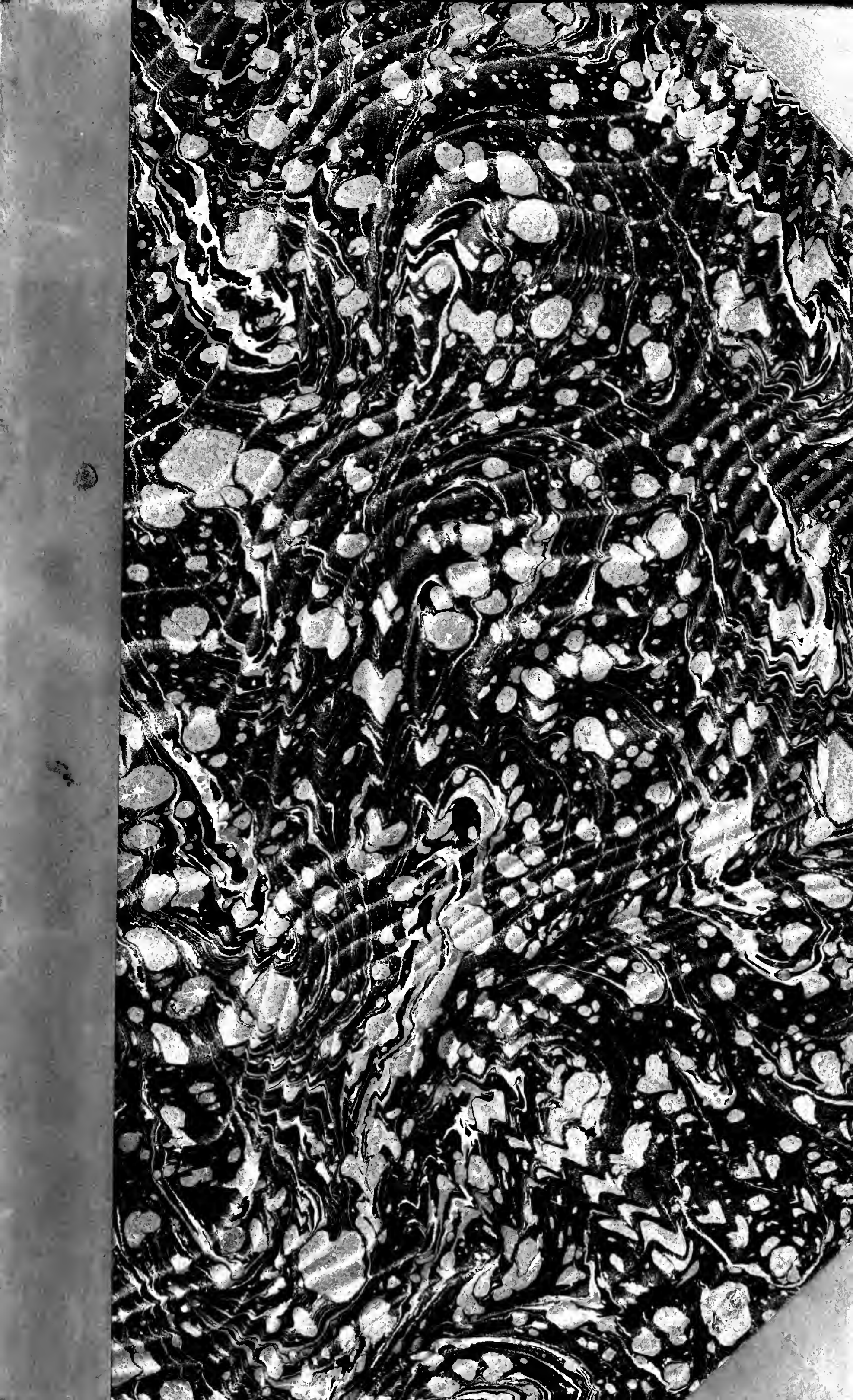
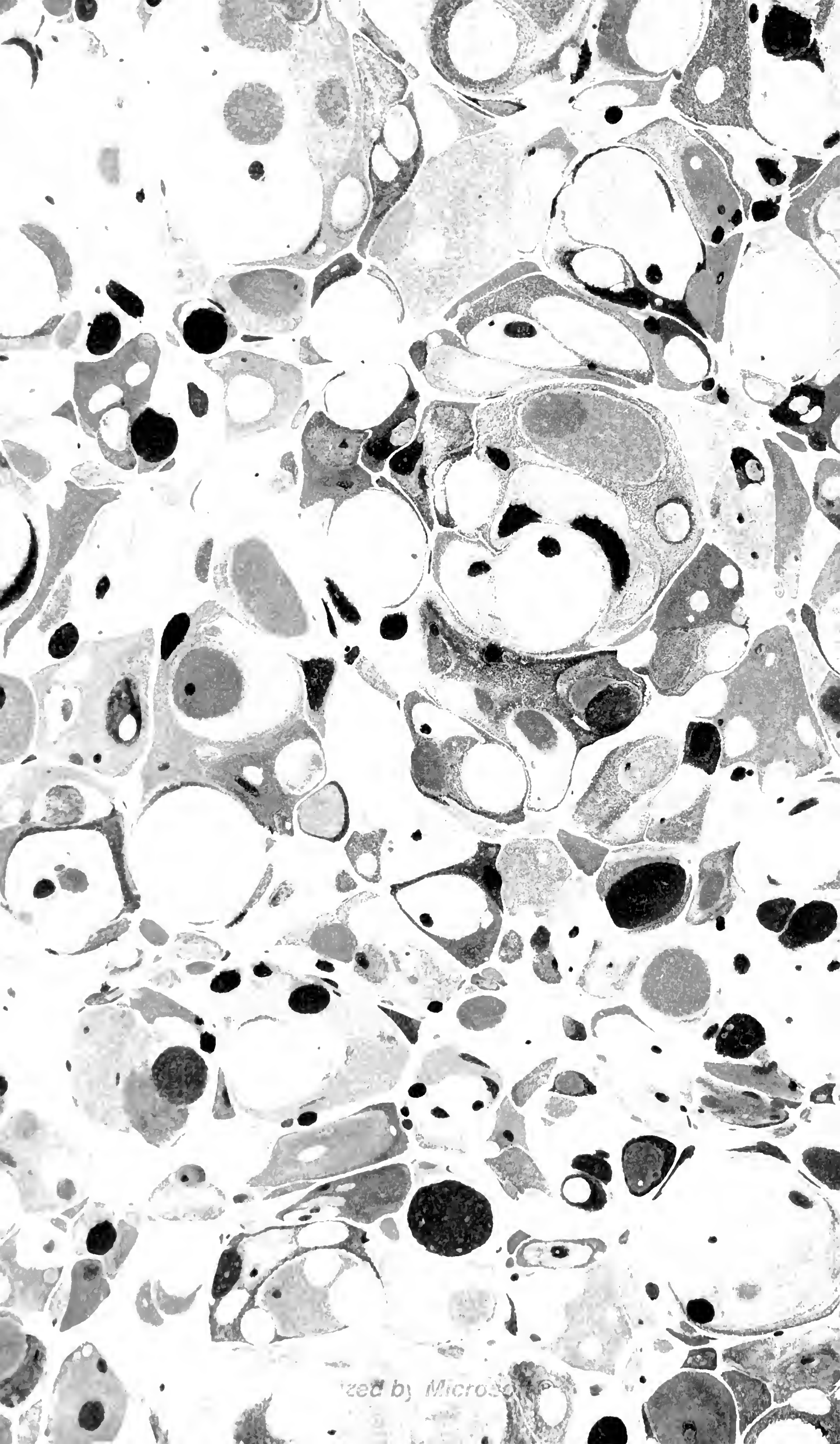
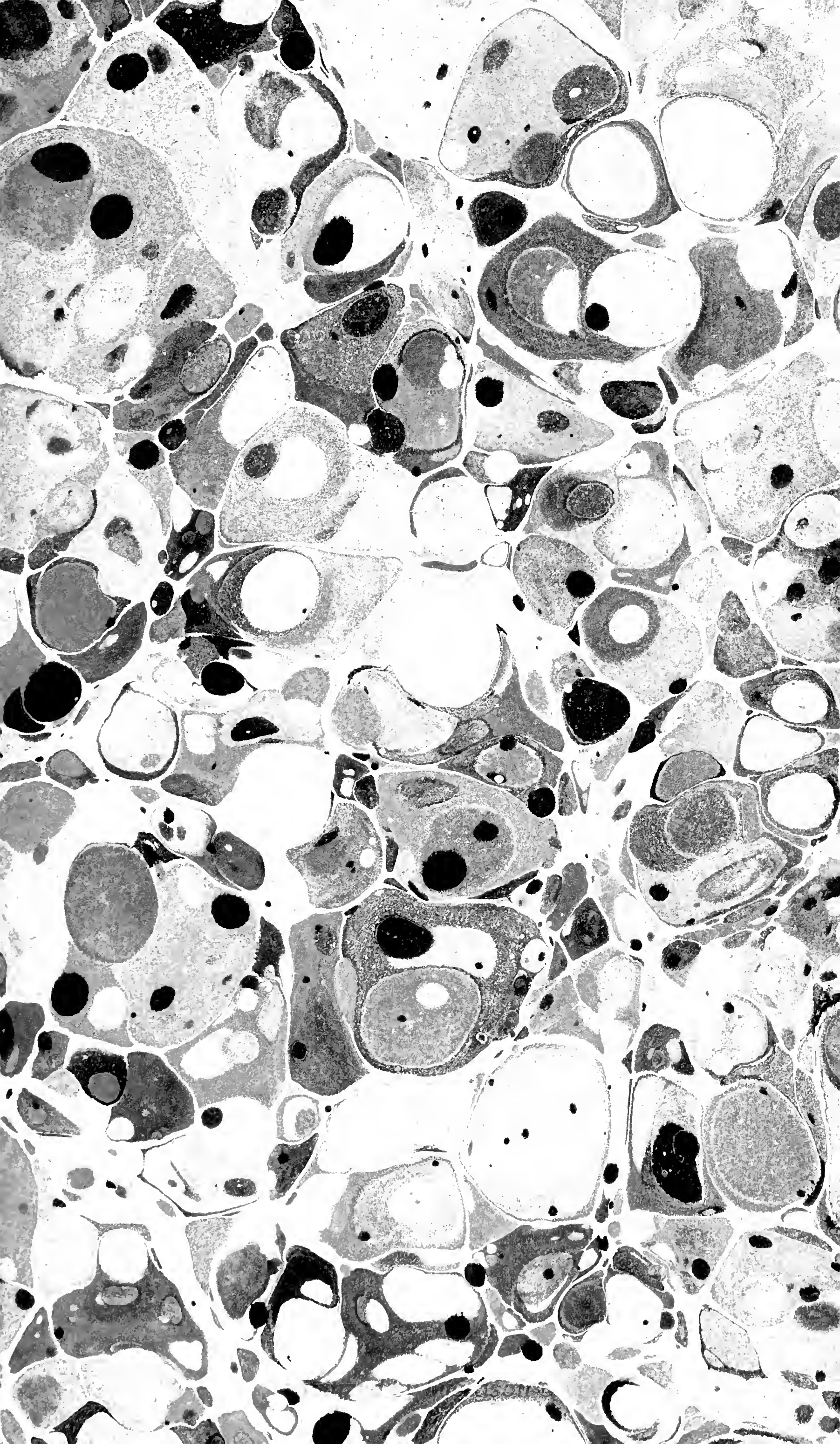
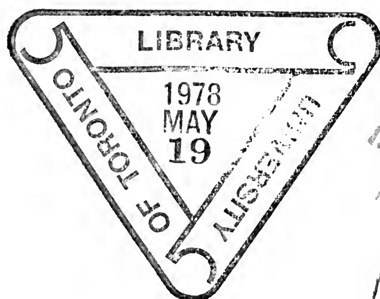

LIBRARY
1978
MAY
19
OF TORONTO
UNIVERSITY

MEMOIRER OG BREVE

UDGIVNE AF
JULIUS CLAUSEN OG P. FR. RIST.

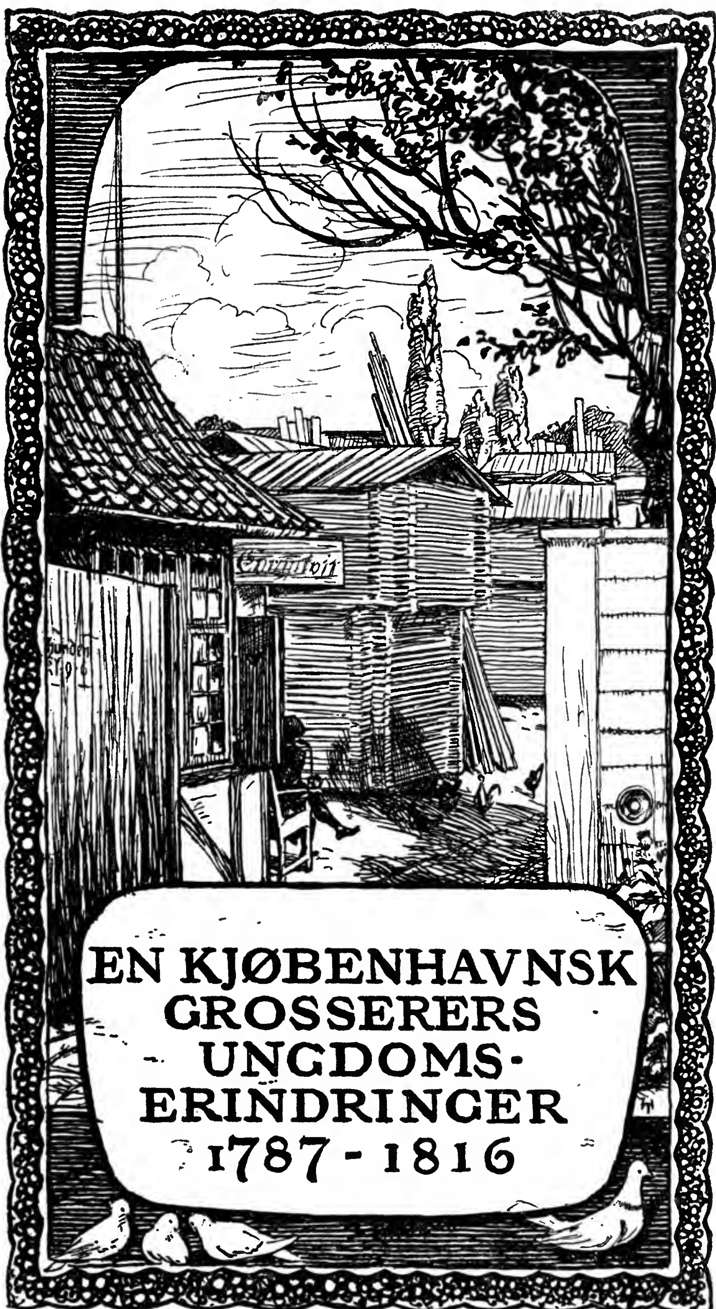
XII

EN KJØBENHAVNSK GROSSERERS UNGDOMS-ERINDRINGER 1787-1816

OPTEGNELSER AF MARCUS CHRISTIAN BECH

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN

1910

UDGIVNE AF JULIUS CLAUSEN OG P. FR. RIST.

TRYKT I 900 EKSEMPLARER

LANGKJÆRS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

INDLEDNING

Grosserer, Tømmerhandler *M. C. Bech* efterlod sig ved sin Død den 23. Oktober 1875, 88 Aar gammel, et mægtigt Manuskript med Titel: „*Mit Livs Historie* samlet og skrevet i Aarene 1864 til 1869 af *Marcus Christian Bech.*“ Manuskriptet, der er nedskrevet med Forfatterens egen Haand, udgør over 400 Sider i stort Kvartformat med en smuk, meget lille og tæt Skrift.

Det er kun den Del af disse Optegnelser, der vedrører Forf.s Ungdomshistorie, der frembyder særlig Interesse, og derfor ogsaa kun den, der offentliggøres, og det endda i beskaaren Form. Forf. har ikke kendt Begrænsningens Kunst og har heller ikke havt Brug for den; thi han skriver ikke for Publikum, og paa hans gamle Dage gav Livet ham god Tid. Paa ældre Folks Vis er hans Fortællemaade bred og vidtløftig, han bruger mange Ord for at meddele en Enkelthed og nænner ikke at forbigaa selv en nok saa ringe Ting, som hans kraftige Hukommelse har opbevaret. Det har derfor været nødvendigt at forkorte og beskære saaledes, at kun det kommer frem, der har virkelig Interesse for hans Eftertid.

Bogen giver et meget oplysende og karakteristisk Billede af hvorledes Livet formede sig for en velstaaende, kjøbenhavnsk Grosserersøn i Slutningen af det 18. og Begyndelsen af det 19. Aarhundrede (1787—1816).

Netop da han var bleven voxen, blussede Nationalfølelse og Fædrelandskærlighed op i høje Flammer, alle unge Mænd vilde være med til at værge Landet. I Kjøbenhavn er alle de unge Handelsmænd, Kontorister og Kræmmersvende, alle Studenter og Kunstnere indragne i den militære Tjeneste som Menige, Konstabler og Bombarderer, Underofficerer eller Officerer i Borgervæbningen, i Danske Artilleribataillon, i Livjægerne eller i Studenterkorpset. Da Flaaden saa var ranet og Hæren havde vist sin Afmagt, skøndt Folket hverken manglede Mod eller god Villie, kom Slappelsen, der affødte ensidig Militarisme, og et sandt Raseri efter at bære Uniform; men i denne Penge-Ulykkens Tid fik hver Mand nok at gøre med at værne Hus og Hjem, Forretning og Levebrød.

Alt dette stempler disse Ungdomserindringer, for hvis Offenliggørelse Udgiverne bringer Forfatterens Efterladte en Tak.

Udg.

GROSSERER JØRGEN BECH

Efter Opfordring, maaskee ogsaa af indre Lyst, tildeels foraarsaget ved den Uvirksomhed jeg er kommet i ved at maatte holde Sengen, formedelst et lidet Stød eller Skraben paa mit venstre Been, og til hvilken jeg endnu til Dato 8. Marts 1864 i tvende Maaneder er lænket, uden ellers at lide det mindste af nogen Sygdom, vil jeg her, støttet paa min særdeles gode Hukommelse, søge at samle og nedskrive Erindringerne fra min Barndom indtil nu i min høye Alderdom. Dette kan kun forstaaes som Erindringer om Ting, der er passeret mig personlig i min Levetid, dog ogsaa endeel om de Tidsbegivenheder, under hvilke jeg levede, og saaledes næsten udelukkende vil komme til at handle om mig selv og mine Allernærmeste. Jeg maa saaledes begynde med mine Forældre, med hvilke jeg paa faae Aar nær bestandig var samlet og ei forlod deres Huus, førend jeg ved at indtræde i Ægteskab dannede mig et eget Hiem.

Min Fader var, som det alletider heed, Søn af en Bonde; om jeg erindrer ret fra Mors i Limfiorden eller i Thyland; og fødtes i en Landsby, som heed Bech, den 25de October 1731, og blev kaldet *Jørgen Thomsen* eller *Thomasen Bech*. Dette Fornavn „Thomasen“ lod han senere falde og kaldte

sig kun *Jørgen Bech.* Naar og af hvilke Grunde han antog dette Navn, er mig aldeles ubekiendt, og har ei nogensinde været omtalt for mig. Han kom i en Alder af omtrent 12 Aar 1743 her til Kiøbenhavn og erindrede de store endnu dengang ei opbyggede Brandtomter efter Stadens overgangne store Ildebrand, hvorved den største Deel af Staden afbrændte og ødelagdes.[1]) I sit 19de Aar kom han i Tieneste hos en Supercargo i det kongelige Asiatiske Compagnie, som Skriver eller Medhiælper paa en Reise til China, som tog sin Begyndelse i Aaret 1750.[2])

En Reise til China medtog i de Aaringer en Tid af 2 à 3 Aar, da Seiladsen dertil var meget større og langvarigere end som den senere blev, efterat den berømte Verdensomseiler *Cook* havde omseilet Jorden og viist, hvorledes de bestandig staaende Passatvinde kunde benyttes, hvorved Seiladsen meget betydelig formindskedes. Fader fortalte, at der førend Passatvindenes Benyttelse regnedes 3000 Mile til Cap, og derfra til China ogsaa 3000 Mile.

Han afseilede herfra med et af Asiatisk Compagnies Skibe, ført af Capt. *Lüder Bider Hollman,* som i Aaret 1750 strandede paa svenske Kysten

---

1) Den store Ildebrand, hvortil hentydes, var i Slutningen af October 1728.

2) Jørgen Bech (1731—1816), hvis Forældre boede i Sæby eller i denne Bys Nærhed, kom efter Forældrenes Død først i Handelslære hos den bekendte rige kjøbenhavnske Grosserer Jacob Sewerin, der var født i Sæby (1691—1753). Efter at have endt sine Rejser tog han 1760 Borgerskab som Detailhandler og 1765 som Grosserer. 1774 fik han Sæde i Søretten og 1775 blev han deputeret Borger blandt Stadens 32 Mænd, hvis Formand han senere blev. I de paafølgende Aar fik han mangfoldige Hædershverv, saasom 1784 Direktør for Stadens Brandkasse. 1810 blev han R. af Dbg. Om hans Giftermaal og Privatliv fortælles i Bogen. Han blev regnet for en af Kjøbenhavns bedste og solideste Borgere og var en i høj Grad agtet og afholdt Mand.

ved Gothenborg, og kom hiem igien i Decbr. samme Aar; i Foraaret 1751 afseilet med et andet Skib, som ved Storm og Uveir kom til Skade i Spanske Søen og maatte tye ind til Bergen i Norge for at repareres. Dette Havarie havde vel ei kunnet opholde Skibet saa længe, men da næsten alt ombord var losset, saavel af Inventarium som ogsaa af Ladningen i Pakhusene, hændte den Ulykke, at Staden Bergen næsten aldeles blev ødelagt ved en voldsom Ildebrand, hvorved det fra Skibet lossede tildeels ogsaa brændte og ødelagdes. Der hengik altsaa en lang Tid, inden alt det behøvende igien blev anskaffet, og først efter over et halvt Aar var Alting klart til at fortsætte Reisen til China. Noget efter døde Capt. *Hollman*, og Oberstyrmanden *Beckman* overtog Commandoen af Skibet som Capitain, og ankom lykkelig til Canton i China. Her, hvor det Asiatiske Compagnie havde sine egne Bygninger med Contoirer og Pakhuse, blev losset, og senere Ladningen indtaget.[1])

Efter indtagen Ladning afgik Compagnieskibet til Europa og ankom lykkelig og vel til Kiøbenhavn efter Fraværelse af over tvende Aar, formodentlig i Aaret 1754.

I sit 24de Aar, den 13de December 1756 indgik han Ægteskab med Jomfru *Anna Elisabeth Fielstrup*, som var født i Haderslev den 24de Juni 1729[2]) — altsaa var hun $2^1/_2$ Aar ældre end han — og begyndte at handle her i Staden; og var hans

[1]) Et kortere Stykke, omhandlende Faderens Erindringer om Kinesernes Levevis, er forbigaaet.

[2]) Hun var adopteret af Kammerbud Hans Hansen, hvis Navn hun bar.

første Handel med Menneskehaar, som han tildeels lod opkiøbe i Jyllland ved sin derhavende Familie.[1]) Dengang vare Friseurer og Parykmagere rigtig i Flor formedelst den herskende almindelige Mode af Parykker for Herrerne og umaadelige Toure og Frisurer for Damerne, hvilken Mode var indført fra Frankrig. Denne Handel var ham meget fordeelagtig, og senere tog han Borgerskab som Thee- og Porcellainshandler samt Handel med chinesiske og ostindiske Produkter, og leiede et Huus i Nyhavn Nr. 18, „Solen" kaldet, efter en over Døren siddende forgyldt Sol.[2]) Boutikken var i Stuen samt Contoiret, og beboede han de øvrige Etager med Familien, der i 1757 var blevet forøget med en Datter, *Ane Maria* kaldet. I 1758 blev han igien Fader til en Datter, som blev døbt *Marie Helene,* men hvilken ei blev ældre end 4 Maaneder, da hun døde i Febr. 1759. I dette Aar den 11te Juni blev Huset „Solen" Nr. 18, hvor han hidtil havde boet til Leie, ham tilskiødet af Hr. *Nicolai Jonge* for den Summa 3000 Rdlr. dansk Courant. Da hans Handel stedse udvidede sig, antog han til Compagnon af samme en særdeles handelskyndig Mand ved Navn *Behrends*[3]) i Aaret 1764, som i Følge Contract skulde boe hos ham, og antog han da Firmaet *Jørgen Bech & Co.,* efterat han havde taget Borgerskab som Grosserer og Tømmerhandler. At *Behrends* havde indsat en Capital i Handelen, sy-

---

[1]) Han havde én Broder og tre Søstre i Jylland.

[2]) Nuv. Nr. 41. „Solen" (ɔ: et Kompas) sidder endnu over Gadedøren.

[3]) Daniel Hendrik Bärentz (saaledes er hans virkelige Navn ifølge velvillig Meddelelse af Grosserer J. Behrens).

nes rimeligt, og da han var Ungkarl eller maaske rettere Pebersvend, flyttede han til Fader. I Aug. 1767 bortkaldte Gud hans Kone fra ham og Datteren *Ane Maria*, som da ikkun var 10 Aar gammel, og blev Fader altsaa Enkemand i sit 36te Aar. Hvorlænge han vedblev at boe i „Solen" er mig ubekiendt, men sandsynligt til hans Datter ikke allene var confirmeret, men endog forlovet med Sieur *Jens Holbech*, senere Grosserer og Major;[1]) og havde hun Bryllup med ham d. 30. Aug. 1775 i sit 19de Aar. Fader overlod da Boutik og Handelen i „Solen" til sin Svigersøn og kiøbte da Gaarden i Toldbodgade. Her vare Pakhuse og stort Gaardsrum, og blev Handelen vist meget større ved det erhvervede gode Locale.

Her i Faders Gaard boede en Mand ved Navn *Restorff*, forhen Secretair privé de son Excellence le Comte *de Raben*, men nu Postmester.[2]) Disse vare den Tid ei kongelige, men private, og saaledes havde han paataget sig Routen til Lolland og retour, og var selv personlig med at føre samme, hvergang Posten afgik herfra til Naskov, eller retournerede. Han havde været bosat i Naskov med Kone og 3de Døttre. Af disse blev En gift med en Kiøbmand *Fielstrup*,[3]) Moder til den for faae Aar siden afdøde Etatsraad *Fielstrup* til Sindinggaard i

---

[1]) Grosserer Jens Holbech, Major i det borgerlige Infanteri, døde 1811, 68 Aar gammel, gift 1775 med Ane Maria Bech, der døde 1795, 39 Aar gammel.

[2]) Rasmus Restorff, død 1786, var Privatsekretær hos Lehnsgreve Otto Ludvig Raben til Christiansholm, senere Postmester. Han var gift med Mariane Gjørding, død 1789, 58 Aar gammel.

[3]) Slotsforvalter paa Hørsholm Hans Fjelstrup, gift med Sophia Amalia Restorff. Han døde 1775.

Jylland. En ægtede Grosserer *A. L. Schmidt*,[1]) og den ældste, der var født paa Lolland, blev senere min Moder, med hvilken han havde forlovet sig under sin Enkemandsstand, og varede denne Forlovelse lang Tid, indtil han 1782 faldt i en Sygdom og lod sig vie paa Sengen til sin Forlovede den 28de Juni 1782. Han havde formodentlig tænkt at giøre hende noget vel, ifald han døde som hendes Mand.

Min Moder heed *Berthe Emerence*. Hun var født 4. Juli 1756, altsaa 26 Aar, da hun indtraadte i Ægteskabet. Hun maa have været en særdeles smuk Jomfrue, som hun endnu — da jeg kunde dømme derom — holdt sig særdeles godt, afgav en meget vakker Dame og saae vel ud til sin sildigste Alder. Mine Forældre vare gifte i 3de Aar, førend de fik Børn. Det første var min afdøde Søster, der blev født den 8de Mai 1785, og det næste var min egen Person, der første Gang saae Dagens Lys den 2den November 1787, og var der en Forskiel af 2½ Aar i vor Alder. Jeg vil naturligvis i Løbet af min Beskrivelse om mig og mit Levnetsløb ofte, ja meget ofte komme tilbage til min Familie og Forældre samt Søster, der heed *Mariane Elisabeth*.[2])

Min Fødsel var saaledes den 2den November 1787 om Eftermiddagen, efterat Moder hele Dagen havde været beskieftiget med at lave Kiød- og Rullepølser, thi det var den saakaldte Slagtertid. Hun overstod Barselsengen vel, og omendskiøndt

[1]) Grosserer Albrecht Ludvig Schmidt, død 1821, gift med Frederikke Christiane Restorff, død 1822.

[2]) Denne Søster Mariane Elisabeth (1785—1822), om hvem der nedenfor fortælles meget, blev 1805 gift med Søofficeren Lorents Lorch (1781—1820).

jeg, Drengen, var kun meget lille, mager og spinkel — intet Under, da Forældrene vare temmelig gamle, nemlig resp. 56 og 31 Aar — var jeg dog sund og velskabt. I Daaben blev jeg baaret af Madame *Svendsen*, og Huen holdtes af min Moders Søster, Mad. *Schmidt*, og blev jeg døbt med Navnet *Marcus Christian*, og opkaldet efter afdøde Supercargo *Svendsen*. Fadderne vare Kiøbmand *Holbech*, *Fiedler*, Apotheker *Grønlund*, Bogholder *Ahrner*, Grosserer *Buntzen* og Mægler *Schiøtt*. Jeg har senere hørt, at Faders Venner, som bragte ham deres Lykønskninger, yttrede, at han lige saa godt kunde dreie Halsen om paa Drengen, da han ei kunde forvente at leve og see ham blive til noget. „Ja! lad os nu see," skal Fader have svaret, og han fik da rigtig seet, at Drengen blev til Mand og Borger, og vuggede han sin Sønnesøn, til han blev 2 Aar gammel. Saaledes kan her det gamle Ordsprog anvendes: „Mennesket spaaer, men Gud raa'er."

Af min første Barndom kan jeg intet erindre til mit femte Aar; dog maae undtages min herlige og kierlige Barnepige, som heed *Ane*, der først forlod mine Forældres Huus efter min Confirmation for at indtræde i Ægtestand, og saa naturligviis min Søster, samt Faders Svigersøn *Holbechs* tre Børn, en Søn og to Døttre, som vare ældre end jeg, deres Onkel.

Derimod fra mit sjette Aar, 1793, staaer næsten alt hvad der passerede mig, lyst for min Hukommelse, saavelsom Erindringerne om hvad der fore-

gik med og omkring mig. I mit sjette Aar vare Forældrene paa Balparé paa Christiansborg Slot, og vi Børn førtes af Pigen *Ane,* forsynet med Billet op paa Riddersalens Galleri, hvor vi saae Kong *Christian VII* dandse Menuet, og den øvrige kongelige Familie. Især erindrer jeg de store Candelabre af Sølv, som tilligemed Lysekroner oplyste Riddersalen.

Jeg kom i dette Aar til at gaae i en Pigeskole, som holdtes af en Skipperenke, der boede i Nyhavn, hvor der dog var flere Smaadrenge. I Skolen var og saa min Søster og Cousinerne, tvende Jfr. *Holbech.* Her lærte jeg at læse og skrive samt at synge, for det meste Arier og Sange samt Chor af danske Syngespil som „Høstgildet", „Peters Bryllyp", „Chinafarerne" og andre. Det var kun ilde bevendt med min Sang; thi dengang havde jeg slet ingen Gehør, og skielnede ei det mindste, om der blev sunget falsk eller rigtigt. Derimod holdt jeg meget af at tegne eller rigtigere at oversmøre endeel Papirer; saaledes afmaledes Portraiterne af de berømteste Mænd af den franske Revolution som Robespierre, Marat, og det guillotinerede Kongepar samt Dauphinen.

Da jeg var omtrent fem Aar, 1792, var jeg meget syg af de naturlige Kopper, som i dette Aar grasserede meget stærkt. Jeg var meget besat af disse, især i Ansigtet, og var i en otte Dages Tid berøvet Synet. Jeg fik samme igien og blev efter nogen Tid igien rask, men mit Ansigt var aldeles spoleret af Kopperne, dog havde jeg ingen dybe Flensninger

i samme. Kort efter blev *Mariane* ogsaa angrebet af Kopperne, men i meget ringere Grad end jeg, og havde hun ikkun 2 smaa Kopar i Ansigtet. Vi havde begge to i Forveien havt Skarlagensfeber, Mæslinger og Kighoste, saa vi havde havt og lykkeligen overstaaet alle Børnesygdommene. Mit ellers ret gode Drengeansigt blev forskrækkeligt skamferet af Kopperne; men det var i den Tid og meget senere ei saa paafaldende at være koparret, thi saa mangfoldige Mennesker vare det, som ogsaa min kiære Fader, der havde havt Kopperne i 1738, hvilke Ar nu vare i mindre Grad. De tabte sig eller voxede ud, efterhaanden som man blev ældre.

I mit syvende Aar, d. 26de Febr. 1794 afbrændte Christiansborg Slot aldeles til Grunden, og Kongefamilien flyttede til Palaierne paa Amalienborg. Jeg saae vel ei Branden nærved, men Skinnet af Ilden oplyste hele Staden; og kan jeg godt mindes den store Beklagelse, der almindelig yttredes over dette store Tab. Da jeg næsten stedse tumlede mig ude i Gaarden og Pakhusene mellem Contoirbetienterne og Arbeiderne, var jeg særdeles localiseret med alt hvad der hørte til Eiendommen, og vil her beskrive samme.

Gaarden i Toldbodgade Nr. 87[1]) var en meget gammel Bygning, og dens hele Indretning ei synderlig beqvem. Forhuset til Gaden, og i det hele alt i Gaarden, blev allene benyttet af Fader. Stuen bestod af en stor Sal paa 3 Fag, et Cabinet paa 2de Fag, samt et mindre Værelse, der brugtes til Reti-

[1]) Nuv. Nr. 15.

rade, [1]) med Udgang til Kiøkkentrappen. Denne Stueetage benyttedes aldrig, undtagen naar der var Selskab, og naar et saadant var samlet, kom min Søster og jeg ind og maatte kysse alle de tilstedeværende ældre Damer paa Haanden, hvilket vi just ikke var meget for. Selskabet samlet, meldte Tieneren, at der var serveret, og da toge Herrerne Damer til Bords med Fader i Spidsen, gik parviis op ad Trappen til anden Etage og ind i Salen, hvor Bordet var dækket til nogle og tyve Personer. Paa 2den Sal vare vore daglige Værelser. Denne Etage bestod af en Stue paa to Fag, den røde Stue kaldet, ligefor Trappen, der var stor og stærk med et svært, stærkt Gelænder og store, runde Ballustre af Fyr. Hele Trappen var panelet, saavel paa Siderne som paa Loftet. Til høire var Salen paa tre Fag, Chinesersalen kaldet. Den var ganske panelet fra Loft til Gulv og malet med Figurer af Chinesere, deres Bygninger og Haver med Palmetræer og Thebuske. Herfra gik en Dør til mine Forældres Sovekammer med et Fag til Gaarden. De laae hver i sin Topseng med nedhængende Sirtses Gardiner. Ligefor Sengene var et stort Mahognie-Skab, Sølvskabet kaldet, der naaede næsten til Loftet, med Skuffer forneden til Linned, og foroven med Rækker til Sølvtøiet, der ei var ubetydeligt. Dørene til dette Skab vare allene næsten

---

[1]) Ordet bruges næppe her i Betydning af W. C., men i den oprindelige Betydning af et Sted, hvortil man kan trække sig tilbage. Denne Betydning var et godt Stykke op i det 19. Aarh. den almindelige (se Carl Bernhards Novelle „Børneballet“ i første Udg. 1836: „De fik hende bragt ind i Damernes Retirade“, i anden Udg. 1869 forandret til „Damernes Værelse“).

3 Alen høie, yderst tykke, og Nøglen dertil kan jeg erindre var stor og stærk. Tilvenstre af den røde Stue var Dagligstuen paa 3de Fag, der benævnedes den gule Stue, hvorfra en Dør til Pigernes Kammer og ved dette var et stort Kiøkken paa 2 Fag, der havde en Dør ud til Hovedtrappen. Paa første Repose paa samme op mod Qvistetagen havde Fader et perlemalet Skab, hvori hans friserede og velpudrede Parykker hængte, og hvor han hver Aften ophængte den om Dagen brugte, og beklædte sit graae og tildeels skaldede Hoved med en hvid Bomuldshue. Hans Servante bestod af et Fad, der tilligemed Haandklæde blev stillet paa Trappen op til Skabet, hvor han udtog den Paryk, som han vilde benytte den Dag. Trappen førte op til Qvistetagen, der bestod af 2 Værelser til Gaden. I det første var en Alkove, hvori jeg sov allerede i flere Aar, bragt i Seng af min kiære Barnepige *Ane,* der førend hun forlod mig enten sang et Vers af en Psalme eller fremsagde en Bøn, Fadervor, for mig. Der var endnu et større Værelse tilvenstre af Trappen, hvor Moder havde Porcellain og Glas, og en Dør tilhøire førte til Loftet, der blev benyttet til Pulterkammer, og paa hvilket der var tre store perlemalede Skabe, fulde af Linned og Gangklæder. Ned ad Hovedtrappen paa anden Repose var en lav Dør, der førte ind til Portkammeret tilvenstre, og til høire i Sidehuset op ad tre Trappetrin til en smal Corridor, hvortil stødte et Værelse med Seng, hvori 2de Contoirbetiente laae. Derfra kom man til Trappen i Sidehuset, og ved samme et

stort Værelse paa 3de Fag, der vendte ud til Baggaarden med Udsigt over endeel Haver, der hørte til Lille Strandstræde. Dette benyttedes af de stedse i Huset værende 2 Contoirister, og ligefor Trappen var *I. Bech & Co.s* Contoir, der var rummeligt med Vinduer, 3 Fag til Forgaarden og 3 til Baggaarden; var altsaa beliggende i Mellembygningen. Fra Contoiret tilhøire var et meget stort Værelse, der var kun svagt belyst af et halvt Vindue, og benyttedes samme til Contoirets Archiv. Disse Værelser i Mellembygningen vare de, der vare beboede af Faders Svigerforældre, forhen omtalte Postmester *Restorff*, der afgik ved Døden i 1787, og hans Enke; og her var det, hvor Bedstemoder, da Sieur *Jørgen Bech* og hendes Datter, der vare klædte i Maskeradedragt med Masker for Ansigtet for at deeltage i de af Grev *Struensee* i sin Tid indførte Maskerader, efter længe ganske taus at have betragtet dem, slog Hænderne sammen og udbrød i de Ord: „Gud frie os for Ildebrand“, og uden videre at yttre et Ord vendte dem Ryggen og gik ind i den næste Stue. Fra denne gik en Trappe ud i Baggaarden, og ligefor Stuen var der tvende mindre Værelser, der benævnedes „Theekamrene“, hvor Oplaget af alle Sorter Thee vare samlede, fra den meget kostbare Kaiserthee til Thé de boeuf, egentlig The-bohée, den allersimpleste. I det inderste af disse Kamre opbevaredes de fineste Kryderier som Caneel, Cardemomme, Muscatblommer, Muscatnødder, Piment, Indigo, Succader ved Nytaarstiden, og mange andre Specerier. I og fra disse

dybe Kamre var der stedse en fortrinlig, fiin krydret Lugt. — Forgaarden var stor og rummelig, og giennem en stor Port kom man til Baggaarden. I Porten var tilhøire et stort Pakrum, der kaldtes Romsdalen, hvorpaa i store Stykfade og Oxehoveder Oplaget var af Spirituosa-Varer som Rom, Cognac, Genever, spanske Brændeviine etc. samt chinesisk Soya paa Tønder, som ogsaa Foustager med syltet Ingefær. Baggaarden var ogsaa temmelig stor. Her var det saakaldte gamle Pakhuus, bestaaende af et stort Underrum og to Lofter ovenpaa, der vare fulde af Sukkere, raae Caffe, Riis, Figen og Rosinfierdinger. Endvidere var her et stort Brændeskuur i Sidebygningen med et over samme ragende Lindetræ med en ganske god Krone, en Sandkiste langs med Pakhuuset, og Latrinerne langs med de paa denne Side tilstødende Haver fra Strandstræde. Jeg maae endnu anføre et stort Værelse tilhøire i Mellembygningen under Contoiret, hvor dette i Fortiden havde været, og hvor Principalen sad i et mindre Sideværelse, der ved Trappeopgangen var adskilt fra det større Contoir. I Forgaarden var et grønmalet Spalier-Lysthuus, omsluttet af fire smaa Lindetræer lige under det Vindue af Contoiret, hvor jeg senere fik min Plads; men dette Lysthuus brugtes paa min Tid til Hønsehuus, indtil det hele maatte vige for et af Fader opført 4-Etages høit grundmuret Pakhuus i Aaret 1794, der indtog hele Forgaardens Længde. Alle Gaardens Bygninger som og det gamle Pakhuus vare af Bindingsværk. Under Forhuset til Gaden

var hele Kiælderen benyttet til Oplag af Vine, og store Stykfade samt Oxehoveder indeholdt de forskiellige Slags røde og hvide Vine. Dette Vinlager bestyredes egentlig af en dertil lønnet Vinkyper; dog blev der daglig solgt og tappet en stor Deel af Pakhuusforvalteren.

Jeg har været meget vidtløftig med Beskrivelsen af Faders Eiendom, der efter de Tider var en fortrinlig Kiøbmandsgaard; men da jeg i min tidligste Alder færdedes i denne, staaer alt saa tydeligt for mig i min Erindring, at det har moret mig meget at beskrive den.

Jeg var kun liden af Væxt, spinkel og mager, men forresten meget livlig og let af Humeur og ei forknyt; og fra smaa af var jeg foruden min Søster omgivet af Legekammerater. I Særdeleshed kom min Fætter, *Jens Peter Schmidt*, yngste Søn af Onkel *Schmidt*,[1]) ofte hiem til mig, hvor vi da for det meste legede i Gaarden og paa Pakhusene. Vi gik ofte ud at spadsere med nu Stuepigen, min fortræffelige Barnepige *Ane*. Om Søndagen tog Fader mig ofte ud med sig, tildeels for at giøre Besøg hos Bekiendte. Jeg var ikkuns en liden Pog, da jeg gik med ham paa Børsen, i begge Bankerne, Courant- og Speciebanken, samt mange andre Steder. Engang i Vintertid, da Isen havde lagt Bro over Vandet til Christianshavn, gik vi, som saa mange andre, ned ved Nyhavns Hoved, hvor Overgangen var og spadserede nok saa herligt paa Isen,

[1]) Se Side 6. Den senere Grosserer Jens Peter Schmidt, Kaptajn i Livjægerkorpset, død 1826, 36 Aar, blev gift 1. med Juliane Cathrine Voigt, død 1821, Datter af Parykmager Voigt, og 2. med Svigerinden Anna Lucie Voigt.

da jeg faldt igiennem den og blev aldeles giennemvaad indtil Knæerne. Fader faldt ei, og havde jeg formodentlig bortfiernet mig noget fra ham. Da vi vare nærmest Christianshavns Opgangen, gik han med mig til en Hosekræmmer, hvor jeg fik et Par nye Strømper, og Skotøjet blev tørret. Jeg befandt mig vel og syntes godt om de nye Strømper. Paa Tømmerpladsene gik jeg oftere med ham. Til Stadsvisitter var jeg paa den Tid klædt meget stadselig i en blaae chinesisk Atlaskes Trøje med hvid nedhængende Krave, Nankins Benklæder og et rødt Taftes Skierf med Fryndser omkring, alt fra China. End ydermere bar jeg i Haanden en chinesisk Parasol eller Parapluie af tyndt Voxdug med mange couleurte Striber. Mit allerede dengang lange blonde Haar bølgede ned over Skuldrene paa mig, saa jeg afgav ingen daarlig pyntet Person.

I mit ottende Aar 1795 om Foraaret forlod jeg Pigeskolen i Nyhavn og indtraadte som Elev i den i Fior oprettede Skole af Secretair *Schouboe*,[1]) der efter ham blev kaldt det Schouboeske Institut. Han var gift med en Datter af Bedemand *Sandrue*, og var hun et særdeles smukt Fruentimmer. Da Bedemanden ei syntes om Partiet, og *Schouboe* længe havde friet, uden Haab at erholde hans Samtykke til Ægteskabet, besluttede han at bortføre sin Kiæreste, hvilket han ogsaa fuldførte og lod sig vie til

---

[1]) Kopist i Hof- og Stadsretten og Timelærer Frederik Christian Schouboe (1766—1829) oprettede 1794 en privat Latin- og Handelsskole samt Pensionat efter moderne Anskuelser. Den fik stærk Tilgang og mange kendte Mænd er udgaaede fra den. Han blev 1814 Raadmand og Byskriver i Kolding, men optog atter 1824 Skolevirksomheden i Kbhvn. Han blev 1790 gift med Bolette Sandrue (1770—1846), fra hvem han blev skilt, og var senere gift to Gange.

hende. Skolen var i Lille Grønnegade,[1]) og havde *Schouboe* leiet et Locale ligeover for Svigerfaderen for at chicanere denne.

Jeg kom i Forberedelsesklassen, sad ved en lille Pult. Nu var ogsaa kommet ind i Skolen en Dreng, der heed *Weisvogt Nielsen* (den nu nyelig afdøde Conferenceraad og Høiesteretsassessor).[2]) Skoletiden var Formiddag fra Kl. 9 til 12, og om Eftermiddagen fra 3 til 5. Der spistes hiemme strax efter at Fader, der hver Dag gik paa Børsen Kl. 12, var kommen hiem Kl. $1^1/_2$, i Forening med de i Huset boende tvende Contoirbetiente. *Mariane* og jeg vare ei siddende ved Bordet, men stode foran Couvertet, og skiftedes vi hver Dag at bede en kort Bordbøn, førend Maaltidet tog sin Begyndelse.

Jeg kom godt ud af det i Skolen, var vist temmelig opmærksom i Timerne, og læste Lectierne godt igiennem hiemme med den kiære Moder. Min gode Hukommelse giorde, at jeg snart lærte disse, og medbragte jeg altid om Løverdagen gode Charakterer om Flid og Fremgang, der som oftest belønnedes af Fader med en To- eller Fireskilling. Derimod var Opførselen ikke altid saa god i Skolen, da jeg var munter og livlig og giorde Spilopstreger med de andre Drenge. Min Sidekammerat *Nielsen* var en tør, suur og treven Dreng og blev ofte drillet af Classens Drenge. Saaledes havde han medbragt et Porcellains Skrivertøi med Blæk- og

---

1) Nuv. Ny Adelgade.

2) Johan Christian Weisvogt Nielsen (1787—1863), Søn af Hofinspektør Mogens Nielsen. Han blev 1804 Student fra Schouboes Institut og var fra 1826 til 1856 Assessor i Højesteret. 1852 Konferensraad.

Sandhuus, dette sidste til venstre, men medens han saae ned paa Papiret, hvorpaa han skrev, byttedes Sandhuset med Blækhuset, og da han vilde benytte det første, tog han Blækhuset og slog over sin Skrift; han blev rasende vred, og der blev stor Staahei i Classen. Skrivermesteren kan jeg erindre var en afskediget tydsk Underofficer, en høi, bredskuldret Karl med Knebelsbarter, der idet han gik op og ned af Gulvet commanderede os: „Kopf in die Höhe"; „gerade sit"; og „Armene ved Leisten af Pulten", „Fingerne ligeut — ei Blæk po". Naar nogen havde forseet sig, blev han stillet op ved Døren med en Lineal i Haanden og en Papiirshue paa Hovedet, og maatte ei røre sig af Stedet. Her maatte han staae i et Qvarteer eller længere Tid, og blev giort dygtig til Nar af os andre. Jeg kom aldrig til at staae Skildvagt og stod mig godt med Lærerne.

En Eftermiddag, den 5te Juni, da vi Kl. 3 var kommet i Classerne og havde læst noget, blev der stort Oprør i samme formedelst en stærk Ildebrand, der var udbrudt paa Holmen i den saakaldte Dellehave i Bygningerne ud mod Canalen, og begyndte at gribe fat i Husene paa den anden Side af Holmens Canal. Skolen blev hævet, og Lærerne maatte følge Disciplene hiem. Vi bleve samlede efter de Qvarterer vi boede i, og alle vi, som havde hiemme i Bredgaden, Nyhavn og deromkring, fik en af dem med os med streng Befaling, at vi strax skulde gaae hiem og ei opholde os paa Gaderne. Ved at passere langs med Husene af Kongens Ny-

2

torv, saae jeg store Flammer fare over Canalen fra Bygningerne i Dellehaven. Hiemkommen var der ogsaa stor Forstyrrelse, og Fader havde begivet sig til Raadstuen, da han var en af de 32 Mænd. Dette var Begyndelsen til Kiøbenhavns store Ildebrand i 1795, som vedvarede de trende Dage, den 5., 6. og 7. Juni og ødelagde en Deel af samme. Der kom Ild i St. Nikolai Kirketaarn, og da dette var faldet, brændte Kirken aldeles, og forplantede Ilden sig paa hele Qvarteret rundt om samme, nemlig Hvelvingen, Høibrostræde, den nordostlige Deel af Østergade, Gammelstrand og vedblev lige op til Vesterport; alt paa venstre Side af Amagertorv, Wimmelskaftet op til Gammeltorv, det dengang der staaende Raadhuus mellem Nygade og Frederiksberggaden, og alle mellemliggende Tvergader op til Nørreport. Hele Veien fra det kongelige Theater og til venstre afbrændte, saa at man paa Kongens Nytorv saae Murene af det forrige Aar afbrændte Christiansborg Slot. Ikkun een Gaard stod og kneisede urørt, enten i Badstuestræde eller Hyskenstræde, og blev ved Eierens Rundhaandethed reddet af Matroser, der under Ilden rundt om den bedækkede samme med Seilduger, som ideligen bleve besprøitede. Brandvæsenet kunde ei standse Ilden, da Sprøiterne snart bleve ubrugelige, og reddedes kun den øvrige Deel ved Nedrivningen af de nærmeste Bygninger. Vinden var nemlig Øst til Syd og temmelig stærk. Det vedblev at brænde den 5., 6. og 7. Juni, da Ilden blev standset ved at nedrive de nærmest ved samme staaende Huse.

Der var ikke nogen Skolegang i længere Tid, men jeg havde meget travlt hiemme med at gaae et heelt Isenkramlager af Legetøi igiennem, der under Ilden blev indflyttet paa Lofterne i det nye Pakhuus fra Isenkræmmer *Winther* paa Gl. Amagertorv.[1]) Til de flere tusinde brandlidte og huusvilde Familier, saavel de fattige som de mere formuende, blev øjeblikkelig opført en stor Teltleir paa Nørrefælled, hvor de brandlidte Familier strax indflyttede. Denne Leir indeholdt regelmæssige Gader og Torve, og fandtes der alle mulige Slags Haandværker-Boutikker, Slagtere, Bagere og en detail-Handlende. Et stort Officeerstelt prangede i Midten, og flere rundt omkring til Officerer og Menige af Borgercorpserne, som bestandigen vare placerede rundt om i Leiren for at opretholde Orden blandt de mange Mennesker i Forening med Politiet og Vægterne, der sang Klokkeslettene, samt varetog deres øvrige Forretninger som saadanne. Jeg var oftere derude med Forældrene og aflagde Besøg hos Bekiendte blandt de Brandlidte, samt hos Borgerofficererne; i Særdeleshed vare vi der, naar senere Major *Andresens* Compagnie af borgerlige Artillerie havde Vagt derude. *Andresen* var i Compagnie med Onkel *Schmidt*, og var deres Handelsfirma: *Andresen & Schmidt.*[2])

Paa samme Tid som Leiren oprettedes, bleve tvende store Blokskibe, casserede Linieskibe, lagte ud mellem den saakaldte Røde Pæl og Toldboden,

[1]) Isenkræmmer Martin Hansen Winther (1747—1818) boede Amagertorv Nr. 5. (Gl. Nr.)

[2]) Grosserer og Major Peter Andresen (1755—1802).

for ligeledes at fyldes med Brandlidte, især af de fattigste Familier. Der blev giort store Indsamlinger af Penge til de Brandlidte, og flere gave dem Middagsmad, som vare paa Blokskibene. Disse Skibe vedbleve at være beboede i længere Tid; thi Fader gav dem ogsaa et Middagsgilde i 1797, jeg troer det var Moders Fødselsdag d. 4 Juli, og vare vi Alle derude ombord for at controllere det givne Maaltid, der bestod af Kiødsuppe, Kiødet med Peberrod, et Suurbrød og $^1/_2$ Flaske godt Øl til hvert Individ saavel store som smaae. Kommen fra Borde kan jeg erindre, vi om Aftenen saae en Forestilling hos en Franskmand *Pierre,* der bestod i Cosmoramaer og optiske Ting. Theatret var i Fru *De Machères*[1]) Palais, Hiørnet af Dronningens Tvergade og Bredgaden, der hvor nu „Hotel Phønix“ pranger. Disse *Pierres* Forestillinger var meget besøgte og overordentlig gode. Senere vare vi der endnu et Par Gange, da det interesserede os Børn saa saare meget, og vare disse Forestillinger de første af den Slags, som vare givne i Kiøbenhavn.

Da det var Midsommertid, giorde Leiren og Blokskibene særdeles Nytte, og da det lakkede mod Vinteren, flyttede Beboerne af disse ind i en Mængde smaa Bygninger, der imidlertid i Løbet af Sommeren vare opbyggede paa forskiellige Steder i Staden. Saaledes var hele Slotspladsen foran det afbrændte Slot med Gader fra Høybroe til Cancelliet opbygget med Bindingsværks-Huse, end-

---

[1]) Elisabeth Sophie Desmercières f. Komtesse Friis var Enke efter Geheimeraad Desmercières, der havde købt Palaiset ved Aarhundredets Midte.

ogsaa ind i Kielder-Etagens Fag Vinduer, der formedelst deres Tykkelse af 6 Alen afgave et godt Værelse. Ligeledes en stor Mængde Huse paa en Skibsbygmester *Larsen* tilhørende Plads, beliggende ved Toldboden i Amaliegaden. Dette Partie Bygninger troer jeg endnu forefindes der, sandsynligt endeel forandret fra den Tid af, og ere beboede.[1]) Ligeoverfor Faders Gaard i Toldbodgaden var en høi svær Muur, hvor forinden var en stor Plads, der hørte til gamle Qvæsthuus, dengang Canalcompagniet, og som gik giennem Toldbodgaden, omkring Hiørnet af St. Annæplads og lige til Qvæsthuusgaden. Denne hele Strækning af Muuren var ligeledes blevet bebygget med smaa Huse til de Brandlidte, og benyttedes disse flere Aar efter Branden, indtil den større Deel af Brandtomterne paa nye bleve opbyggede. Der var i disse Aaringer megen Commerce i Toldbodgaden, som ellers havde været saa stille og rolig. Paa Midten af denne nu bebyggede Muur var en Port med Indgang til den ligefor vore Vinduer liggende store Plads, der benyttedes af Canalcompagniet, der var paa gamle Qvæsthuus, til Oplagssted af Tømmer, Muursteen, og blandt andet var der 2 à 3 meget store Kalkgruber, der om Vinteren var fulde af Vand, som naar de vare belagte med Iis, benyttedes af mig til Glidebaner, og senere øvede jeg mig der med at løbe paa Skøiter, først paa det ene Been og siden paa de tvende.

[1]) Adskillige af disse interimistiske Bygninger blev staaende her paa Larsens Plads til over Midten af 19. Aarh. og kaldtes „Lille Kjøbenhavn". (Se Billedet i Klæstrups „Fra det forsvundne Kjøbenhavn", I, Pl. 43).

Nogle Dage efter Ildebranden begyndte Skolen igien, og flere af Drengene bleve enige om henimod Efteraaret og vi Kl. 5 forlode Skolen, da det næsten var mørkt, at patrouillere i de afbrændte Gader for at paasee Orden i samme. Det var et nobelt Indfald, men det forpurredes snart af Lærerne, da de kom til Kundskab derom.

Min Gudmoder, Mad. *Karen* sal. *Svendsen*,[1]) Enke efter Supercargo *Marcus Christian Svendsen*, efter hvem jeg var opkaldt, der døde 1787, og som var Compagnon i Faders Handel under Firmaet *J. Bech & Co.*, havde et Lyststed i Landsbyen Bagsværd, hvor vi fra Barnsbeen ofte kom, næsten hver Søndag; dette Lyststed var ei som Nutidens Lyststeder, det var ikkun en En-Etages Bygning med en rummelig Qvistetage. Stuetagen indeholdt 2 store Værelser og 2 endog meget smaa Stuer, hvoraf den ene vendte ud imod Gaarden med Udsigt til Landeveien, giennem en Stakitport med Laage, med et Fag Vinduer, bag hvilket Mad. *Svendsen* stedse var siddende. Den anden lille Stue gik ud til Haven, der var meget stor med mange ældre Frugttræer, og da Stedet laae paa Hiørnet af Bagsværd By og Landeveien til Kollekolle, var den omgivet med et Steengierde, hvorpaa Lindetræer, og et Plankeværk, der løb langs med en Sidevei til den store Gaard og Lyststed „Aldershvile“ ved Bagsværd Søe. Qvistetagen bestod af 2 store Værelser. I det til venstre af Trappen var Mad. *Svendsens* Sovekammer, og det til høire var mine For-

---

[1]) Madam Karen Svendsen døde 1816 over 80 Aar gammel.

ældres; foruden var der tvende mindre Giesteværelser. Hos Mad. *Svendsen* var jeg, som ovenfor berørt, fra min spædeste Alder kommen med Forældrene hver Sommer og næsten regelmæssig hver Uge, idet hendes Wienervogn afhentede os Løverdag Eftermiddag, og kiørte vi, efterat Fader havde expederet Posten, undertiden tidlig Kl. 6, men for det meste kun Kl. 8, og forbleve der om Søndagen; undertiden kiørte vi ogsaa tidlig ind Mandag Morgen. Det var en stor Fornøielse for *Mariane* og mig, naar vi alle fire vare komne i Chaisen, og *Peder Poss,* Kudsk og Avlskarl, smeldede paa de tvende sorte, velnærede og stærke Heste, og de begyndte at trave ned ad Toldbodgaden over St. Annæpladsen ned ad Amaliegaden langs med Reberbanen og ud af Østerport. Der var $2^{1}/_{4}$ Miil til Bagsværd, og disse tilbagelagdes gierne i $1^{1}/_{2}$—$1^{3}/_{4}$ Time, thi vi vare godt kiørende.

Jeg kan erindre, at Fader, hvergang vi toge til Bagsværd, stedse medtog tvende temmelig store Pakker i Papiir, som han ved Ankomsten strax leverede til Mad. *Svendsen,* der øieblikkelig gik op med dem og bevarede dem i hendes Sovekammer. Senere erfarede jeg, at disse Pakker allene indeholdt Vexler, der af Firmaets mangfoldige Correspondenter vare indsendte som Remisser til samme. I Forgaarden var der i den ene Ende af en Ladebygning ud til Landeveien indrettet et ei stort, men meget net Værelse, der var meubleret, og deriblandt tvende Spilleborde. Her spilledes L'hombre, som Mad. *Svendsen* holdt meget af, naar der ingen

flere Fremmede vare, om Eftermiddagen i mindre godt Veir af hende, Cancellieraad *Colbiørnsen*[1]) — en særdeles Omgangsven af Mad. *Svendsen*, og som ofte om Løverdagen kiørte med os derud — og Fader. Undertiden spillede Moder med som den Fierde. Vi Børn saae til, og lærte jeg allerede dengang Spillet, som vi senere med Faders tiltagende høie Alder ofte i de lange Vinteraftener spillede, og skiftede vi gierne med L'hombre og Styrvolt. Mad. *Svendsen* førte hvad man kalder et meget selskabeligt Huus og havde et stort Bekiendtskab. Om Sommeren var derude to store Middagsselskaber, hvortil nogle og tyve Personer indfandt sig. Der gaves mange og meget fine Retter samt udmærkede Vine. Maden tillavedes af et ældre Fruentimmer, som af alle kaldtes Moster og bestyrede hele Huusvæsenet, og som stedse viste sig som min særdeles Velynderinde. Foruden disse større Selskaber var der ofte mindre, der bestod af flere af de i Bagsværd om Sommeren boende Familier.

I Efteraaret 1796 flyttede Schouboes Institut fra Lille Grønnegade, da Localet nu var for lidet, til Gothersgade i en stor gammel Gaard, som dengang laae ligeoverfor Indgangen, en Jerngitterport, til Kongens Have, som gik ned til over Halvdelen af Stykket mellem nuværende Konprindsessegade og Adelgade, hvilket store Stykke af Haven heelt ned til Sølvgaden blev parcelleret ud og solgt til

[1]) Cancelliraad, kgl. Bogholder Hans Martin Colbjørnsen død 1836, 79 Aar gl.

Byggepladse. Disse Bygninger danne nu Kronprindsessegaden.[1]) — Gaarden tilhørte en Jøde *Meyer* og leiedes vist det Hele af *Schouboe*, som selv beboede Stuen til Gaden. I For-, Side- og Baghuset vare Skolelocalerne. Min Classe kom paa 2den Sal i Baghuset. Flere Gange om Ugen, efter Skolens Ophør Kl. 12, gik endeel af os Drenge ind i Kongens Have giennem Jernporten, der den Tid oplukkedes af en gammel Karl, som heed *Adam*, ledsaget af en Lærer, den senere Oberstlieutenant ved Livcorpset, Professor, Directeur for Gymnastikken, Ridder etc. *Vivat Victoria Franciscus Nachtigall*, et snurrigt Fornavn, der var fremkommet ved, at da hans Fader, der var Skrædder, fik denne Søn, i sin Glæde udbrød „Vivat Victoria Franciscus“ — han heed selv *Frantz*.[2]) Da han senere skulde døbes, og Præsten læste disse ualmindelige Navne, adspurgte han Skrædderen, om det virkeligen var hans Mening, at Drengen skulde have disse Navne, hvortil Faderen meget alvorligen svarede, at det var hans Villie. *Nachtigall* bortkastede de tvende Fornavne, og var han den første Student, der blev demitteret fra Schouboes Institut, og stod som Nr. 1 øverst paa den i et stort Værelse for de studerende Classer anbragte store Træ-

---

[1]) Kongen havde 1795 skænket Byen et Stykke af Rosenborg Have fra Gothersgade til Sølvgade til Bebyggelse og Gadeanlæg. I Sommeren 1800 begyndte man at anlægge Grunde, Havemuren blev nedrevet og Gaden (Kronprinsessegade) afstukken. Den nærmeste Del af Dronningens Tvergade, som dannede en cul de sac, der kaldtes „Sorte Christians Krog“ efter et der liggende Beværtningssted, blev forlænget ud til den ny Gade, der 1804 blev aabnet for Færdselen.

[2]) Vivat Victorius Franciscus Nachtegall (1777—1847) blev 1794 Student fra Schouboes Institut. Han oprettede 1799 den første Gymnastikskole i Europa, og det er hans Fortjeneste, at Gymnastik blev indført i Hæren saa vel som i Skolerne.

tavle, der var sortmalet med mange Rubrikker, hvor Navnene af dem, der bleve demitterede fra Skolen, efter Aarstallet bleve indførte med deres fulde Navn. Den var næsten udfyldt, da jeg forlod Skolen i 1803, da den aarlig demitterede en stor Deel Studenter. *Nachtigall* interesserede sig allerede dengang for de saakaldte Turnøvelser. Paa de mere aabne Pladser i Haven inddeelte han os i Partier for at prøve Kræfter med hverandre, trække i Toug fra begge Ender, løbe rundt om et bestemt Sted et Par hundrede Alen, saa længe som muligt, og den, der holdt længst ud, var Seierherre. Det var morsomt at see en Snees Drenge løbe efter hverandre, og hvor efter kortere eller længere Tid den ene efter den anden frafaldt Løbet indtil den sidste; Løbet blev ei forceret, men i smaat Luntetrav. Der blev slaget Kolbytter; staaet paa Hovedet; alt Slags Boldspil som Langbold, Sut i Hul og flere andre Lege. Senere anskaffede vi os Geværer og Sabler og bleve indøvede i Marscher og Evolutioner, Geværgreb med videre. Flere Gange maatte vi vise vore Kunster for Kronprindsen, der ofte spadserede i Haven med sin Søster *Lovise Augusta*, naar de traf paa os, og de syntes godt om hvad vi udførte. Prindsen roste og takkede os, samt opmuntrede os at vedblive disse Øvelser. Alt blev anført af *Nachtigall*, der var meget opmærksom paa enhver af os. Han besad ogsaa blandt os Drenge en særdeles stor Popularitet, som Velvillie, Venskab og Yndest jo nu kaldes af Mængden. Efter en god Times Forløb i

Haven gik vi hiem, og var det ikkun de flittige Disciple, der deeltoge i disse Fornøielser, da de andre maatte strax hiem at læse paa Lectierne. Disse herlige Fornøielser fortsattes ogsaa om Vinteren, hvor vi glede og skøitede paa Isen i 2 store Vandbeholdninger, der fandtes paa det Terrain, der blev udlagt til Kronprindsesse-Gaden. Et Reservoir var imellem Gothersgade og „Sorte Christians Krog" i Dronningens Tvergade, hvor en perlemalet Port med Laager afgav Indgang til Haven, og en lignende Vandbeholdning var paa Stykket derfra til Sølvgaden. Sneemænd og Sneejomfruer opførtes, og Sneeboldkastning i Partier arrangeredes stedse af vor Velynder *Nachtigall.*

Disse Toure i Kongens Have vedvarede, saalænge Skolen forblev i Gothersgaden. I Classen hvori jeg var, sad jeg ei mere ved Siden af *Weisvogt Nielsen*, derimod ved en norsk Dreng *Anker*, paa hvilken der altid blev raabt, naar det bankede paa Døren: „Anker, det banker — luk op." Skraaes for Skolen boede en Urtekræmmer *Niels Ørsted.* Dennes Boutik blev stærkt besøgt af Drengene, der for deres Skillinger kiøbte Rosiner, Mandler og Figener og især syltede Tamarinter, der var en Yndlingsspise, der serveredes paa graat Klatpapir. Jeg kiøbte ikkun af disse, da der var nok at erholde hiemme af de andre Sorter i Pakhusene. — Noget videre ualmindeligt foregik der ikke i Skolen i dette Aar, naar undtages, at der engang holdtes en saakaldet Skoleret, til Exempel for de andre, over trende Disciple, der vare i øverste

studerende Classe og havde begaaet flere slette Streger i Drik og Lidderlighed, og som nu, med deres Forældres Villie, skulde lide offentlig Straf. Secretair *Schouboe* arrangerede saaledes en høitidelig Skoleret, hvortil alle Eleverne samledes, samt endeel af disses Fædre. Efter en holdt Tale bleve de trende unge Herrer afstraffede med Riis i Salen, og efter endt Straf holdtes igien en Tale indeholdende gode Formaninger. Hvorvidt disse frugtede er mig ubekiendt, men jeg tog mig det alvorligt og lovede ved mig selv at holde mig dem efterrettelige saa meget som det stod i min Magt.

Skolen forblev nok 3 Aar i Gothersgade. Naar vi af og til havde Fridag, benyttedes Eftermiddagen til længere Udflugter paa Nørrefælled, hvor vi morede os med Langboldspillet. Ved October Flyttetid 1798 blev Instituttet forflyttet til Hiørnet af Tugthuusporten [1]) og Store Helliggeiststræde, hvilken store Gaard *Schouboe* havde kiøbt, da der udfordredes saa meget større Locale som Skolens Discipelantal bestandigen blev større, og vare vi vist dengang eller bleve kort derefter over 300 Disciple saavel i de studerende som i Handelsclasserne. Her begyndte jeg at læse Latin med *Schouboe* og læste med ham Donatus, Aurora samt Badens latinske Grammatik. Men da Fader holdt for, at jeg skulde til Handelen, ophørtes med Latinen, og jeg kom i tredie Handelsclasse. Omendskiøndt jeg havde hvad man kalder et godt Hoved, let

---

1) Det Stykke af nuv. Niels Hemmingsens Gade, der ligger mellem Walkendorffsgade (Store Helliggeiststræde) og Graabrødretorv.

Nemme og en god Hukommelse samt [var] meget lærvillig og jeg tør sige flittig og opmærksom, bestemte Fader mig til Handelsstanden, og hans Tanker vare, at jeg i Fremtiden skulde arbeide med ham paa det dengang store Contoir og senere overtage Handelen efter ham. Jeg kan aldeles ikke fortænke ham i, at han vilde have mig ved Contoiret; dog er det min Overbeviisning, at naar jeg havde vedblevet Studeringerne, var jeg blevet en dygtig Student og havde bragt det vidt med mine erhvervede Kundskaber. Handelen interesserede mig nok; dog var jeg ingenlunde oplagt dertil, og jeg følte senere, at jeg havde været bedre stillet som Videnskabsmand. I tredie Handelsclasse begyndtes nu alvorligen paa Sprogene, Tydsk og Fransk, og var den kiære Moder i sidste Sprog, som hun kunde meget godt, til stor Nytte ved at overhøre og giennemgaae de mig opgivne Lectier saavel i Fransk og Tydsk, som hun vel ei forstod noget synderligt til. Ved stedse at overhøre mig heri i flere Aar, lærte hun saameget, at hun senere med stor Fornøielse kunde læse tydske Bøger og forstaae dem. Jeg stod mig ogsaa godt i Classen og blev snart Dux for samme. —

Fader havde allerede i flere Aar i Forening med Onkel *Schmidt*, Major *Wasserfall*[1]) og flere holdt Loge i Theatret, og denne var stedse Nr. 13 i anden Etage, og forud abonneredes hvert Aar hos Theatercassereren *Printzlau.*[2]) Min Søster og jeg

1) Vistnok Grosserer Peter Wasserfall (1753—1822).

2) Theaterkasserer Frederik Christian Printzlau (1754—1826), senere Chef for Theatrets Sekretariat og Justitsraad.

skiftedes at komme „paa Comoedien“, og det første jeg saae paa Theatret var en stor Opera, som heed „Venskab paa Prøve“, og var ikkun Sang fra Begyndelsen til Enden, og for rigtig at nyde denne vare vi alle en Aften i en leiet Loge paa Galleriet, hvorfra Musik og Sang tog sig bedst ud. Denne Opera blev givet næsten hver Aften i et Par Maaneders Tid.[1])

Mine Forældre havde mange Bekiendte og Omgangsvenner, hos hvem de ofte bleve inviterede saavel i Middags- som Aftenselskaber; og som det var Skik og Brug dengang bleve vi Børn ogsaa indbudte til Aften, hos Familierne. Hos Onkel *Schmidt* og Faders Svigersøn, kaldet Onkel *Holbech* vare vi stedse med som ogsaa hos Mad. *Svendsen.* Af andre Familier, hvor vi Børn vare med, morer det mig at anføre følgende, som jeg kan erindre: Grosserer *Andresen,* Major *Bentzen,* Etatsraad *Borch,* Grosserer *Andreas Collstrop,* Justitsraad *Engelbrecht,* Etatsraad *Fisker,* Grosserer *Fiedler,* Bogholder *Herforth,* Hørkræmmer *Thøger From,* Mægler *Howitz,* Bankdirecteur *Rasmus Kirketerp,* Grosserer *Kreutzfeldt,* Raadmand *Læssøe,* Supercargo *Lassen,* Kammerraad *Kellermann,* Grosserer *Mads Mortensen,* Sognepræst *Rørbye,* Conferentsraad *Reiersen,* Capt. Viinhdl. *Petersen,* Commerceraad *Topsøe,* Justitsraad *Posth,* Generalfiskal *Wiwet,* Major *Wasserfall.*

---

[1]) Her husker Forf. fejl. Da han noterer dette Theaterbesøg i sin Dagbog ud for 1798, maa det have været ²/₁₀ 1797, da det franske Syngestykke „Venskab paa Prøve“ opførtes for 41. og eneste Gang i denne Saison. Da det spilledes første Gang ²⁵/₁₀ 1775, var det altsaa 23 Aar om at naa 40 Opførelser.

Hos Raadmand *Læssøe*[1]) havde jeg første Gang en ny fiin Trøie paa. I disse Selskaber spillede næsten altid de Ældre à l'hombre og et dengang fra Hoffet i Mode kommet Spil, hertil bragt fra Frankrig, som kaldes „Lou“ [Loup]. Det største Tab ved de mindre Borde var for det meste Kortpengene, som for hvert Spillebord betaltes med 2 Rdl., hvilken samlet Sum skulde tilfalde Tienerne, men jeg formoder med temmelig Grund, at disse vel betaltes deraf, men den største Deel blev nok taget til Indtægt af Værten. De samlede Børn spillede Commercespil, og sluttede der sig til os en Deel af de yngre i Selskabet. Levemaaden var hos de fleste 1 à 2 Retter Mad og Kage med tilbørlig Viin og stadig Punsch. Middagsselskaberne bestode jevnligen af 6 Retter Mad, meget splendide. Jeg erindrer, at der sieldent blev givet Champagne, men ellers flere fine Vine. Ved mine Forældres Giestebudde blev Champagnen aldrig serveret, undtagen til Mad. *Svendsens* Fødselsdag d. 16. Januar. Engang paa denne Dags Gilde kan jeg erindre, at jeg i Forening med en anden, norsk Dreng ved Navn *Musæus* havde drukket temmelig meget, saa jeg nær havde snublet med det fulde Glas, da jeg skulde ind til det store Bord i Chinesersalen og klinke med min Gudmoder, Mad. *Svendsen.*

Ved hvert Middagsselskab dengang var det Skik, at Vognene kom Kl. 6 og kiørte tildeels hele Selskabet bort, for i deres Pynt at aflægge Visitter hos andre Bekiendte. Alle mødte igien Kl. 8 for

---

[1]) Raadmand Hermann Læssøe død 1817, 74 Aar gl.

at blive Deeltager ved et Spillebord. Hiemme var der et Spillebord, l'hombre en quatre, hvor der spilledes meget høit, og de Deeltagende der vare Major *Wasserfall*, Onkel *Schmidt*, Oberberider *Schæffer*[1]) og min Institutbestyrer *Schouboe;* der circulerede mange Sølvpenge paa Bordet, som lagdes i dertil indrettede Huller i Spillebordet, som var [af] de massive Ibenholts Lucca-Borde, jeg nu er i Besiddelse af, da jeg kiøbte dem paa Auctionen efter min sal. Moder i 1831. Der passedes i dette Partie ei saa nøie paa de mindre Sølvmønter og nogle faldt paa Gulvet. Dette havde jeg bemærket, og naar Spillet var forbi, var jeg ei seen med at undersøge om der var revet nogle ned. For det meste fandt jeg 2, 4, 8 Skillinger, som jeg dog tilbød Herrerne, som tabte paa Gulvet; dog toge de ei imod dem, men sagde, jeg maatte gerne beholde dem. Engang ved et andet Spillebord, hvor Præsten *Rørbye*[2]) spillede l'hombre, stod Fader bag ved og saae paa ham, da han engang kaskerede, og syntes, at Casquen var saa daarlig, at han sagde til *Rørbye:* „Giv han sig Gud i Vold og kast den"; Præsten saae endnu engang Kortene efter og udbrød: „Nei, saa min Salighed om jeg giør". Han spilte og vandt Casquen, vendte sig om til Fader og sagde: „Saae Du det, Papa!"

Jeg begyndte dette Aar at spille Violin under

---

[1]) Kgl. Overberider Friederich Christian Schäffer (1749—1813), han havde faaet Penge i sine to Giftermaal og ejede Søllerødgaard.

[2]) Jørgen Hatting Rørbye (1739—1802) var fra 1799 resid. Kapellan til Nicolaj Kirke i Kbhvn. Efter Kirkens Brand 1795 betjente dens Præster sig af Helliggejstes Kirke.

GROSSERER JØRGEN BECH
Efter Maleri af Richter 1797.

BIRTHE EMERENCE BECH *f.* RESTORFF
Efter Maleri af Richter 1797.

MARIANE ELISABETH BECH
Efter Maleri af Richter 1797.

MARCUS CHRISTIAN BECH
Efter Maleri af Richter 1797.

Veiledning af en Lærer, der heed *Greuil.* Denne Underviisning vedblev et Par Aar; men om min Lærer ei forstod det rigtigt, eller min Ulyst dertil, foraarsaget ved min dengang totale Mangel paa Gehør, da jeg ei engang kunde stemme Violinen rigtig, saa bragte jeg det ei synderligt vidt. Med megen Flid bragte jeg det dog saa vidt, at jeg kunde spille adskillige Stykker, ja endog en Sonate med en anden Dreng, *Jacob From,* senere Agent og Grosserer, Søn af Hørkræmmer *Thøger From.*[1]) Min Søster, der havde faaet et Claveer fra Lübeck, vedblev derimod at nyde Underviisning derpaa, og husker jeg det første Stykke, hun nogenlunde kunde godt, var: „La Bataille de Prague“, et dengang meget yndet Claveerstykke. *Mariane* saae ofte hendes Veninder hos sig, og beundrede jeg især blandt disse *Line Bang,* Datter af Professor, Etatsraad *Bang* paa Frederiks Hospital, senere gift med Ritmester *Beichmann.*[2]) Hun var saa smal i Livet som en Gedehams; det formodedes bestandig, at denne smukke Taille var frembragt ved tæt snøret Snørliv, men jeg kan bevidne, at det var aldeles Natur. Min Søster vedblev at være en slank, velvoxen Pige, og udviklede hun sig efterhaanden til den virkelig smukke Pige, hun senere blev.

I min nærværende Alder havde jeg særdeles Lyst til at bruge mine Hænder, og i Frietimerne,

---

1) Agent Bertram Jacob From, død 1857, var Søn af Hørkræmmer, Grosserer Thøger Dyssel From (1744—1831).

2) Nicoline Ingeborg Bang, død 1832, 47 Aar gl., Datter af Lægen Etatsraad Frederik Ludvig Bang, blev gift med Ritmester, senere Toldkasserer i Glückstadt og Justitsraad Valdemar Fremming Beichmann, død 1837, 54 Aar gl.

der ei vare saa faa for mig, da Lectierne snart under Overhøring af den kiære Moder vare lærte, brugde jeg disse til at skiære i Træ og Fedtsteen forskiellige Smaating; ogsaa i Papir udarbeidede jeg forskiellige Ting som en stor Kurv af tynde Strimler, der som Stierner forbandtes sammen, og blev den foret med rødt Taft. Jeg udskiar Kurve af Valnødder og smaa Nødder, samt slibede paa Slibesteen Kirsebærsteene, som flækkedes og sammensattes, hvorved jeg dannede en Kiæde paa 3 Alens Længde. Jeg eier endnu den største Længde af denne Kiæde; det var et dygtig Taalmodigheds Arbeide. Jeg begyndte ogsaa dengang at læse endeel Bøger, som Salzmanns „Børn og Børnevenner“, og den første Roman paa Tydsk: „Der Löwenritter“ af Spiess. Omgangen med mine Skolekammerater forsømtes ikke, og Fætteren *Jens Peter Schmidt* kom ofte til mig, hvor vi da færdedes i Gaarden og Pakhusene. Vi gjorde mange forvovne og dristige Streger. Saaledes vare vi engang krøbne ud paa Taget i Forgaarden, og paa Rygningen af samme krøbe vi hele Gaarden omkring ud af et Vindue i det nye Pakhuus, til Naboen, Bødker *Kierrumgaards* Sted, og landede omsider ned ad Taget paa Brændeskuret i Baggaarden, hvor vi hvilede os i Lindetræet. Fader havde længe bemærket os paa vor farlige Reise i Høiden, men tiltalte os ei, førend vi vare i Sikkerhed paa Brændeskuret. Han roste os for vor Raskhed og tilkastede os en Appelsin, samt sagde, at vi nu skulde komme ned. Dette giorde vi nok saa glade; men da vi

kom ned, havde Papa et Spanskrør i Haanden og dængede os dygtig igiennem for det halsbrækkende Arbeide, vi havde foretaget os, og endte med Formaninger, at vi for Fremtiden skulde vogte os for slige Spilopper. *Jens Peter* blev saa forknyt over denne Revselse, at han paastod at han vilde drukne sig ved Nyhavns Hoved, hvorpaa han ilede bort og jeg bag efter ham. Ved Vandet havde han nok skiftet Sind; thi da jeg kom derned, var han rolig paa Hiemveien. Onkel *Schmidt* boede paa Charlottenborg-Siden, nogle Gaarde fra Botanisk Have.[1]) Her var det, hvor mine Forældre en Vinter for flere Aar siden var i Selskab hos *Schmidt*, tilligemed Bedstemoder, den gamle Mad. *Restorff*. Da de om Aftenen skulde kiøre hiem i Kareth, hialp Fader først Bedstemoder ind i den; men da han kom i Vognen, kunde han ei finde hende, thi hun var borte, og raabte tilbage, hvor Bedstemoder var blevet af. Omsider opdagedes, at den anden Karethdør ei havde været rigtig lukket, og at Bedstemoder ved at sætte sig havde skudt denne op og baglænds faldet derigiennem ud paa den anden Side. Det var Vinter, og var der megen Snee faldet, hvori hun laae, og saaledes kom hun ganske uskadt derfra.

Min Søster og jeg havde flere Timer om Ugen i Forening med alle *Holbechs* Børn og hiemme hos dem Underviisning i Tegning af en Lærer ved Navn *Schou*, som jeg senere traf sammen med.[2])

---

[1]) Den botaniske Have, anlagt c. 1780, laa bag Charlottenborg til 1874. Kunstudstillingsbygningen og Heibergsgade ligger paa dens Grund.

[2]) Den senere Informator ved Kunstakademiet og Lærer for Søkadetterne, Krigsassessor Joachim Godske Schou (1776—1841). Han var fra 1807—14 Sekondlieutenant ved Danske Artilleribataillon, i hvilken Egenskab han senere træffer sin gamle Elev.

Ligeledes gik vi paa Dandseøvelse hos en Figurant *Sahl*, der havde leiet et stort Locale i Snedkermesternes Laugshuus i Store Grønnegade. Vi stode først paa store Borde og bleve rettede paa Fødderne, senere paa Gulvet, og Musikken blev udført af Hr. *Sahl* selv paa en liden Stokviolin.[1]) Iblandt Pigerne syntes jeg især om en 14 Aars Pige, der heed *Christensen*, som skelede dygtigt paa det ene Øie; men jeg fandt hende smuk, formodentlig fordi jeg som oftest var hendes Cavalleer. Senere dandsede jeg ogsaa i Skolen under Figurant *Villeneuve*'s Veiledning, og kan jeg erindre engang i en Dandsetime, at han sagde til en Dreng: „Du dandser som en Skræder", hvilket hørtes af Læreren *Nachtigall*, der just gik igien-Værelset, hvorover han blev yderst forbittret, da han troede, at *Villeneuve* havde yttret sig saaledes for hans Skyld, der som forhen omtalt var en Skrædersøn.[2])

Ved Præmieuddelingen efter Examen 1798, der bestode af Bøger, modtog jeg for Flid og Opførsel min første Præmie, som var Thomas Bugges „Reise til Paris".[3]) Hvert Aar efter den Tid var jeg saa heldig at være indstillet til Præmiers Erholdelse; men da der var en Bestemmelse for at en og samme Dreng, der havde erholdt Præmie i det forudgaaende Aar, ei kunde erholde hvert Aar en saadan,

---

1) Figurant ved det kgl. Theater, Danselærer Niels Sahl, død 1801.

2) Figurant ved det kgl. Theater Charles Caillou Villeneuve, død 1865, 87 Aar gammel.

3) Astronomen Thomas Bugges „Reise til Paris i Aarene 1798—99", I—II. Kbhvn. 1799—1800.

saa bleve de ved den høitidelige Præmieuddeling først fremkaldte for at erholde udmærket Roes, førend dem, som fik Præmie. Saaledes blev jeg tvende Gange først fremkaldt, og tre Gange erholdt jeg Præmie. Ved samme Examen forflyttedes jeg til 2den Handelsclasse, og efter et Par Maaneder blev jeg ogsaa Dux for denne Classe og holdt mig som saadan, indtil jeg Aaret efter kom i øverste Handelsclasse.

Foruden de næsten bestemte Besøg hos Mad. *Svendsen* i Bagsværd Lørdag og Søndag foretoges ofte Lysttoure omkring i Omegnen, altid i en fiirsædet Kareth. Der var dengang næsten ingen aabne Vogne at erholde. Min Søsters Fødselsdag, d. 8. Mai, toge vi stedse afsted til Skoven, som i de Tider for det meste nyligen var udsprungen. En Eftermiddag Kl. 3 toge vi hiemme fra som sædvanligt i Kareth for at kiøre til Frederiksberg Have. Det var dengang en lang Reise fra Toldbodgaden derud, og naar vi kom til Værnedamsveien, toges ned til „Egholmsdal“, en Restauration midt i samme med store Haver. Her bededes og imedens drak vi Caffe, hvortil Hamborger-Kager. Efter en Times Beden med Hestene fuldførtes den videre Reise til en bekiendt god Restauration Mad. *Richter* paa det nuværende Alleenberg. Her blev steget af, og efter [at have] bestilt Aftensmad til Kl. 8 spadseret inde i Haven. Der var i denne dengang mange store, stive Alleer og flere større og mindre Søer. De fleste Spadserende samledes paa Terrasserne ved Slottet, hvor der opførtes Musik

efter Christian VII's Taffel, som dengang benyttedes til Sommerresidentz, ligesom senere af Frederik VI. Efter indtaget Aftensmaaltid hos Mad. *Richter* kiørtes langsomt og roligt hiem, hvortil atter bruges over een Times Tid. Hvilken Forskel for at tilbagelægge denne Strækning nu med Sporvognen, der kun bruger $^1/_4$ Time dertil.[1])

Blandt Sommertourene hørte ogsaa et Middagsselskab, der holdtes hvert Aar paa forskiellige Steder som Ermelund, Fortunen, Bellevue osv. Engang vare vi endog samlede i Amsterdam [Kro] paa den anden Side af Hirschholm. Dette Maaltid blev givet af de Tabende ved et Væddemaal, som bestod i, at det ene Partie holdt paa, at Iisen om Vinteren i Sundet ei kom til at blive saa stærk, at der kunde blive Passage herfra til Sverrig, og at Iisposter vilde blive anbragte af de Militaire derpaa. Disse Iis-Poster skulde forhindre, at Desertion ei fandt Sted af de mange dengang hvervede Soldater, men disse Poster deserterede ligefuldt med de andre. Det andet Partie holdt paa, at Iisen ei blev saa stærk. Fader holdt med det første Partie om Iisens Styrke, og var han som oftest den vindende, da vi i de Aaringer næsten altid havde strenge Vintre. Undertiden vare vi ogsaa 5—6 Vogne samlede og kiørte til Roeskilde for i Giæstgivergaarden „Prindsen" hos Mad. *Rosted*[2]) at delicatere [os] med de dengang saa særdeles smagfulde Roeskilde-Flyndere. Vi toge ogsaa oftere ud til On-

[1]) Det københavnske Sporvejs-Selskab begyndte sin Kørsel paa Frederiksberg (dens første Linie) i 1862.

[2]) Se „Memoirer og Breve" X, Side 61.

kel *Schmidt,* der havde Sommerleilighed i Landsbyen Søllerød med dennes herlige Omgivelser af Søer og Skove, hvori var en Mængde Nøddebuske. Vi Drenge, *Schmidterne* og jeg, gjorde mange Udflugter i Omegnen og anglede i Søllerød- og Weile-Søer. — I Dyrehavs-Tiden vare vi ogsaa et Par Gange derude, og traf engang at være der en Dag, hvor Kong Christian VII med hele Familien og Suite kom kiørende dertil, med en stor Vogn, hvori Gardens Hautboister musicerede foran, og med Hestgarden baade for og bag efter dem. Det Hele var meget kongeligt og pragtfuldt. Engang kiørte Musikvognen ned i Mosen strax ved Indkiørslen ved Dyrehavs-Bakken og blev siddende og kunde ei komme strax op. Musikanterne gjorde Front paa Vognen for Kongen og spillede rask væk, medens Kongen og Følget passerede forbie. Kongen kiørte til et stort opreist Telt paa Bakken og drak The udenfor samme, omringet af mange Tusinder Dyrehave-Giæster. Der var den Tid mange store Forestillinger af forskiellige Slags i dertil opførte Træskure og Theatre, Circus af en Berider med et brillant udstyret Personale, der — førend enhver Forestilling begyndte — rede under Musik parviis Bakken op og ned for at trække Tilskuere, og flere Menagerier af vilde Dyr og ikkun een af de store op- og nedgaaende Gynger. —

I Skolen blev i dette Aar [1799] indført Gymnastik under *Nachtigalls* Veiledning. I et Skuur bag i Gaarden var der en Voltigeerhest med Springbræt.

I Gaarden endeel forskiellige Klattreapparater af faste runde Stager, og løse, tykkere og tyndere Touge. Jeg havde gierne deeltaget i disse gymnastiske Øvelser, men Fader syntes ikke derom, da der betaltes aparte derfor, dog vel meest for han frygtede jeg skulde komme tilskade. Ved *Nachtigalls* Velvillie mod mig deeltog jeg ofte i Øvelserne, og da jeg var let og smidig, livlig og ei forknyt, ja jeg tør paastaae endog ret modig, blev jeg snart i Forhold til min lille Person og svagere Legemskræfter en god Voltigeur og i Klatringen overgik jeg flere. Ved Examen dette Aar kom jeg i øverste Handelsclasse.[1]) — Der var en Snes Drenge for det meste meget ældre og udvoxne. Vi mindre maatte ofte holde for, baade til Nar og Syndebok for dem. Al Klage eller Angivelse til Lærerne var forbudt under Revselse af disse store og stærke Drenge. I det hele stod jeg mig godt, da jeg i Grunden kunde mere end de, ved at jeg ofte hialp dem i Lectierne og Stilene. Ofte fik jeg Brystsukker og Chokoladekager for min Hielp af dem og deeltog i de af dem arrangerede Lege. Især erindrer jeg oftere at have faaet Slikkerier af en Jødedreng, *Gerson*, Søn af den rige Mægler Gerson.[2]) Denne Dreng blev senere Agent eller Commerceraad samt Associé af Handelshuset *Hambro & Søn.* I Classen vare flere, som bleve Søcadetter, som *Conrad Falsen*, der døde som Contra-

---

[1]) Et Stykke om de nye Lærere er forbigaaet.
[2]) Den som Komponist bekendte George Gerson (1790—1825), Søn af Stadsmægler Heimann Gerson, blev 1816 Associé i Handelshuset I. Hambro.

admiral[1]) og tvende Brødre *Paludan*, Tvillinger, den ene endnu levende som Commandeur.[2]) Strax efter Indflytningen i Tugthuusporten lod *Schouboe* indrette en Qvist-Etage med tvende lange rummelige Værelser, et til hver Side, og et mindre mellem begge, hvor Inspecteuren opholdt sig [og] kunde have Opsigt med de antagne Pensionairer i deres Sovetimer. Pensionairernes Antal steeg efterhaanden til nogle og tredive, og bare de alle en Slags Uniform, der var graae med grønne Kanter og Kraver. —

I Aaret 1800 passerede der vel intet i Skolen, som havde nogen særdeles Interesse for mig, undtagen et. Til Brug for Gymnastikkerne [blev] i Gaarden opsat og nedrammet et stort Mastetræe paa omtrent 20 Alens Høide, som de skulde klattre op ad. Jeg var med min sædvanlige Dristighed den allerførste, der forsøgte at klattre op af den, og meget rigtig lykkedes det mig at naae op til den øverst paa samme anbragte Knap, hvor jeg modtog de nedenstaaende Læreres og Drenges udbragte Hurraer. —

I den første Handelsclasse fik vi en nye fransk og tydsk Lærer ved Navn *B. Lindenfels*. Han var en alvorlig og ældre Mand og var meget kundskabsrig, [kunde] de levende Sprog til stor Fuldkommenhed. Af Fødsel var han en Østriger af en gammel adelig Slægt af Navnet Lind. Senere var

---

1) Den fra Krigen 1807—14 som Søofficer og senere som Godsejer bekendte Jørgen Conrad de Falsen (1785—1849). Han tog sin Afsked 1838 som Kommandør.
2) Om Kommandørerne Christian og Frederik Paludan, se „Memoirer og Breve“ IX.

han nok for politiske Umtriebe blevet bortfjernet fra Wien. Han havde været Militair af vist ei ubetydelig Rang i østerrigsk Tieneste, havde gjort flere Feldtog med i Krigen mod Tyrkerne og været med ved Beleiringen af den tyrkiske Fæstning Belgrad. Han blev stærkt saaret af en 3 ℔ Kanonkugle i venstre Side, der tog det halve af fire Ribbeen med sig. Da jeg senere blev hans Yndling og læste privat med ham, klædte han sig af, og viste mig Kuglens Virkning paa hans venstre Side. Han var temmelig fyldig og Skindet var voxet ud over det af Kuglen efterladte Hul og afskudte Ribbeen saaledes, at naar jeg løftede det op, kunde jeg lægge hele min Haand derind. Han havde foruden denne Blessure sytten andre Sabel- og Skudsaar paa sit Legeme, som jeg talte af de efterladte Ar. Han var gift og hans Kone og hans Datter boede ligeoverfor Skolen. Han var ansat som Inspecteur over *Schouboes* Pensionister og sov om Natten i det for samme mellem begge Salene værende Værelse. Han fortalte mig enten paa Tydsk eller Fransk mange Episoder af hans særdeles bevægede Liv. Saaledes da han som ungt Menneske mistede sin Søster, der døde i en Sygdom, hvorledes han ei kunde giøre sig fortroelig med den Tanke, at hun var død. I et Par Dage proberede han alt mueligt for at opvække hende, men forgieves, indtil han en Aften laae Ildtangen i Ilden og ganske gloende laae den under hendes blottede Fødder. Dette Experiment lykkedes, hun opvaktes af den Dvale, hun i trende Dage havde været

underkastet, blev restitueret og levede mange Aar derefter. Paa en Reise med hans nærværende Kone, giorde hun Barsel paa den høieste Spidse af St. Bernhards eller St. Gotthards Bierget, hvor hun skiænkede ham Tvillinger, tvende Piger, hvoraf den ene døde og den anden var den herværende, der var omtrent 12 Aar. — Efter min Udtrædelse af Skolen 1803, fortsatte jeg i længere Tid mine private Timer med ham om Morgenen fra Kl. 7 til henimod Kl. 9, i hvilke Morgentimer jeg drak Caffe med ham, og dertil nogle aflange Brød, Caffebrød, som var meget velsmagende. Han var en stræng, men retsindig Lærer og straffede kun sieldent corporligt, men vidste at sætte sig i tilbørlig Respect hos Drengene, især hos Pensionærerne. Han var ogsaa den bedste Anfører, naar hele Skolen i Dyrehavstiden i mange Vogne kiørte i Skoven. Han besad fleersidede Kundskaber, og udgav en fortrinlig, men meget vidtløftig fransk Grammatik. Ligeledes et stort Værk om Chiffre-Konsten, ikke at tale om hans militaire Kundskaber, som han her senere under Krigen viste sig at være i Besiddelse af.[1])

Sommerferien tilbragtes som sædvanligt i Bag-

---

[1]) Forfs. Beundring for Lindenfels deles af Portrætmaleren Hans Hansen. (Memoirer og Breve VI). Joseph Benedict v. Lindenfels, født 1762 i Wien, blev 1780 Lieutenant i Erkehertug Josephs Dragoner, deltog som Ritmester i Tyrkerkrigen, tog sin Afsked 1790 og var i Paris i Rædselsperioden 1792. 1796 kom han til Danmark, bosatte sig i Odense og var i nogen Tid Medejer af Fyens Stifts Adressekontor og Bogtrykkeri. 1798 blev han Inspektør ved Schouboes Institut i Kbhvn. Under Belejringen 1807 blev han Kaptajn ved Landeværnet, 1808 Kompagnichef ved den danske Artilleribataillon. Han var tillige Lærer i Fransk ved Landkadetkorpset og de andre Militær-Institutter. 1816 fik han Afsked som Major i Artilleriet og døde i Altona 1833. Han blev 1784 gift med Caroline Egermann v. Egerburg (1763—1840).

sværd, og næsten hver Morgen Kl. 6 var jeg færdig med Fiskestænger og Net til at lægge de forventede fangede Fisk i. Efter at den gode Moster havde givet mig Caffe og fyldt min Botaniserkasse med Frokost, vandrede jeg med denne paa Nakken over Marken forbi „Aldershvile“ ned til Bagsværd Sø, hvor jeg ofte forandrede Plads og søgte Søen rundt om Steder, hvor Fiskene bedst bede paa. Jeg fangede Horter, Aborrer, Skaller og Halvbrasen og Flierer, men de vare for det meste smaae. Undertiden var jeg heldig at trække en Brasen op som og enkelte Aal. Jeg forblev ved Søen til henimod Kl. 1, og af de mange hiembragte Smaafiske stegte Moster mig de største. I Bagsværd kom jeg ofte til Major *Bentzen*,[1]) hvor jeg, vel lidt af de større Frøkener og unge Herrer, gierne var. Det var en stor Familie, 6 Døtre og 3 Sønner. Den ældste, Frøken *Edle* var jeg megen hengiven; hun lærte mig senere at synge og hørte jeg med største Fornøielse til, naar hun sang og spillede paa Harpe, som hun mesterlig spilte. Iblandt Døttrene vare der Tvillinger, og bleve alle sex Jomfruer givte og giorde gode Partier. I Bagsværd besøgte vi ogsaa Capelmusicus *Zrza* og Kone, forhen Dandserinde, og Broder til den senere bekiendte Jomfru *Zrza*, som dengang kun var en liden Pige, og som jeg

[1]) Major ved Kongens Regiment Christian Frederik Bentzen, der 1803 fik sin Afsked som karakt. Oberstlieutenant og blev Bataillonskommandør ved nordsjællandske Landeværns-Regiment. Han døde 1811, 69 Aar gl., paa Hjortespring og var gift med Christiane Frederikke Silchmøller. Der vides ikke at have været ansat nogen Lieutenant Bentzen ved Husarregimentet. Ved den nævnte Lieutenant Christian Bentzen menes maaske Nicolaj Christian Bentzen af sjællandske Jægerkorps, der døde som afsk. Major i Rendsborg 1824, 53 Aar gl. (Hirsch Optegnelser o. danske Officerer. Manuskript. Kgl. Bibliothek).

oftere bar paa Armen.[1]) Vi kom ogsaa undertiden til Balletmester *Bournonville,* der ligeledes om Sommeren boede i Bagsværd. *August* Sønnen, den senere Balletmester, var dengang en nydelig lille Dreng.[2]) Jeg som alle andre Drenge bar paa den Tid et langt Hovedhaar. Mit var meget tykt og langt, særdeles blond, og kun Enderne af samme blev undertiden afrundede. Det faldt mig langt ned af Ryggen og havde forvoldet mig megen Uleilighed og Smerte, naar det i mine yngre Dage hver Morgen og Aften skulde redes igiennem, især i den Tid, da baade min Søster og jeg temmelig længe vare befængte med Udslet. Længe havde jeg ønsket, især nu, at vorde befriet for det lange store Haar, som det nu blev Mode at bære kort afklippet. En Søndag i Bagsværd, da mine Forældre og Mad. *Svendsen* vare kiørte ud, kom den ældste af Major *Bentzens* Sønner, *Christian,* der var Lieutenant ved Husarerne og laae ved Skolen i Jægersborg, over til Bagsværd for at aflægge et Besøg. Da han traf mig allene, foreslog han at klippe mit lange Haar af, som uleiligede mig saa meget. Jeg havde stor Lyst at benyttede hans Tilbud; men naar jeg tænkte paa Forældrene, turde jeg ei indlade mig derpaa. Ved mange Overtalelser lykkedes det imidlertid Lieutenanten at faae min Indvilgelse,

[1]) Den bekendte Operasangerinde Eleonora Christine Zrza (1797—1862) var født i Bagsværd. Hun var ved det kgl. Theater 1816—45. Faderen Franz Anton Xaverius Zrza var 1788—95 Hofviolon i Kapellet, døde 1843 og var gift med Dandserinden Rosalie Stuart, død 1810.

[2]) Antoine Bournonville (1760—1843) var dengang Theatrets bedste Dandser og blev 1816 Dansedirektør; men Sønnen, den berømte Balletmester Antoine Auguste blev først født 1803, og Forf. maa derfor have foregrebet Begivenhedernes Gang.

og det varede ei ret længe, førend han meget pænt havde afklippet Haaret lige ved Nakken. Efter denne Forretning tog han bort tilligemed mit deilige lange Haar, hvorved jeg ei havde andre Tanker end mine Forældres Vrede, naar de kom hiem, og saae mig berøvet dette. Disse hiemkomne, opdagede de strax Forandringen ved min Hovedpynt, vrededes meget, men jeg slap dog saa nogenlunde derfra. Først mange Aar efter, traf jeg ham, og da den Haarskiærer-Duelighed, han i sin Tid viste paa mig, kom paa Omtale, fortalte han, at han længe i Forveien havde speculeret paa mit lange, tykke Haar, da det var en Finantsoperation af ham, og havde han ved Salget deraf faaet 5 Rdlr., som han havde megen Trang til. —

Det var allerede ofte omtalt af Fader, at den af os beboede 2den Etage skulde forandres. Dette blev udført i Efteraaret, og blev Etagen, der som forhen anført bestod af de heelt panelerede Værelser, Cabinettet, Dagligstuen og Chinesersalen, aldeles forandret, tapetseret og malet efter Tidens Mode. Saaledes blev nu Dagligstuen paa 3 Fag ligefor Trappen, til venstre deraf en Sal paa 4 Fag, og til høire et Cabinet paa 2 Fag, der blev *Marianes* Soveværelse, hvorigiennem Forældrene begave sig til deres gamle Sovekammer. Under denne Forandring af 1ste Sal bleve Stadsværelserne i Stuen til daglig Brug, og benyttedes det i samme værende Kiøkken. Der flyttedes igien op om Foraaret i den da færdige Etage.

Der blev talt meget om Ufred med England i dette Foraar [1801] som ogsaa med Sverrig. I den sidste Halvdeel af Marts Maaned var jeg i Theatret i vor Loge, hvor der gaves en Comoedie, hvor Skuespiller *Knudsen* havde en Rolle som Tiener, og skulde vente efter sit Herskab. Han var allene paa Scenen, og efter noget Ophold nærmede han sig Lamperne og afsang med Accompagnement af Orchestret den første Krigs- og Fædrelands-Sang til den forestaaende Krig. Det var den i saa mange Aar efter saa yndede Sang: „Vi alle Dig elske livsalige Fred, Du viser os Himmelen aaben osv.“ Med uhyre Acclamation blev den modtaget af Publicum og fordret gientaget, hvilket *Knudsen* strax giorde, og sang alle Tilskuerne med fra Parterret til Galleriet.[1]) Denne Sang med dens Melodie giorde et forunderligt stærkt Indtryk paa mig. Jeg begyndte strax at lære den udenad og sang den næsten uophørligt, tilligemed de andre i Anledning af Krigen udkomne Sange. Den anden udkomne Sang var „Til Vaaben, see Fienderne komme“. Jeg, som hidtil ei besad mindste Gehør og Interesse for Musik, erholdt ved at synge disse Sange det saa særdeles gode Gehør, som endnu i min høie Alder er aldeles usvækket, og som har foraarsaget mig saa megen Glæde og Fornøielse.

Krigen med England og Sverrig brød saaledes ud, og den engelske Flaade under Admiral *Nelson* passerede venskabeligen giennem ved Helsingøer,

[1]) Om den patriotiske Stemning i Theatret og Skuespiller H. C. Knudsens begeistrede Foredrag af Abrahamsons og Falsens Sange den 26, 27, og 28 Marts se Overskou, Den danske Skueplads, III, S. 763.

og ankrede paa Rheden paa Middelgrunden. — Der blev frygtet for et Bombardement paa Staden, og Beboerne nærmest Havnen, hvortil det var beregnet, at Bomberne kunde naae, søgte at flytte høiere op i Staden. Vor Bopæl i Toldbodgaden ansaaes for at være udsat for Bomberne, og da Englænderne havde passeret Kronborg, pakkede Fader Sølvtøj, Kobber og det værdifuldeste af Indboet ind og flyttede det til St. Petri Kirkecapel paa Nørregade. Jeg havde ogsaa meget travlt med at faa mine Samlinger af Segl, Insekter og Mineralier indpakkede og bragte dem i Forening med *Jens Peter* efterhaanden ned til Onkel *Schmidt*, der var flyttet ind i en af ham og Compagnon Major *Andresen* opført Gaard paa Hiørnet af Størrestræde og Canalen, ligefor Holmens Kirke og Bro.[1])

Den engelske Flaade laae et Par Dage roligt paa Rheden, men Skiærtorsdag den 2den April seilede de op mod Blokskibene og begyndte Slaget ved Prøvestenen. Op ad Formiddagen under den heftige Bataille gik jeg ned i Qvæsthuusgaden, hvor der stod en høi, gammel Kran. Min gode Øvelse i Klattring giorde, at jeg strax besteg samme og kom temmelig høit, saa jeg kunde see over Bygningerne paa Nyholm det meste af hele Bataillen. Høit oppe i Kranen over mig sad en gammel Matros, der rapporterede ned til mig, som var ham nærmest, hvad der passerede under Bataillen, og

---

[1]) Grosserer, Major i det borgerlige Artilleri Peter Andresen, der var i Kompagni med Albrecht Ludvig Schmidt (se Side 6) druknede 1802, da han paa en Forretningsrejse i en forrygende Storm siddende i sin Kalesche lod sig sætte over fra Langeland til Svendborg og Baaden kæntrede.

jeg gientog høit alt hvad jeg hørte ned til den under Kranen staaende store Folkemængde. Han refererede den særdeles Skade, et flydende Batterie foraarsagede Fienden. Det næste Referat var, at han med største Glæde kunde bemærke, at Admiralskibet stod paa Grund og blev heftig beskudt af vore. Denne Efterretning modtoges af Publicum med vedvarende Hurraraab, og jeg steg ned for hurtigen at bringe samme hiem. En Skibscaptain spiste hos os til Middag, og da vi sadde ved Bordet omtrent Kl. 3, hørtes et stærkt Skrald ude fra Rheden, som rystede Huset, og vi fore op af Stolene og hen til Vinduerne. Captainen erklærede strax, da vi saae en meget tyk og stor Røgstøtte for Enden af Gaden ud ad Toldboden til, at det var et Skib, der sprang i Luften, og var det rigtigt Blokskibet „Dannebrog". Om Eftermiddagen gik jeg ud til Toldboden ad Amaliegaden; i den øverste Deel af samme stødte jeg paa en stor Mængde Mennesker, der fulgte et Tog midt i Gaden, og i samme var den Øverstbefalende, Admiral *Nelson,* der med Parlamentair forføiede sig til Kongen eller rettere Kronprindsen, og bad om en midlertidig Vaabentilstand. —

I denne Tid blev af Frivillige — lutter Embedsmænd, Skuespillere og Contoirbetiente — oprettet et Corps, der erholdt Navnet kongelige Livjægercorps; Kronprindsen bestemte dette Navn og Uniformen, og da de engang vare samlede, 2 à 300 Mand paa Amalienborg Plads, gav han dem til Chef for Corpset Oberst, Kammerherre *Holstein,*

og skulde de selv udvælge deres Officerer. Jeg var dengang tilstede med Jægerne, hvoraf jeg kiendte en stor Deel, og blev jeg anmodet om at forskaffe dem tynde, grønne Baand til at bære Krudthornet i. Jeg fik Penge, og i en Boutik i Store Strandstræde fik jeg et stort Qvantum deraf, som strax bleve ituklippede og omdeelte. Iblandt Medlemmerne vare 2de af Faders og 3 Stk. af Onkel *Schmidts* Contoirbetiente, og næsten fra alle Handelscontoirerne i Staden. De fleste af de yngre Skuespillere havde ogsaa indtegnet sig i Corpset, men disse — saavelsom de til Embedsclassen hørende — bleve senere antydede at udtræde, formedelst deres Forretninger ved de idelige Exerceringer og Møder lede Afbrud derved. —

I dette Efteraar stod min Søster, der nu var 16 Aar, til Confirmation i Helliggiestes Kirke ved Sognepræsten, Pastor *Rørbye.* Hun tog sig meget godt ud, da hun var velvoxen, [havde] en slank og smuk Figur som ogsaa et meget smukt Ansigt. Vi havde en kort Tid derefter et stort Bal hiemme, naturligvis for *Marianes* Skyld, hvorved alle hendes Veninder vare tilstede, flere Søeofficerer og nogle af mine Skolekammerater. Dette Bal blev omtalt som særdeles livligt og morende for vedkommende Deeltagere. Det var det første, der blev givet i Faders Huus, og blev ogsaa det sidste. Allerede forhen, dog meest efter Confirmationen, deeltog hun ofte i Baller hos Private, som og i „Kongens Klub“ og i „Kronprindsen“ i hvilke Selskaber Fader var Medlem. Hun var stedse meget net paa-

klædt; men hvad der voldte hende og Moder megen Uleilighed, var med at sætte Haaret op, og især den paa dette oplagte store Nakke, som aldrig kunde blive fast og glat nok, og hvorved hendes Utaalmodighed viste sig. I en Vintersaison var det Mode blandt de unge Damer til Bal at være klædte som siellandske Bønderpiger, notabene i Silke. *Mariane* havde ogsaa en Bondedragt med Silkeliv og Skiørt, samt Hue paa Hovedet. Den klædte hende fortræffeligt, og giorde hun megen Faveur paa Ballerne i „Kongens Klub“. Der var endeel Søofficerer paa disse Baller, der courede til hende. For denne Militairstand havde hun allerede dengang en stor Forkierlighed, som tildeels nok kom af, at vi oftere hos *Holbechs* vare sammen med en Søcadetunderofficer *Lorentz Lorch,* som denne Vinter var blevet Lieutenant, hendes senere Ægteherre. Jeg var ogsaa for det meste med paa Ballerne i Klubberne, og morede mig stedse godt derved, da jeg af og til dandsede Engelskdandsen med og syntes godt om at spise til Aften med Selskabet ved sluttet Bord. —

I Aaret 1803 begyndte jeg efter Paaske at gaae til Sognepræsten ved Helliggiestes Kirke, Pastor *Pavels.* Vi hørte til Nicolai Kirke, men efter dennes Brand i 1795 holdtes Tienesten for dennes Menighed i Helliggeistkirken. Denne *Pavels* var en udmærket Religionslærer, Prædikant og Poet, men havde et særdeles stygt af Kopper vansiret Ansigt, som imidlertid, naar han talte, forandrede sig meget til hans Fordeel. Naar han prækede,

var Kirken alletider propfuld, og blev han senere Biskop i Christiania. Vi vare nogle og treds Confirmander, omtrent lige mange af hvert Kiøn, og vare Drengene allene hos ham, saa vi aldeles ikke kiendte noget til Pigerne.

Ved Mikkelsdag holdtes Confirmationen af *Pavels*,[1]) hvortil jeg erholdt en fin nye Confirmations-Dragt. Den Dags Morgen forærede Fader mig et Gulduhr med Kiæde, hvorover jeg ei lidet frydedes. Overhøringen gik godt, men varede formedelst den store Mængde Confirmantere særdeles længe, saa det blev seent, inden vi kom hiem til Middag. Saavidt jeg erindrer, vare ingen Fremmede tilstede.

Jeg vedblev at være i Skolen, indtil Examen i October var afholdt, for at forlade den efter samme. Denne sidste Examens Udfald var saa god som ønskes kunde, og de erhvervede Carakterer vare for enhver Læregienstand ingen under Laud præ ceteris, men de fleste af disse vare bedækkede med mange Stierner og Slanger. Jeg brillierede meget i Geographie, som Læreren *Betz*[2]) allerede i længere Tid havde dicteret os paa Tydsk, og i hvilket Sprog vi bleve overhørte. Jeg fik til Opgave ved Examensbordet af en af Censorerne at beskrive hele Frankrig i enhver Henseende og fremsagde uden Feil de dengang efter Revolutionen fastsatte 112 Departementer, hvoraf Frankrig bestod. Over

[1]) Den bekendte Claus Pavels (1769—1822), som dengang var anden residerende Kapellan ved Nicolai Kirke. Han var denne Kirkes sidste Præst, da Menigheden blev ophævet i Decbr. 1804. Han døde som Biskop i Bergens Stift.

[2]) Denne Johan Michael Christian Betz (1776—1846), som var født i Frankfurt, blev senere Præst, sidst 1815 i Grevinge, Holbæk Amt, men gik fallit og blev afskediget 1825. Han døde sindssyg paa Antvorskov.

en Time var jeg om at besvare alle de Spørgsmaal, der giordes. —

Schouboes Institut havde i de senere Aaringer erhvervet sig et stort Rye blandt Skolerne, og demitteredes der aarligen 10 à 15 til Universitetet. Disciplenes Antal var steget over 400 Stk., og da der ei var Plads til alle disse i Schouboes egen Gaard, leiede han tvende Etager af Huset i Helliggiestgaden, der stødte op til Gaarden, som blev giennembrudt og forenet med samme. Hans Pensionairer vare stegne til et Antal af over 40. Hvad disses Orden, Reenlighed, Klæder og Linned angik, da var Frue *Schouboe* stedse beskieftiget med dem, og holdt hun dem fortrinlig i alle Henseender. Secretairen [ɔ: *Schouboe*] besad selv vist ei mange Kundskaber, dog var han nok juridisk Candidat,[1]) som jeg formoder, da han senere — da Institutet efter hans Skilsmisse med Konen lidt efter lidt aldeles forfaldt, søgte kongeligt Embede og blev Byfoged i en Kiøbstad i Jylland, hvorfra han efter nogle Aar fik sin Afsked ved den store Revision over Embedsførelse, hvorved en stor Deel maatte fortrække; han kom senere hertil og indrettede en Lancastersk Skole. En Ting forstod han, og det var i sin Tid at erhverve sig de bedste Lærere af ethvert Slags, og blandt hvilke ogsaa var flere af Universitetets Professorer. Paa den Tid jeg forlod Skolen i October 1803, var den tildeels paa sin høieste Spidse.

---

1) Schouboe (se Side 15) var ikke juridisk Kandidat. Han var 1796 blevet Kancellisekretær og blev 1814 Kancelliraad.

Jeg forlod Skolen i October og maa sige Farvel til denne; men jeg maae dog endnu tilføie, at min Skoletid var mig meget kiær og behagelig, og at den aldrig har generet mig paa nogen Maade.

Dagen efter at jeg havde forladt Skolen, indførte Fader mig paa Contoiret, hvor jeg nu skulde giøre Brug af mine erhvervede Kundskaber, og forestillede mig for Contoirets Personale, som jeg jo rigtig nok havde kiendt de fleeste af i endeel Aar. Første Bogholder var *Joh. H. Schmidt*, en gammel Tydsker, meget dygtig i Bogføringen, der førtes paa den dobbelte italienske Maade.[1]) Anden Bogholder var hans Svigersøn *Anton v. Maack*, ogsaa en Tydsker af Fødsel; han var Correspondent i det Tydske. Pakhuusforvalteren var *Jens Krog Schou* og [han] skrev de Breve, hvortil hørte Factura over de efter Ordre afsendte Varer. Han var Bombardeer ved det borgerlige Artillerie.[2]) Correspondentere vare *Daniel Stibolt* fra Trondhiem[3]) og *Christ. Bergh* fra Moss til svensk og norsk Correspondance. Denne sidste var kun kort Tid, efter at jeg var kommet. En høi lang opvoxet Fyr, *Johs Pihl*, Søn af en Brygger *Pihl*, var Dreng og havde at gaae med Vexler samt med Brevene til Posthuset. Contoiret bestod saaledes uden Principalen af 7 Betiente. Contoiret har jeg ved Beskrivelsen af Gaarden Nr. 87 anført som beliggende i Mellembygningen med Vinduer saavel til For- som Baggaarden. Det store Værelse var inddeelt til For-

[1]) Firmaets mangeaarige Medarbejder Johan H. Schmidt døde 1818.
[2]) Grosserer, Kaptain i det borgerlige Artilleri Jens Krog Schou døde 1843.
[3]) Navnet skrives nedenfor Stribolt.

gaarden med et solidt aabent Trægitterværk, der naaede næsten op til Loftet og dannede tvende med Pulte forsynede Localer, som vare adskilte. I første ligefor Indgangen havde Fader allene sin Pult med Pengekassen og hans Papirer. I det bageste sad Bogholderen *Schmidt*, og ved Siden af ham — da Pulten var hele Aflukkets Bredde, blev jeg anviist min Plads ved Vinduet. *Maack* sad ved en Pult paa tværs af en længere Pult, ved hvilken først kom *Schou*, saa *Stribolt* og endelig *Bergh*. *Pihl* sad ved en høi Pult, der stod imellem de tvende mindre Afdelinger. Fader kom strax med en Lagerbog for Tømmerhandlen, hvori jeg skulde indføre de solgte Materialier efter de ugentlige Lister, som hver Mandag Aften bleve indleverede til Fader af hans Medinteressent i Tømmerhandlen, Hr. *Peter Damstrøm Paulin.*[1]) Efter Anviisning af Bogholderen begyndte jeg at indføre disse, og saaledes kan jeg sige at have havt med Tømmerhandelen at bestille siden 1803.

Jeg forstyrredes ofte paa min Plads ved giennem Vinduet at see efter hvad der passerede i Forgaarden, og paa dem, som gik over denne til Contoiret. Tiden paa samme var fra Kl. 9 til 12 Formiddag og 3 til 8 Aften. Naar Fader var ude eller gik paa Børsen, henimod Kl. 12, gik jeg imellem giennem Sidehusets Værelse og Corridor over i Forhuset til Moder og *Mariane*. Paa Postdagene Tirsdag og Løverdag var der i Særdeleshed meget at bestille med at besvare Breve, der skulde være

[1]) Grosserer P. D. Paulin, død 1810, 67 Aar gl., udtraadte af Firmaet 1807.

færdige inden Kl. 8, hvor da *Pihl* bragte dem paa Posthuset. De bleve alle adresserede og forseglede af Bogholderen *v. Maack* med det Firmaet *J. Bech & Co.* tilhørende Signet af Jern, om Vinteren med Lak, og naar Antallet af Breve var meget stort, kunde dette Jernsignet blive saa varmt, at det imellem maatte afsvales. Om Sommeren signeredes med Oblater. *Maack* maatte være meget opmærksom paa Adresserne, at de ei forvexledes. Engang blev imidlertid et Brev, der skulde til Archangel, adresseret og afgik til Alicante i Spanien, hvilket først opdagedes længe efter, da de retourneredes fra de resp. Stæder. Heldigvis indeholdt de ei noget særdeles vigtigt. Fader var før Kl. 8 Morgen i sit Contoir og besvarede selv de vigtigste Breve. De øvrige uddeeltes til de andre Correspondenter, tilføiende en og anden Bemærkning om Besvarelsen. Jeg førte stedse den danske Brevcopiebog, *Pihl* den udenlandske. Eftersom Brevene bleve besvarede, hentede vi samme og copierede dem strax. Mangen Gang var der saamange Breve, at endeel bleve sendt over til Moder og Søster *Mariane*, hvor de af dem blev copierede paa løst Papiir og senere indførte i Copiebøgerne. Man kiendte ei dengang til de nu brugelige Copiermaskiner, som kunde sparet megen Tid og Contoirhold. *Pihl* maatte ofte gaae 2 à 3 Gange med Brevene til Posthuset, først med saa mange, der kunde blive færdige til henimod Kl. 8, senere med de til Kl. 9 og 10 færdig expederede, som da endnu modtoges til Postens Afgang, men mod forhøiet Porto og Extra-Douceu-

rer til Postexpediteurerne. Undertiden maatte vi endog afsende Expresser til Helsingøer, naar Posten var afgaaet herfra, og Brevene der indleveredes. Men der var ogsaa flere Hundrede større og mindre Breve at faae færdige, ligesom vi ogsaa, naar Posten kom Mandag og Fredag Formiddag, kunde modtage 1 à 200 Stk. Fader brød alle Brevene selv, og udtog de deri forefundne Remisser, som han indtil videre beholdt. Endeel af Brevene blev leverede til *Maack*, der noterede saavel Remisser som Tratter; de hvori vare Ordrer paa Varer og Assurancer, modtoges af *Schou*, og de øvrige gik til *Stribolt* og *Bergh*, som senere paaskrev Modtagelses-Datum.

Omtrent en Maaneds Tid efter at jeg var kommet paa Contoiret, sad jeg en Søndag ved *Maacks* Pult og paa hans høie Stol, da jeg paa engang faldt ned paa Gulvet mellem Pulten og Stolen og var besvimet. Fader, der sad i sit Aflukke, hørte Faldet og ilede mig til Hielp. Jeg fik dog snart min Besindelse igien og gik over til Moder. Om Middagen ved Bordet faldt jeg under samme og var atter besvimet. Forældrene bleve nu bange og sendte Bud efter Lægen, Professor *Winsløw*.[1]) Han kom strax om Eftermiddagen, og efter at han havde udspurgt mig om Alt, fandt han ud, at efter den megen Motion fra Skolegangen og nu en Maanedstids Stillesidden paa Contoiret, var [dette] Aarsag deri, og tilraadede Fader, at han gav mig de udgaaende Forretninger, som *Pihl* hidindtil havde besørget.

[1]) Den bekendte Kirurg Frederik Christian Winsløw (1752—1811).

Strax om Mandagen efter Postens Ankomst fik jeg alle Vexlerne til Accept og de forfaldne til Incassation hos Vedkommende. To à tre Gange gik *Pihl* med mig for at anvise de forskiellige Contoirer og notere disse, at jeg for Fremtiden havde at modtage Beløbet for de forfaldne Vexler, som at jeg ogsaa bragte de til Acceptation. Disses Antal vare ei saa faa, og lærte jeg at kiende Cheferne og Casssererne paa de fleste i Staden værende Handelshuse. Jeg besøgte ofte disse og især følgende Firmaer: *Andresen & Schmidt;* Conferensraad *Bernt Anker; Hans Friis; Jens Holbech; Frølich & Co.; Abraham Falk & Sønner; v. Hemert & Co.; Rasmus Kirketerp; Daniel Kofoed; Anders Nielsen;* Brødrene *Italiander; de Coninck & Co.; Christen Noe & Co.; Niels Brock Hansen; Jeppe Prætorius; J. P. Suhr & Søn; Niels Broch Sommerfeldt; Tutein & Co.*; Consul *Fred. Tutein;* Capt. *Thostrup*; *J. Thomsen; Ryberg & Co.; Mads Mortensen;* og Agent *Zinn & Søn.* Beløbet for de indcasserede Vexler afgav jeg efter Hiemkomsten til Fader om Middagen; om Aftenen modtog han de nu afhentede Vexler. Efter at jeg nu var saa meget i Luften og havde særdeles Bevægelse, da de accepterede Vexler maatte hentes igien om Eftermiddagen, saa gientoges Besvimelserne ikke oftere, og Professoren fik Ret i, at Bevægelsen i Luften vilde forhindre dette Onde. Jeg har ogsaa i min hele Levetid ei senere været underkastet nogen Besvimelse. Ved disse Byforretninger giorde jeg iøvrigt endeel Bekiendtskaber med Handelshusenes Per-

sonale, som vedligeholdtes mange Aar derefter. Naar jeg kom fra Byen, tog jeg mig meget af Contoirforretningerne, og det varede ei længe, førend jeg forstod Bøgerne og hvorledes de bleve førte. Jeg uddrog af disse, at Faders Capitalconto den 1ste Jan. 1803 var omtrent 300.000 Rdlr., hvilken Summa vel tildeels ei var ganske at stole paa, da det meste havdes tilgode hos de mangfoldige Debitorer, for Størstedelen i Norge og i Danmark. Gud skee Lov stolede jeg ei meget paa denne Formue, og forfaldt ikke til Flothed i nogen Henseende.

Allerede Sommeren førend jeg forlod Skolen, var jeg med Fader paa Frederiksberg hos Chefen for det borgerlige Artillerie, Oberstlieutenant *Boye Junge*,[1]) for at blive indskrevet som Bombardeer i Corpset, da det var hans Formening, at jo tidligere jeg blev ansat, jo hurtigere kunde jeg avancere i samme. Formedelst min lille og spinkle Væxt blev jeg fritaget for at giøre Tieneste i et Par Aar.

Min Søster forlovedes i dette Aar med den føromtalte Marinelieutenant *Lorentz Lorch*, som kom til Onkel *Holbech*, og som vi der oftere vare samlede med. *Lorch* var født i Memel, hvor hans Fader var dansk Generalkonsul. — En Søster af ham var gift med Grosserer, senere Etatsraad Hvidt, der saaledes var Svoger til Marianes Forlovede.[2])

---

[1]) Tømrermester Johan Peter Boye Junge (1735—1807) var Brandmajor i Kbhvn. fra 1787 til 1796 og blev 1789 Chef for det borgerlige Artillerikorps. 1804 Oberst i Infanteriet.

[2]) Sekondlieutenant Lorentz Lorch (1781—1820) blev 1805 gift med Mariane Elisabeth Bech (1785—1822). Hans Søster, Therese Vilhelmine Lorch, var 1800 blevet gift med cand. theol. Grosserer — den senere Bankdirektør, Finansminister — Laurits Nicolai Hvidt (1777—1856).

Fætter *Jens Peter*, der var kommet paa Faderens Contoir, mødtes jeg ofte med og vare vi som hidindtil meget tilsammen. Han havde mere Lyst at besøge offentlige Steder end som jeg, og da han havde flere Penge at raade over end jeg, saa betalte han for det meste det hele, naar vi vare samlede paa saadanne Steder. Han var et særdeles godmodigt Menneske og meget afholdt, men noget svag i Charakteer, og lod sig meget let lede og føre omkring af Faderens meget lystige og muntre Contoirbetiente, og just ei alletider paa den bedste og uskyldigste Maade. Vi øvede os dengang i at spille Billard paa forskiellige Steder, men dog oftest paa et lidet besøgt Sted i Admiralgade. Billardet her var af de mindre, og havde vi forhen som yngre øvet os noget, naar vi vare til Giæst hos Grosserer *Fiedler*[1]) paa hans Lyststed i Jægersborg, paa hans derværende store Billard. Vi gik imellemstunder til Conditorerne for at drikke Chocolade og drikke Liqueur som Ratafia, Osqvebad og Anisette. Der var dengang kun trende, som beværtede med Chocolade: *Comestabili* paa Østergade, *Gregory* i Kronprindsensgade og *Sultani* paa Kongens Nytorv, og gaves der ingen Conditorer dengang, uden de vare Italienere eller Schweitzere. Den bekiendteste danske Conditor var Major, Urtekræmmer *Aagaard*,[2]) fra hvem alle Selskaber hentede Iis og store Bordkager, og leiede Bordopsat-

1) Købmand, Sukkerraffinadør Frederik Christian Fiedler (1775—1829), senere Ejer af Basnæs, Justitsraad.

2) Urtekræmmer, Konditor, Major i det borgerlige Infanteri Just Michael Aagaard (1757—1819), senere Ejer af Iselingen.

ser af ham, der bestode af flere Speilglas [med] flade og forsølvede Kanter, hvorpaa forskiellige Porcellains-Figurer vare opstillede, større og mindre. Han leverede stedse til mine Forældres Giestebud. Alle andre, der befattede sig med smaa Kager, kaldtes Kukkenbagere, hvoraf der gaves endeel. Naar vi ellers havde Kager, vare de hiemmebagte af særdeles god Bonitet, især de der blev kogt i flydende Smør: Æbleskiver, Sneeboller, Kniplingskager, Kleiner og Sprutbakkelser.

I dette Aar [1804] blev Drengen *Pihl* forfremmet til Contoirist og forlod kort derefter Faders Tieneste, saa jeg fik endeel mere at bestille, største Delen med Copiering af Breve, der stedse bleve flere ved Forøgelsen af vore Correspondentere i Norge og Udlandet; dog havde jeg begyndt ved Aarets Slutning at afskrive Correspondenternes Conto-Couranter efter Rescontrobøgerne. Nogle af disse vare paa 5 à 6 Ark Postpapiir og maatte meget nøiagtigt udskrives tilligemed Renteberegningen over Debet og Credit, hvilket paa de større var et vidtløftigt Arbeide og maatte være nøiagtigt og accurat uden Regningsfeil. Jeg var ofte i Pakhusene og lærte af Forvalteren *Schou* de forskiellige Varesorter, samt hialp ham med at indpakke de ordinerede Varer i Foustager. Fader var hver Dag paa Børsen og gik noget før Kl. 12 hiemme fra, kom tilbage Kl. $1^{1}/_{2}$, hvorefter strax blev spiist til Middag, hvori de hiemme boende Betiente *Schou* og *Stribolt* deeltoge. Alle paa Contoiret erholdt Formiddag Kl. 10 skaaren Smørrebrød; om Efter-

middagen Kl. 7 The og ligeledes Smørrebrød. Brændeviin fik de fra „Romsdalen“, stedse en god Rom eller Genever. Moder og Pigen havde meget travlt med at skiære Smørrebrød til 7 Personer, tvende Gange om Dagen.

Det var særdeles moersomt at imodtage alle de Foræringer, som Fader erholdt fra Handelsvennerne, baade fra Ind- som Udlandet, og vare disse Presenter stedse af bedste Sort. Saaledes kom der fra Lolland og de andre danske Øer en Mængde Frugt af Æbler, Valnødder og undertiden extra graae Ærter. Fra Jylland Østers, røgede Helt og store Thyboeoste; fra Randers ræset Lax og Rugtvebakker; fra Fyen røgede Makrel og ofte Harer. Fra Norge ogsaa Østers og røgede samt nedsyltet Lax fra Mandal, en stor Deel forskielligt Vildt af Biørneskinker, Urhøns, Tiurer og mange Ryper, Multebær og Tyttebær, gl. Hardanger-Ost fra Bergen, og Foustager med udmærkede Spegesild fra Trondhiem. Fra Frankrig erholdtes franske Rainetter, candiserede Frugter i lange, hvide Æsker samt Provence-Olie; undertiden et Anker extra god Cognac fra Bordeaux. Fra Holland nydelige Kasser med den fineste Røgtobak, flamske Sild og Oste af de forskielligste Slags. Fra Westphalen røgede Skinker og saare velsmagende Pumpernikkelbrød. Fra Italien fine Liqueurer, Maccaroni, Nudler, Morkler og Trøfler. Fra Rusland flydende Caviar og Riskebøtter. Danzig leverede forskiellige Slags Brændevine som Goldenwasser paa Kieldere, og nedlagte Negenaugen. Stettin gav fortrinligt røgede

Aal, det ypperlige mousserende Stettiner-Weissbier, og de yndige Borstorfer-Æbler. Fra Island Ryper og Sundemaver. En Mand fra Færøerne forærede Ravrækler, Finnerne af Helleflynder. Fra Lübeck [kom] forskiellige Slags Kieler Spruit. Hamborg forærede ægte Oxebryster og Spegepølser og Hamborger-Peberkager. Der var vist endnu flere Presenter, som jeg ikke erindrer.[1])

Onkel *Schmidt* havde erholdt en moderne holsteensk Vogn med Fiedre under Sæderne og var meget elegant med mange Forsølvninger paa Grebene, og herpaa kiørtes med megen større Fornøielse end i de tillukkede Karether. Nogle Gange om Efteraaret fulgte *Jens Peter* og jeg Tante *Schmidt* om Aftenen fra Comoedien til Lyngbye, hvor vi forbleve om Natten, og om Morgenen tilbage med Mælkevognen. De i de foregaaende Aar i Bagsværd tilbragte Sommerferier vare nu ophørte; dog vedbleve vi at tage derud tildeels Løverdag-Eftermiddag eller rettere Aften. Imellem laae Moder og *Mariane* derude i flere Dage. Jeg holdt mig til Fiskeriet, der stedse interesserede mig meget. Dette blev ogsaa drevet med *Jens Peter* i Lyngbye-Søe i Baad, og i Aaen ved Sorgenfrie, hvortil Onkel *Schmidts* Mark gik ned. Hver Sommer var der stort Selskab hos Onkel, og gaves derved ægte Skildpadde, som bragtes af hans Westindiefarer. Jeg syntes meget godt om denne Ret.

[1]) Morkler = spiselige Svampe. Riskebøtter = en Slags Flyndere fra Riga, altsaa egentlig: rigske Bøtter. Kæidere = en Slags store firkantede Glasdunke. Negenaugen (hollandsk: Negenoog) = smaa aaleagtige Bruskfisk, Lampretter. Sunde- (ɔ: Lunde)-maver = Torskens Svømmeblære, hvoraf der koges Lim. Ravrækler (Ravrækling) ɔ: en Strimmel af Helleflynderen nærmest Rygfinnen, der afskæres og tørres).

I dette Aar [1804] tiltog Antallet af Correspondentere hos os meget betydeligt, dog for det meste Kiøbmænd i de norske Kiøbstæder, som erholdt hos Firmaet en Blancoaccept fra 2 til 5 à 6000 Rdlr. Mange af de ældre og større Kiøbmænd kunde ved Aarets Udgang være store Summer skyldige. Der var flere, hvis Conto-Couranter udviste en Saldo os til Faveur fra 6 til 30 Tusind Rdlr. dansk Courant. Med en Agent *Schioldborg* i Frederiksstads Forstad, der førte en betydelig Handel og eiede mange store Skibe, vare vi inde med en meget stor Capital af 80 à 100.000 Rdlr. Jeg førte en Rescontro over Debet og Credit med enhver af vore Correspondentere. Denne confereredes oftere med den af Bogholderen *Maack* for Contoiret førte Rescontro, og hvorefter de aarlige Contocouranter bleve udskrevne. *Maack* leverede den 1ste i hver Maaned til Fader en Cassaextract over de i Maaneden forfaldne Vexler og Udbetalinger, hvis Totalsum for Maaneden varierede fra 600.000 til 1 Million Rigsdaler, og undertiden oversteg den Millionen. Der var saaledes betydelige Omsætninger ved Contoiret. Disse Beløb erholdtes ved de i Maaneden indkomne Beløb af forfaldne Remisser samt indsendte Contanter, og deels ved at der disconteredes de ved Maanedens Udløb ei forfaldne Vexler saavel i Specie- som Courantbanken. Vi giorde efter Ordre af Vedkommende mange Indsendinger af fremmed Valuta. Disse kiøbtes og solgtes ved Vexelmæglerne *Behrend & Gerson*, og kunde deres 1 pro mille Provision beløbe sig qvar-

taliter fra 3 til 500 Rdlr. Disse Mægleres Fortieneste var meget stor, naar de allene fra et Contoir havde qvartaliter saa stor Courtage og modtoge et lignende Beløb fra den anden resp. Kiøber eller Sælger. *Maack* medgav Fader paa Børsen hver Dag en Liste, hvad der skulde kiøbes eller sælges af fremmede Valutaer, samt de i de ankomne Breve opgivne Assurancer, som skulde tegnes ved Søe-Assurance-Compagniet den Dag. Ved Omsætninger af fremmede Valuta havdes vel paa hver især kun en liden Avance, men ved det store Beløb var det ei ubetydeligt, som indkom paa Cambioconto. —

Vi giorde og havde giort i mange Aar endeel i Varer paa Bodmerie med Chinafarerne, ligefra Captainen og Supercargoen til Baadsmand og Bødker, hvorfor Præmien var 30 pCt. Især bestode disse Varer i Rødvine. Disse bleve bouteillerede og omhyggeligen nedlagt i dertil forfærdigede solide Trækasser til 3 à 500 Bouteiller. Bodmeriernes Beløb varierede fra 3 til 1000 Rdlr.s Værdie. Ved Chinafarernes Afreise herfra var der i den Tid meget at bestille og iagttage for Pakhuusforvalteren *Schou*. Naar disse store Skibe vare færdige, lagde de ud paa Rheden, hvor der holdtes Mønstring. Fader skulde som Decisor ved Compagniet stedse være med [ved] denne, og jeg var ogsaa hver Gang med ham. Skibene vare meget store paa 6 à 700 Commercelæster, havde betydelige store og brillante Kahytter, hvori efter Mønstringen gaves Middagstaffel for over 50 Personer, som tracteredes efter

stor Maalestok, og betaltes af Compagniet, der stod sig godt, og var dets Actier dengang omtrent 2500 Rdlr. værd Stykket.

Naar der efter de hiemkomne Chinafarere ved Auction solgtes en eller flere Ladninger, maatte Fader, der var en stor Thee-Kiender, undersøge Theen i alle de Kasser, der bleve betegnede som Prøvekasser, og hvoraf der blev ham sendt hiem en Prøve af hver. Det længste Spisebord blev sat op i Salen, og over et Par Hundrede Kopper med Laag, ogsaa sendt fra Compagniet, opstillede rundt omkring 6 Themaskiner med kogende Vand, der stode indenfor disse; og efterat en lige stor Qvantitet af The var kommet i Kopperne, hældtes kogende Vand derpaa indtil et paa disse anbragt indvendigt Mærke, og derpaa bedækket med Laag. Efter en bestemt Tids Forløb, hvori Theen havde trukket, smagte Fader paa enhver Kops Indhold og noterede Mærkernes forskiellige Godhed i Cataloget over de ved Auctionen sælgende Theer. En saadan Auction var betydelig stor og vedvarede flere Dage i den Compagniet tilhørende Auctionssal, som var besat med mange Bænke og Pulte foran, der vare fulde af Liebhavere. Cataloget var omfangsrigt, og Fader kiøbte, naar de af ham befundne gode Mærker vare for, 2, 3 Sider ad Gangen af samme, da vi stedse havde endeel Ordres fra Tydskland og Sverrig, hvorfor der kiøbtes flere hundrede Kister, hvoraf en Deel til vor egen Handel. Under Auctionen bleve de Tilstedeværende i et Værelse tæt ved beværtede med udsøgt fiin Thevand og Brød.

Vi havde foruden The ogsaa betydelige Ordres fra Danzig, Rostock, Stettin og især fra *J. G. Preusser* i Leipzig paa større Qvantiteter af Sukkere, Sirup, Salpeter, Caffe, Tran og Farvetræ. Ikke sieldent kunde vi bestuve hele Skibet til Stettin, der havde losset Tømmer derfra til os. Undertiden gik jeg allene eller ogsaa med Fader ud paa Tømmerpladserne, hvor *Paulin* residerede med Fuldmægtigen, *Faber,* og undertiden *Paulin junr.,* der var Student. Alle beskieftigede med at expedere Kiøbere; især om Torvedagene var der mange Bønder, undertiden saa mange, at ingen af de Herrer fik Middagsmad.

Den 8de Mai, min Søsters Fødselsdag, 1805 havde hun Bryllup med sin Forlovede, Marine-Lieutenant *Lorentz Lorck,* hvilket stod hos hans Svoger, Grosserer *Lauritz N. Hvidt,* der var givt med hans Søster, en særdeles smuk Dame. Vi fulgte Brudeparret til dets Bopæl, Hiørnet af Nellike- og Laxegaden, og var det den Aften en rygende Storm.

Jeg blev tilsagt at møde som Bombardeer ved det borgerlige Artilleries i [dette] Aar havende Exerceerskole. Jeg fik et let Gevær og holdt Øvelser med Pakhuusforvalteren *Schou,* der ogsaa var Bombardeer; den Tid brugte Corpset Geværer, og troede jeg at være temmeligt vidt i Grebene. Men den første Dag jeg mødte i Skolen, erklærede Forstanderen af denne, Capt. og Grosserer *Søren Wedege,*[1]) at jeg ei kunde nok til at gaae i Geled

---

[1]) Grosserer, Kaptain i det borgerlige Artilleri Søren Christian Wedege, død 1823.

med de Ældre, saa jeg maatte til Rekrutterne. Jeg blev ansat ved 1ste Compagnie, Capt. *Köppen,* der var Billedhugger, en loyal, prægtig Mand.[1]) Der blev mig tildeelt 10 Artillerister, som jeg havde at tilsige, naar de skulde samles. De boede temmelig adsplittede, en paa Amager, en paa Østerbro, og iblandt dem var en Bordelvært i Ulkegaden, en forbistret og brøsig Karl, der ei vilde anerkende mig som Bombardeer, naar jeg var civilt klædt som en saadan, og skulde eftersee, om Armaturen var i Orden. Han laae gierne i Sengen, naar jeg op paa Formiddagen kom til ham, og vidste ikke hvor hans Sager var. Omendskiøndt jeg senere var i Uniform, naar jeg skulde til ham, vedblev han dog ei at ville vise mig hans Armatur. Jeg meldte ham derfor til Captainen, hvor han fik en skarp Irettesættelse. Han heed *Scharff* og blev senere Grosserer her i Staden. Dengang høitideligholdtes Corpsets Stiftelsesdag, der var om Sommeren, ved en stor Callas paa „Bellevue", hvortil vi Bombarderer ogsaa kunde komme i Forening med alle Officererne. Vor Musik var med, og Kanoner opstillede i Haven for at salutere ved Skaalerne. Jeg tog Deel med i de Aar jeg var i Corpset, og var det altid en meget gemytlig Dag. Der herskede i det Hele taget en god Stemning mellem Officerer og Underofficerer eller, som disse kaldtes, Bombardeererne. Adjutanterne vare Lieutenanterne, Grosserer *Hvidt*[2]) og Tømmerhandler *Lauritz Coll-*

---

[1]) Major i det borgerlige Artilleri Christopher Frederik Køppen (1756—1815).

[2]) L. N. Hvidt (se Side 59) tog Borgerskab i Kbhvn. 1799 og traadte samtidig ind i det borgerlige Artilleri som Bombarder og avancerede efterhaanden til Kaptain 1808, da han som bekendt nedlagde sit Borgerskab, som han først genoptog 1816.

strop,[1]) tvende udmærkede Officerer. I Hviletiden i Exerceerskolen, der holdtes paa Christianshavn paa kgl. Artilleries Laboratoriums Plads, vare vi samlede til Frokost paa en Restauration, Mad. *Kierulffs*, tæt ved Pladsen, hvor der alletider var meget livligt og lystigt. Herfra marscherede hele Corpset under Musik til Amagerfælled til Skarpskydning saavel fra det faste Batterie som ved de af det kongl. Artillerie opkiørte 3 og 6 ℔ Kanoner, hvor til opførte Skiver blev skudt skarpt. Efter Exercitsen marscherede Corpset ind igien til Laboratoriet, men rigtignok kun Halvdelen af samme, da den øvrige Halvdeel forblev paa Fælleden hos deres Familie og Venner for at passere Aftenen der. Ved en saadan Indmarsch før min Tid, da Corpset blev commanderet af en Major *Hiorth,*[2]) hændte det sig at han, Majoren, ved Udgangen af Fælleden commanderede „høire sving“ istedetfor „venstre“, og Corpset kom derved til at marschere — istedetfor at komme ind af Amagerport — ned af Veien til Renovationskulen. Det varede noget, inden Majoren opdagede sin feile Commando og fik vendt om igien, men siden den Tid erholdt han Navnet: Renovations-Majoren. —

Der arbeidedes dette Aar særdeles paa Contoiret, da vi stedse erholdt nye Correspondentere; men da disse saavelsom de ældre mere og mere undlode at opfylde deres Forpligtelser, og vi vare inde hos enkelte med meget store Summer, som

[1]) Grosserer Laurentius Collstrup var ligeledes Bombarder i det borgerlige Artilleri 1801 og blev senere Kaptajn. Han døde 1829, 47 Aar gl.

[2]) Der kendes ingen Major af dette Navn ved det borgerlige Artilleri.

Agent *Schioldborgs* Debet, der nu var steget til 130.000 Rdl. — og de af ham hypotiserede Eiendomme, hvoriblandt flere store Skibe, der tildeels forliste uden Assurance, ei kunde realiseres — besluttede Fader at giøre Opbud, deels for at komme til en Realisering med sine over 300 Corresponderende, deels for sin nu høie Alder af 74 Aar. Han opgav altsaa sit Bo d. 22de October 1805. Samme kom ei under Skifteretten, men i Følge erholdt Moratorium overdroges det strax til udnævnte Commissairer, Bankdirekteur *Rasmus Kirketerp*[1]) og hans Svoger, Grosserer *Schmidt;* Curator var Cancelliraad *Colbiørnsen*, og Revisorer Bogholder *Jens Nybroe* hos *Schmidt* og en Fuldmægtig *Kierkegaard.* Der blev intet nogetsteds forseglet, og samtlige Betiente paa Contoiret arbeidede paa at opgiøre Bøgerne og iagttage Correspondancen. En vigtig Grund, hvorfor Fader ophørte med Forretningerne, var den store Sum af 60.000 Rdl., som han skyldte til Mad. *Svendsen*, hvilken Summa han næsten aldeles i de mange Aar havde tient til *Svendsen* og senere Enken, der imidlertid for nogle Aar siden var udtraadt af Handelen med omtalte Beløb, som han hellere vilde see betalt end stedse forrente. Hans Opbud giorde stor Sensation blandt Handelsstanden, især de mange Contoirer, der for norsk Regning havde en stor Deel Vexler løbende paa Firmaet. Fader blev tilbudt betydelige Summer af sine Venner saavel her i Staden som i Norge, og en Kiøbmand *Christian Berg* i Moss stillede

---

[1]) Bankdirektør Rasmus Kirketerp, død 1830, 82 Aar gl.

allene 10.000 Rdlr. til hans Disposition, naar han vilde vedblive at fortsætte Firmaets Forretninger. Han vilde ei modtage disse Tilbud, for han var overbeviist om, at offrede han endog hele sin Formue til sine Creditorer, var det rigtigst at komme til Ende med de mange Debitorer, som Opbudscommissionen bedre maatte kunne arrangere, end naar han vedblev at correspondere med dem. Vi vedbleve paa Contoiret at udskrive Contocouranter og Regninger for saa hurtigt som muligt at faae dem afsendte. De indkomne Breve bleve aabnede af *Kirketerp*, og *Schmidt* modtog alle Remisserne samt alle Indbetalinger af Regninger. Varelageret solgtes deels underhaanden, deels ved forskiellige offentlige Auctioner paa Børsen. I den første Tid opholdt Fader sig, og tildeels jeg, os i Salen i Stuen, hvor ogsaa de ugentlige Skiftesamlinger af Commissionairerne holdtes for at imodtage Anmeldelser af Fordringer paa Boet. Jeg holdt en extra Cassebog med Onkel *Schmidt* over Indtægter og Udgivter samt en Beregning over Debitorerne og Creditorerne, hvorpaa afskreves det ind- og udbetalte af disse. Flere Debitorer vare prompte til at betale; med andre varede det længe, inden der skeete Afgiørelse og vi kunde slutte Regningen med dem. Mange Creditorer bleve strax fyldestgiorte og fik fuld Betaling. Andre accorderede villigen til 75 %, som senere, da Status kunde bestemmes, blev dem tilbudte, og slut Aaret 1806 vare vi saa vidt med alle vore Correspondentere, at Fader kunde ansee Opbuddet for endt, og Com-

missionen hævet. Mad. *Svendsens* efter Obligation Tilkommende blev afgiort med 40.000 Rdlr. som blev hende udbetalt. Hun renoncerede saaledes paa 20.000, som ei toges saa meget Hensyn til, da hun ei havde deeltaget i de senere Aars store Tab, og som Fader bestemt vidste, at hans Søn, *Marcus Christian,* ved et giensidigt Testament med afdøde Supercargo *Svendsen* og hans Kone var indsat som Universalarving til alt, hvad den Længstlevende efterlod sig. Jeg var aldeles uvidende om et saadant Testament til min Fordeel, og er det vel passeligt her at omtale, at jeg først erfarede det ved Md. *Svendsens* Afgang ved Døden mange Aar derefter i 1816, hvorved jeg saae det originale Testament. Hun blev nogle og firs Aar gammel. Foruden ovenomtalte Sum, som hun erholdt contant, eiede hun Gaarden Nr. 5 paa Gl. Amagertorv, Landstedet i Bagsværd, og et meget rigt Indboe, foruden vel ogsaa andre Capitaler. Havde hun tidligere forladt denne Verden, var der blevet en temmelig Capital af hendes Eiendele til mig, men det skulde nu ei være saaledes, og hvo veed, hvortil det var godt. I det lange Mellemrum fra 1805 til 1816 tabte hun ved Pengevæsenets Omvæltning i 1813 næsten det Hele, da hendes Capitaler vare slet anbragte og alle Fordringer saa betydeligen nedsatte. Hun beholdt Gaarden paa Amagertorv, som hun paa Boutikken nær beboede allene, og kostede hende betydeligt i Skatter og Renter. Ved hendes Død og alt opgiort var der ikkun omtrent 10.000 tilbage, og havde hun før

samme annuleret det i min Faveur oprettede Testament og testamenteret det hele til hendes nu i 30 Aar havte Kudsk, *Peder Poss,* der havde ægtet sit Sødskendebarn, Stuepigen *Marie,* som ligeledes havde været hos hende i mange Aar. Denne hendes Forandring af det første Testament var saaledes særdeles begrundet. —

Jeg afgav dette Efteraar [1806] som om Vinteren hiemme undertiden fjerde Mand til en L'hombre, hvilket jeg ei nu spillede saa daarligt. Det Spil, der ellers nu var meest i Brug, var Boston, og giorde jeg oftere Partie derved. Mad. *Svendsen* tog sildigt fra Landet om Efteraaret. Naar vi paa denne Tid forlod Bagsværd om Aftenen og det var mørkt, var der stedse en Forrider foran, enten med tændt Fakkel eller og en stor, klar Lygte, for at ledsage os Veien igiennem, der var særdeles slet, ligetil vi naaede Kongeveien, hvor han forlod os og reed tilbage. Var der Fremmede i Bagsværd, kunde vi blive 5—6 Vogne, hver med sin Fakkel foran, hvilket var ret interessant at see.

Undtagen den gamle Bogholder *Schmidt* bleve alle de andre Contoirbetiente afskedigede fra 1. Mai. Han førte Bøgerne til Ende og afsluttede dem, som og de, der allene angik Tømmerhandelen. I Forening med Fader ovetog jeg hele Correspondancen, som forefaldt med de ældre Correspondentere. Henimod Slut af Aaret vare næsten alle tilfredsstillede, og Commissionairerne overgav den endelige Afslutning til Fader. Allerede Nytaarsdag

1804 og senere hvert Nytaar afhentede jeg Kl. 7 om Morgenen gamle *Schmidt* i hans Bopæl, og gik [vi] da samlede ud ad Kiøkkenkurven til Tømmerpladsene, for i Forening med *Paulin* at optage Beholdningen paa samme. *Schmidt* nedskrev og optog med *Paulin,* jeg med Fuldmægtigen *Faber.* Dermed færdigt naar det blev mørkt gik vi samlede til *Paulin,* der boede paa Christianshavn, hvor vi først confererede den opskrevne Beholdning, drak derefter The, og senere spiste en varm Ret til Aften. Frokosten tilligemed Viin blev givet af Fader, og Karlen bragte det ud til Contoiret, som dengang var et temmeligt stort Værelse i en Bygning inde paa Pladsen i Plankeværket med Vinduer til Gaden.

Foruden Exerceertiden ved Borgerlige Artillerie fulgte jeg Stifteren og Commandeur for samme, Oberstlieutenant *Boye Junge,* der ved Døden afgik, i den store Parade af hele Corpset til Capellet i St. Petri Kirke, hvor han blev bisat. Ved de givne trende Geværsalver fik en Sidemand af mig, Bombardeer *Simonsen,* et heelt Skud Krudt lige i Ansigtet og blødte meget. Jeg gik med ham ind i en Stue bag ved os paa Nørregade, hvor han bad om en Kniv, stillede sig for Speilet, og efter at have vadsket Blodet af Ansigtet pillede han med Kniven alle Krudtkornene ud, da han ei vilde have samme siddende deri, som naar de ei strax var kommen ud, vilde have giort ham ganske blaaplettet i dette. Ligeledes var jeg med Corpset til Liigparade med afdøde Arveprinds *Frederik,* der

blev ført til Roeskilde. Efter at være samlet i Tøihuusgaarden marscheredes til Wimmelskaftet for der at opstilles en haie. Mit, første, Compagnie kom til at staae ligefor Helliggiestes Kirke. Det var en yderst kold og blæsende Efteraarsaften, og vi lede en stor Deel af Kulde, især ved Samlingen af Corpset i den aabne Tøihuusgaard. Det var dog noget bedre lige for Kirken, men vi maatte vente længe, inden det høie Liig med Følge var passeret os. —

I 1807 vedblev jeg at besørge den endnu resterende Correspondance og Contoirforretningerne samt Faders mange private Skriverier. Om Sommeren havde han leiet et lidet Sted i Lyngbye, tæt ved Onkel *Schmidts,* og i Pindsen flyttede vi derud. Fader og jeg toge oftere om Ugen til Staden, men for det meste forbleve vi i Lyngbye og havde mange Fornøielser der i Forening med *Schmidts. Jens Peter* og jeg giorde om Sommeren mange smaae Toure og Fisketoure i Lyngbye Søe. Den 28de Juni høitideligholdt mine Forældre med Selskab deres Sølvbryllup hos Mad. *Galberg* i Frederiksdals Kroe. Vi Børn havde ladet forfatte en Sang i denne Anledning, der blev afsunget af os Alle. — *Jens Peter* var som den største Deel af *Schmidts'* Contoirister indtraadt i Livjægercorpset, og blev han af Corpset valgt til Oberjæger. Han mødte ofte til Øvelserne, og jeg ligeledes ved Artilleriet, hvor jeg efter nogen Tids Forløb blev ansat som Medhielper ved Exerceerskolen, hvilken

Function jeg udøvede, indtil vort Land blev indviklet i Krig med England. Den 13de August kaldte Allarmtrommen os til vore respective Samlingssteder, da en engelsk Flaade var passeret Sundet og [havde] lagt sig langs med Kysten, hvor de havde til Agt at giøre Landgang. Corpset marscherede til Volden, og kom jeg med første Compagnie til at staae paa den sidste Bastion ved Østerport, Rosenkrantz Bastion, i hvilken der var en hollandsk Mølle, eiet af Møller *Rhode.* Her fik jeg senere Commandoe over en 6 ℔ Kanon med nogle særdeles flinke Artillerister. —

En Middag var jeg tilligemed *Jens Peter* i en Restauration hos *W. Marfleet* paa Amagertorv, hvor vi oftere mødtes for at spille Billard, spise hans udmærkede Beufsteg og drikke Porter dertil, da Kronprindsen aldeles uventet kom ridende der forbi, fulgt af en jublende Mængde Mennesker, der nu oplivedes ved hans Nærværelse her i Staden, og forventede sig nu det bedste Udfald af Krigen. Men denne Glæde var snart forbi. Efter et Par Dages Ophold forlod han igien Residensstaden og ilede igien til Armeen efter at have indsat Generalmajor *Peymann* til Høistcommanderende ved Kiøbenhavns Fæstning og Siellands Forsvar. Da Engellænderne den 16de August giorde Landgang ved Wedbæk, og vore faae Militaire, der placerede, ei kunde forhindre dette, stod *Peymann* paa Rundetaarn og yttrede sin store Forbauselse over at Engellænderne turde vove at giøre Landgang mellem tvende Fæstninger, nemlig Kiøbenhavn og

Cronborg. Dette var noget „unerhörtes“ i Krigshistorien. Imidlertid udskibede Engellænderne efterhaanden deres hele Styrke af 20 til 30.000 Mand af alle Vaabenarter og fordeelte sig rundt om i Sielland, hvor de senere traf vor af Landeværnet i det sydlige Sielland samlede Styrke, ca. 5000 Mand under General *Castenskiold* ved Kiøge, hvor det kom til et Slag, hvori alle vore Landsmænd splittedes, og alle de giordes til Fanger, der ei i Tide havde taget Flugten til deres Hiem. Jeg troer der i Slaget ved Kiøge hverken gaves Døde eller Saarede. Og nu var der ikke en Kanon eller et Gevær rettet mod Fienden i hele Sielland.

Den første Dag vi stode paa Volden[1]) blev Barrieren aabnet for en Bondevogn, der var belæsset med engelske Brødkiks, kommende fra det engelske Hovedqvarteer paa Hellerup ved Strandveien, og skulde have kiørt til Lyngbye; men Bonden syntes bedre om at bringe det til Kiøbenhavn. Vi fik intet deraf, da han blev beordret at bringe det til Hovedqvarteret, der var paa Kongens Nytorv i *Rau's* store Hotel ved Hovedvagten, nu Hotel d'Angleterre. Vi Underofficerer bleve afløste hver anden Aften, hvor vi kunde gaae hiem, og mødte Kl. 7 næste Morgen. Efter nogle Dage, da Engellænderne havde sat sig fast paa Østerbro og i Classens Have, blev Compagniet opfordret frivillig at melde sig for at besætte Ravelinen udenfor, da Corpset ei kunde commandere Borgerne udenfor

[1]) Det borgerlige Artilleri blev den 17. August taget til Tjeneste paa Voldene. Dagen efter blev al Passage gennem Portene forbudt. — Se iøvrigt: K. Kristensen, Optegnelser ang. det Kjøbenhavnske borgerlige Artillerie Korps, Kbhvn. 1811.

Voldene. Disse havde hidindtil været besat med kgl. Artillerister og vare monterede med trende Stykker 3 ℔ Kanoner. Grosserer *Prætorius,* senere Etatsraad,[1]) Hattemager *Lavignery,* og jeg meldte os at ville besætte Østerports Ravelin og marscherede med 24 Constabler derud om Eftermiddagen og forbleve derude, afskaaren om Natten fra Fæstningen ved den ophissede Vindebroe og ved Østerports Lukning. Her bemærkede vi nøie alle de Udfald, som giordes mod de Engelske af danske Livregiment, Herregaardsskytter, Livjægere. Disse sidste vare stedse i Spidsen og kastede sig freidigt mod Fienden. Det første Blod jeg saae, var en kridhvid Trompeter-Hest ved Garden, der havde faaet en 3 ℔ Kugle ind i Laaret, hvor man kunde see den sidde. Ved hvert Skridt, Hesten giorde, rislede Blodet ned af Saaret. Senere bleve flere Saarede indbragte, og de fleste af disse vare Livjægere, og havde [disse] efter hvert Udfald de fleste dræbte og saarede, især ved et i Classens Have, der understøttedes fra Søsiden af Kanonbaadene. Engellænderne kastede dengang endeel Bomber i Haven og ved Ravelinen. Hvor vi vare, faldt tvende. Ved Udfaldet kom en commanderende Oberst for et Infanterieregiment ind paa Ravelinen til os og bade os at passe godt paa. Han spurgte, om vi havde lagt Mærke til om hans Regiment var udmarscheret; og da Svaret lød: for flere Timer siden trak det ud, roste han os, at vi vare

---

[1]) Den senere Grosserer, Direktør i Nationalbanken, Etatsraad Henrik Frederik Prætorius (1783—1862).

saa opmærksomme paa de forbidragende. Han blev endnu hos os i længere Tid, indtil en Bombe faldt ned udenfor Ravelinen, og spurgte hurtigen, om Bomberne kunde naae hertil. Vi havde den Dag en Bedækning af nogle Soldater under Capt. *Hein*. Da denne hørte Oberstens Spørgsmaal om Bomberne, gik han bag ved ham, og ved at hvisle med Munden, saaledes som disse i deres Fald giøre, bragte han Obersten til øieblikkeligt at vende sin Hest omkring og fare ud af Ravelinen — jeg syntes ind af Porten.[1]) Vor haanlige Latter fulgte bag efter ham. En Dag kom Skuespiller *Knudsen* op paa Volden, hvor han holdt fædrenelandske Taler og gav flere Sange og roste den heltemæssige Afbrændning af Bygningerne i Classens Have, samt Afhugning af Træerne i de smaa Alleer. Det hele blev fuldført af Holmens Tømmermænd. Udenfor Østerport var en Deling kgl. Artillerie under Lieutenant *Peter Beck*, Søn af Oberst *Beck*, Chefen for Artilleriet, og senere Fader til den nu saa tapre Oberstlt. *Beck* ved den første Liniebataillon.[2]) Denne Lieutenant *Beck* var en dygtig Officer og holdt Fienden længe fra at nærme sig Vesterbro. Han maatte omsider retirere ind, dog ei, forinden han havde tilintetgiort Skibsbygmester *Larsens* Viinkielder,[3]) i hvis Gaard de havde været sidst; han

---

[1]) Kaptain ved Marineregimentet Magnus Frederik Adolph Hein, 1826 Major ved Livregimentet, Afsked som Oberstlieutenant 1828, død 1835.

[2]) Chefen for Artilleribrigaden Hans Beck (1752—1823) havde Commandoen over hele Artilleriet under Kbhvn.s Beleiring. Hans Søn Hans Peter Gustav Beck døde 1821, 34 Aar gl. som Fortchef paa St. Croix. Dennes Søn: Oberst Charles Beck, Chef for 1. Regiment i 1864, døde 1890.

[3]) Skibsbygmester, Skibsreder og Værftsejer Lars Larsen (1758—1844). Det er efter ham „Larsens Plads" i Ny Toldbodgade har Navn.

kom vel ind af Østerport, der blev aabnet for ham med sine Kanoner og Mandskab. Saadan Oplukning skeete oftere, naar det udenfor engagerede Militair kom tilbage ad Østerbro, dog skeete de fleste Retraiter ind ad Nørreport. Fra Møllen paa Rosenkrantz Bastion kunde man oversee hele Kongeveien op til Lundehuset, og der saae vi de engelske Soldater afmeie Agrene, hvis Afgrøde nu i Høstens Tid var moden.

Førend Englænderne landede og indesluttede Staden, vare saavel Mad. *Svendsen* i Bagsværd, som mine Forældre i Lyngbye, samt alle andre paa Landet Sommerliggende, med deres bedste Sager og Effecter i største Fart flyttet til Kiøbenhavn. Ved Svanemøllen, ud for *Tuteins* Have paa Østerbro, paa Nørrebro og udenfor samme, i Frederiksberg Allees Runddeel, paa gamle Pesthuus og i Kongens Enghave havde Englænderne i kort Tid opkastet Morteerbatterier, saaledes fra Sundet til Kallebodstrand rundt om Staden. Fra disse begyndtes at kastes med Bomber, Granater og Congreveske Brandpile den 2den September Kl. 7 Aften. Vi udenfor Ravelinen bleve strax trukne ind paa Volden, og jeg overtog Commandoen over den forhen havte 6 ℔-iger, hvortil der var giort Aabning i Brystværnet. Den første Bombe blev kastet fra Batteriet paa Østerbro, gik over Rosenkrantz' Bastion[1]) og faldt paa Kongens Nytorv ligefor Hovedqvarteret. Brandpilene fore i stor Mængde hele

---

[1]) Rosenkrantz's Bastion var det store Værk med Dronningens Mølle tilvenstre for Østerport, naar man kom fra Byen.

Natten ind i Staden, og det første Sted, disse antændte var i et Pakhuus, tilhørende Bundtmager *Liebenberg* i Wimmelskaftet, der var fyldt med Foerværker tilhørende Fremmede og oplagte hos Bundtmageren til Opbevaring om Sommeren. — Der fyredes med alle Kanonerne; fra min Kanon ligeledes ud over Østerbro efter Bombardementets Begyndelse i en halv Times Tid, da det bemærkedes, at vore Skud var aldeles uden Virkning. Der holdtes altsaa inde med Skydningen, og vare vi her paa Bastionen saa lidet forsynede med Krudt, at tvende Constabler bleve afsendte til Tøihuset for at requirere dette. Det var et voveligt Arbeide at føre Krudt paa Veien gennem Byen, da Bomber og Brandpile uophørligen rislede ned i Gaderne. Imidlertid vare vore Constabler heldige og bragte tre Vogne med Ammunition velbeholden til Bastionen. Den 3die September om Morgenen faldt en Bombe en halv Snees Alen fra min 6 ℔-iger paa Grønsværet bag ved. Vi kastede os alle ned, og for at dække mig kastede to Constabler sig tildeels over mig. Tvende af mine Folk, Dandseboværten *Spang* og Skrædder *Gedai* vare dumdristige nok at springe frem, tage fat paa en giennemvædet Tougmaatte, kaste denne paa Bomben og springe ovenpaa den.[1]) Jeg saae det hele under Kanonen; Bomben sprang ikke. Jeg troer, at de ved Over-

---

[1]) Overkonstabel i borgerlige Artilleri Peter Spang død 1853, 82 Aar gl., og Konstabel Frantz Gedey, død 1827, fik i Anledning af deres raske Handling den 3. Septbr. hver overrakt et Sølvbæger med Inskription af Korpsets Chef, Major Hallander. Den 28. Januar 1809 blev de desuden dekorerede med Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

kastningen af Maatten ei slukkede den af Brandrøret udfarende Ild, men at dette i Bombens Fald var faldet ud. Imidlertid var deres raske Handling modig, og bleve de senere, da Dannebrogsordenen blev oprettet, hædrede med Dannebrogsmændenes Hæderstegn. En Kanonkugle blev skudt lige ind paa Axlen i Møllen, saa denne ei kunde male mere. Uden for Porten under Møllen, som var lukket i den Ende, sprang en Bombe. Porten var propfuld af Artillerister, og jeg var ogsaa derinde; men hillemænd, hvor vi hurtigen kom ud, da Bomben sprang. Ingen af os blev saarede, men en Soldat af Landeværnet, der hørte til Bedækningen af Courtinen, blev Hovedet knust paa. Jeg fik Afløsning og ilede giennem Esplanaden og Amaliegaden hiem til Forældrene i Toldbodgaden. Flere Bomber var faldne ned paa det i Telte i Esplanaden liggende Landeværn og havde dræbt og saaret flere af disse. En Bombe sprang lige for Amaliegaden kort før jeg kom dertil, og en hvislede over Hovedet paa mig, da jeg passerede over St. Annæ Plads, og faldt jeg om i det store derværende Steenoplag.

Jeg fandt Forældrene hiemme og ei synderligt frygtsomme. En gammel Matros sad paa tvers paa Tagrygningen af det nye Pakhuus som den høieste Point af Gaarden for at give Agt paa Bomberne, om de faldt i Nærheden, og rapporterede han jevnlig deroppe fra ned. Den største Mængde faldt i Nørreqvarteer, stilede efter Frue Kirke, som ogsaa kom i Brand, og næsten hele Nørreqvarteer stod i lys Lue. Brandfolkene, der endnu

havde sine Kræfter den første Bombardements Nat, gjorde da megen Nytte; men senere bleve Sprøiterne og øvrige Reqvisiter tilintetgjorte ved Fiendens vedvarende Ild, og de kunde ei standse Ildens Udbredelse paa flere Steder. Om Aftenen den 4de skudtes Tømmerpladsene i Brand af gloende Kugler fra Batteriet ved gamle Pesthuus, og afbrændte samtlige Tømmerpladse med de derpaa værende betydelige store Oplag af Materialier, samt Contoirerne og Skurene paa alle 16 Pladser ganske og aldeles. Da Faders Tømmerpladse Nr. 13 & 14 vare af de første nærmest Batteriet, der kom i Brand, forplantedes Ilden fra den ene Plads til den anden og gik hele Rækken til Nr. 1 incl.[1]) Paa Nr. 16 var opført et Batteri paa fire Kanoner, og Livjægerkorpset var til Bedækning af samme. Dette beskiødes uafladeligt af Batteriet ved gamle Pesthuus, der laae ligeoverfor, og de maatte retirere ind ad Kiøkkenkurven. Livjægerne lede betydelige Tab af Døde og Saarede, da de paa den lange Vei fra Nr. 16 til Nr. 1 vare aldeles blottede for Kuglerne. Først ved Nr. 1 kunde de naa den bedækte Vei til Jernporten. Iøvrigt maatte alle forlade Pladsene, og næsten paa engang stode de alle i lys Lue. Paa vore Tømmerpladse var ikke allene Contoiret, Skure og Bol- samt Plankeværker, men og hele Tømmeroplaget aldeles opbrændt, saa der var ikke saa meget Træ tilbage som til en Skammel. Endogsaa de i Vandet ved Stakkaderne lig-

---

[1]) Se Kommandør Paludans Erindringer. Clausen og Rist, Memoirer og Breve IX, Side 172 f.

pende Krydsflaader af pommerske Tømmere paa 4—5 Lag brændte aldeles; thi naar de øverste Lag var brændt, hævede Flaaden sig, og Ilden tog fat paa det næste Lag, og saaledes vedblev indtil det underste Lag, hvoraf omtrent det halve, der laae underst i Mudderet, blev tilbage og ei brændte.

I den tredie Bombardements-Nat udbredte sig Ilden betydeligt i Staden og var ei til at slukkes. Mangfoldige Mennesker af begge Kiøn vare dræbte og saarede af Bomberne, og der herskede stor Forfærdelse i Staden. Der blev saaledes besluttet af Hovedcommandoen at capitulere, og Parlamentairer ilede frem og tilbage, fra og til Englænderne.

Denne Capitulation blev henimod Aften kundgiort for os paa Volden, og største Delen af Folkene fik Tilladelse at gaae hiem. Jeg ilede til Toldbodgaden for af erfare noget om Fader og Moder. Der var Ingen i hele Gaarden uden den gamle Matros, der havde forladt sit høie Standpunkt paa Taget. Han vidste ei, hvor de vare, men de vare kiørte hiemme fra den foregaaende Aften. Jeg gik derfor til Onkel *Holbech*, der meddelte mig, at de i god Behold vare tagne ned i de bombefrie Kieldere i Proviantgaarden, hvor jeg nok vilde træffe dem. Herved befriet for min Ængstelse for dem, besluttede jeg først at besøge dem Morgenen [derpaa], der var Søndag, og gik derpaa op i Staden og op til Nørregade. Det høje, stolte og smukke Taarn paa Frue-Kirke var nedstyrtet og alt brændt paa Murene nær. Jeg saae

ind af Kirkedøren og bemærkede, at flere Jernstænger endnu var glødende, og som næsten hele Skibet af Kirken viste sig. De mange Gravmonumenter og Capeller vare tilintetgiorte. Det var et sørgeligt Syn at see denne Kiøbenhavns Hovedkirke saa aldeles tilintetgiort. Mangen Gang havde jeg seet op til det særdeles høie Taarn og Spiir, der vuggede sig frem og tilbage, naar det blæste, og hvor ofte [havde jeg ikke] hørt de i Taarnet anbragte store Klokker lyde, naar det i samme værende Klokkespil, der skal have været fortrinligt, lod sig høre ved enkelte Leiligheder; især store Bededagsaften, hvor man under dets Spil og Klokkeringning spadserede paa Volden. Hele venstre Side af Petri Kirke paa Nørregade var nedbrændt; og paa høire Side, (paa Communitetsbygningen nær, hvor udenfor jeg optog en latinsk Bog), vare de øvrige Bygninger i fuld Flammer op til Volden. Der var her næsten intet Menneske at see, og da jeg hørte et Skud, troende at det paa nyt skulde begynde, vendte jeg om og gik samme Vei tilbage hiem i Toldbodgaden, hvor jeg laae mig i Moders Seng for at sove deri om Natten, men længe dvælede mine Øjne endnu paa den ved Ildebranden oplyste ildrøde Himmel. Skraaes over for os paa den anden Side var om Dagen i en Kielder, hvor i Døren stod et Fruentimmer, og op til Posten et Mandfolk lænet, faret en Bombe forbi dem. Karlen varført med Baghovedet ind i Dørstolpen og var død strax — som man sagde, af Luftrykket. Pigen

var netop berørt saa meget af Bomben, at denne som med en Ragekniv havde raseret begge hendes Bryster. Hun var strax sendt til Hospitalet, men døde kort efter. I Onkel *Holbechs* Bryggergaard i Nyhavn Nr. 22 slog en Bombe ned giennem hele Huset og sprang i Porten. Paa anden Sal boede Grosserer *Mads Mortensen*, der med sin Familie, Kone og tvende Døttre, sadde i den ene Ende af Salen. Bomben farede igiennem Loftet i den anden Ende og gik uden videre at ruinere igiennem Gulvet; men høist forbausede bleve de ved at see den igien forsvinde, uden videre Skade blev foraarsaget.

Om Morgenen gik jeg til Proviantgaarden, hvor jeg under en Hvælving i Kielderen traf Forældrene friske og vel, omendskiøndt Fader om Løverdagen under Bombardementet havde som Formand for Stadens 32 Mænd maattet begive sig paa Raadstuen for at stemme for Capitulationen, som af General *Peymann* var sendt til Magistraten til Billigelse af samme. Fader vilde ei stemme derfor. Kielderen var aldeles propfuld af dertil flygtede Familier, og var det høist forunderligt at bemærke deres Menage i samme. De vare nu ifærd med at forlade dette Asyl, som ogsaa Forældrene, der kom hiem til Toldbodgaden om Middagen.

Ved Tømmerpladsens Brand mistede Fader nu i sit 77de Aar alt, hvad han havde reddet af sin Formue fra 1805; men han var ei saa meget sorgfuld derved, og haabede, at han endnu, som man siger, skulde komme paa Benene igien.

Faders Compagnon i Tømmerhandelen, *Paulin*, søgte efter Tilintetgiørelsen af Lageret at overtale ham til at hæve denne Handel, da han nok agtede at aabne en nye Tømmerhandel for egen Regning paa Pladsene. Fader giennemskuede hans Plan, og da han under Firmaet *J. Bech & Co.* havde leiet Pladsene Nr. 13 & 14, vilde han selv beholde dem, lod *Paulin* sørge for sig selv og tog hidtilværende Fuldmægtig *J. F. Faber* til sin Compagnon med $^1/_3$ Deel i Avancen og som Bestyrer af Pladsene.[1]) De begyndte strax ved Vaabenstilstandens Begyndelse at rense Pladsene, sørge for saa meget som muligt at erholde Materialier, og begynde Handelen paa nyt. Det tilintetgjorte Lager var assureret for 30,000 Rdlr. dansk Courant; men da det blev brændt ved Fiendens Ild, blev intet godtgiort af denne Assurance-Sum. Derimod modtoges af Kiøbenhavns Brandassurance-Compagni i Obligationer endeel af det Beløb, som Skure og Contoir vare forsikret for. Vi som havde havt med Tømmerhandelens Bøger at bestille, aflagde Forklaring om samme ved en af Retterne paa Raadstuen for senere afd. Conferentsraad *Heger*[2]) for i det Tilfælde, at Englænderne skulde godtgiøre Kiøbenhavns Tab ved deres Overfald paa Staden, hvilket man haabede. Men dette Haab skuffedes aldeles, da der aldrig til Dato er blevet godtgiort noget.

---

[1]) Fuldmægtig, senere Grosserer Johan Frederik Faber blev fra nu af stærkt knyttet til Familien Bech, dels som Kompagnon i Tømmerforretningen, dels ved Giftermaals-Forbindelser.

[2]) Den bekendte Konferentsraad, Assessor i Landsover- samt Hof- og Stadsretten Hans Heger (1747—1819).

Nogle Dage efter at Portene for Staden bleve aabnede, toge vi til det leiede Huus i Lyngbye for at see efter de der efterladte Meubler og Effecter. Vi forefandt alt i Orden, og intet var forkommet. Kl. 9 vare vi igien tilbage ved Østerport; men denne saavel som alle de andre Porte vare blevne lukkede Kl. 7, som var os ubekiendt. Der kiørtes til Vesterbroe, for at indlogere os i Giestgivergaarden „Biørnsdal"; men den var propfuld af Mennesker, saa vi maatte opholde os hele Aftenen og Natten i den almindelige Skiænkestue, der vrimlede af Engelske og Hannoveranere. Det var en yderst ubehagelig Nat; saasnart der aabnedes, kiørte vi hiem. En Søndag vi vare i Lyngbye, bivaanede vi en Gudstieneste af Engellænderne paa den aabne Mark udenfor Sorgenfrie. En Prækestol var oprettet, og et Regiment marcherede under Musik op foran samme. Her var ogsaa endeel Højskotter tilstede med deres bare Lægge. Disse Engellændere vare de eneste jeg saae, da jeg aldeles ikke kunde lide at træffe paa dem, og holdt jeg mig fra de Steder i Byen, hvor de kom og besøgte Restaurationer, Conditorer og andre Udsalgssteder. Et vist Antal, saavel Officerer som Menige, fik Tilladelse at komme ind i Byen og blev lukket ind giennem Palisaderne paa Toldbodveien, udenfor hvilke Livjægerne holdt Vagt hele Tiden, mens Vaabenstilstanden varede. Borgerlige Artillerie var strax efter Fiendtlighedernes Ophør bleven permitteret fra Volden.

Da fire af Onkel *Schmidts* Contoirister vare Liv-

jægere og næsten daglig i Tienesten, paatog jeg mig at være paa Contoiret, og var jeg der flere Timer om Dagen i længere Tid. Ved et Møde af nogle og tyve Commandeersergenter og Bombarderer, hvori jeg ogsaa deeltog, bleve vi enige om at melde os til den theoretiske Examen ved Artilleriet, for at være færdige til at afgaae som Lieutenanter i Corpset, og naar vi havde bestaaet denne, sprang vi i Anciennitet dem forbi, som ei havde taget den. Vi meldte os dertil og begyndte kort efter Manuduktionen og Forberedelser til Examen hos Major *v. Würtzen* af det kgl. Artillerie.[1]) I et Par Aar i Forveien havde jeg besøgt de af Corpset om Vinteren for dets Officerer og Underofficerer givne Forelæsninger om Artillerie-Videnskaben, som i de Aar holdtes paa Hiørnet af Klosterstræde og Skindergaden i Bryggernes Laugshuus i en stor Sal.[2]) Denne Bygning brændte i Bombardementet, og bleve [Forelæsningerne] givne i de Aar af Major *Beck*, der nu var bleven Chef for Artilleriecorpset. Major *Würtzen* læste med os 3 Gange om Ugen, og da jeg endnu tildeels havde alle mine Skolekundskaber, samt i Besiddelse af den hurtige Opfatning og gode Hukommelse, tilegnede jeg mig hurtigen og grundigt de Kundskaber om Artillerievæsenet, som Majoren bibragte os, saavel mundtlig som efter Dictat. Naar jeg kom hiem fra en Forelæsning, nedskrev jeg strax det Foredragne, og udarbeidede senere om Vinteren i en

[1]) Major i Artilleriet Carl Gottfried Würtzen (1752—1817). Død som Oberst og Kommandant i Kastellet.

[2]) Nuv. Skindergade Nr. 27.

dertil indrettet Bog det Hele. I denne Bog malede jeg i Farver de forskiellige Slags Kanoner og øvrige Artillerierequisiter samt et heelt Laboratorium. *Würtzen* giennemgik endvidere med os de første Grunde i Geometrien og Fortificationen, at anlægge Volde med de forskiellige Traverser og Raveliner. Alt dette havde jeg ogsaa giort Afbildninger af i Bogen. Denne blev ogsaa fremlagt ved den senere afholdte Examen og ydet mig megen Roes derfor. Flere af dem, som bivaanede Forelæsningerne, som Grosserer *Zinn*,[1]) Pakhusforvalter *Schmidt*[2]) manuducerede jeg førend Examen, hvorved jeg endnu mere styrkede mine Kundskaber. De Herrer vare dovne og kun lidet oplagte til at læse; men jeg bragte dem dog saa vidt, at de bestode Examen. Denne afholdtes den 9. og 10. Marts 1808 hos Chefen for det borgerlige Artillerie, Major, Tømmermester *Hallander* i hans Bolig i Kronprindsesse-Gaden.[3]) Der var Censorer saavel af vort som af det kgl. Artillerie, og Major *Würtzen* overhørte os. Iblandt de 22 Examinander tør jeg med Sandhed paastaae at have været den, der bedst svarede paa de mig opgivne Spørgsmaal, og modtog jeg eenstemmig Roes for mine aflagde Kundskaber, som ogsaa Major *Würtzens* mig givne Certificat beviser, der lød saaledes:

---

1) Grosserer Johan Frederik Zinn (1780—1838) den senere Agent (se „Grandmamas Bekiendelser“, Mem. og Breve IV). Han tog 1808 Officersexamen til det borgerlige Artilleri og blev samme Aar Musikinspektør ved Korpset.

2) Pakhusforvalter Søren Schmidt blev Sekondlieutenant 1808, men sattes à la suite s. A.

3) Bygmester, Major Anders Hallander, død 1828, 73 Aar gl., blev Chef for det borgerlige Artilleri og tillige for Infanteriet 1807. Stadshauptmand og Oberst 1808.

Hr. *M. C. Bech*, Bombardeer ved det borgerlige Artillerie-Corps, har med megen Flid bivaanet de anbefalede Forelæsninger i det praktiske Artillerie, samt de første Grunde i Geometrie og Fortificationen. Han blev efter den i det borgerlige Artillerie-Corps' Reglements 16de § foreskrevne Maade examineret den 9de og 10de Marts dette Aar, hvorved han paa en udmærket Maade gav fuldkommen Prøve paa at han har erhvervet sig alle de Kundskaber og Indsigter, som ere fornødne for med Hæder og Nytte at beklæde en Officeerspost i dette Corps.

Kbh. 26 Marts 1808. *Würtzen.*

Efter mig var unægtelig Commandeersergeant, Mægler *Sanne* den bedste.[1]) Han havde ladet sig manuducere af en kgl. Artillerie-Officeer. Da han var Sergeant og jeg kun Bombardeer, fik han Nr. 1 og jeg Nr. 2. Efter os kom de øvrige 20 Stk. Jeg fik Ancienniteten over 38 Bombardeerer, som jeg sprang over; men en anden Bombardeer, Smeden *Lange*, talte 70 Stk. efter sig.[2])

Kort efter at denne Examen var afholdt, blev jeg giennem Major *Hallander* tilstillet en Skrivelse fra Krigsministeriet, hvori anmodedes Officerer og Bombarderer af borgerlige Artillerie at indtræde i den kgl. Artillerie-Bataillon. De skulde strax udnævnes til Secondlieutenant og nyde 100 Rdlr. til

---

1) Mægler Frederik Vilhelm Sanne, Kaptajn i det borgerlige Artilleri, død 1822, 46 Aar gl.

2) Bombarder Jens Jacobsen Lange blev Sekondlieutenant 1809 i Kjøbenhavns Borgervæbnings Artilleribataillon.

Equipering, samt ei commanderes til Tieneste udenfor Siellands Stift. Deres Anciennitet i det borgerlige Artillerie skulde være dem forbeholdt, og de igien indtræde i samme, i den Charge de forlod Artillerie-Bataillonen i.[1]) Der ønskedes helst at erholde de Individer, som havde aflagt den praktiske Examen. Da jeg var meget kied af borgerlige Artilleries Tieneste, havde intet synderligt at bestille og Fader godt kunde undvære mig, bleve vi enige om, at jeg skulde modtage Tilbuddet, og var Fader overbeviist om, at han nok om faae Aar skulde forskaffe mig Afskeed fra Tienesten, da det ingenlunde var min Hensigt stedse at forblive ved Artilleriet. Jeg kunde ogsaa derved, naar jeg havde tient som kongelig Officeer, blive fritaget for de borgerlige Forretninger som Fattigforstander osv. Jeg modtog altsaa Tilbuddet tilligemed andre af Corpset, som en Klædehandler *Grüner*, der var med ved Examinen. Den 17de April 1808 modtog jeg Hans Majestæt Kong Frederik VI's allernaadigste Udnævnelse som Second-Lieutenant i den kongl. Artilleribataillon, og blev min Compagniechef, snurrigt nok, min fordums kiære Lærer *Lindenfels*, der som Capitain var indtraadt i Bataillonen. Da jeg fik Uniformen færdig, meldte jeg mig til Tieneste hos daværende Chef for Artilleriet, Oberst *v. Beck.* Han var en alvorlig, meget

[1]) Da det danske Landeværn blev opløst i Februar 1808 og der af dets yngste Mandskab blev oprettet 32 Fodfolks- og 2 Artilleribatailloner (annekterede Batailloner), blev den ene af disse sidste forenet med den danske Artilleribrigade under Navn af „Den danske Artilleribataillon". Officererne blev ligestillede med Linieofficererne.

stræng Mand, naar han ved Parolen om Middagen stod med Ryggen mod Bordet; især tiltalte han de 16 Stk. unge Officerer, der nu under Krigen vare fra Kadetter udnævnte til Lieutenanter og vare 16—17 Aar gamle, og uden at have taget Examen. Naar han saaledes var vred, brugte han ofte det Udtryk: „Gud sandt hjelpe mig". Disse yngre Lieutenanter viste sig ofte hovne og stolte imod os andre af Bataillonen; men vi lode dem skiøtte sig selv; thi vi vare overbeviiste om, at vi forstode mere, end hvad de endnu havde lært. Obersten havde dem ogsaa stærkt i Kikkerten og gav dem ofte drøie Irettesættelser. Efter at have giort nogle Vagttienester paa Tøjhuset blev jeg d. 18de Mai [1808] commanderet til at føre Krudt til Lolland.[1]) — — —

Jeg giorde nu igien Vagttieneste paa Tøihuset, og blev d. 25de Mai commanderet til Exerceer-skolen og lærte Recrutterne saavel Batterie- som Felttienesten. Herved forblev jeg til henimod Slut Juni, da trende Lieutenanter af Bataillonen skulde udcommanderes. En til Batteriet paa Lappen ved Helsingør, en til Skielskiør og endelig en til Bornholm. Jeg skulde have været paa Lappen, men kom til Bornholm.

Oberst *Beck* havde dertil bestemt Lieutenant *Grüner;* men han syntes ei at have Lyst til denne Tour og fremkom med adskillige Undskyldninger:

---

[1]) Beskrivelsen af denne meget vidtløftigt fortalte Rejse, der varer i 3 Dage, frembyder intet af særlig Interesse.

at han skulde giftes, at han derved kom for langt fra sit Fødested og fornemmeligen, at han kun havde forbundet sig at giøre Tieneste ved Bataillonen i Siellands Stift. Skade for den gode Mand, at han ei bedre havde lært sin Geographie og Statistik: han vilde da have vidst, at Bornholm hørte til Siellands Stift. Han begik den Fadaise at gaae til Kongen og bede sig fritaget for denne Commando. Hans Majestæt, opbragt herover, henviser ham til hans Chef og befaler ham at lystre, hvad han paalægger ham. Oberst *Beck*, meget misfornøiet med denne hans Fremgangsmaade, formaaede intet særdeles hos ham, og ønskede, han kunde formaae enten Lieutenant *Willstrup* eller mig at gaae til Bornholm.[1]) Ved Parolen den 24de Juni kaldte han mig frem, tilbød mig denne Post, og bad mig paa en meget smigrende Maade at modtage den. „I Fald Hr. Obersten befaler det, med Fornøielse", var mit Svar. — „Jeg befaler det ikke", svarede han; „men ønsker det meget. De vil derved ikke alene forbinde Dem Lieutenant *Grüner*,[2]) men ogsaa mig." — Da jeg ikke havde Ulyst at lære at kiende Bornholm, og jeg vidste der var flere flinke Officerer stationerede der, udbad jeg mig blot Tid at tale med min Fader desangaaende. Dette fandt han rigtig, bad mig om blot at ile, da jeg endnu samme Dag skulde afgaae med et til

---

[1]) Sekondlieutenant Johannes Wilstrup ved danske Artilleribataillon. Han blev Ridder af Dannebrog 1809. Død 1856 som Krigsassessor og fhv. Toldkontrollør i Kbhvn.

[2]) Sekondlieutenant ved Danske Artilleribataillon Christian Frederik Grüner eller Gruner fik sin Afsked 1809.

Bornholm seilfærdig liggende Fartøj. Da Fader intet havde derimod, afgav jeg Obersten mit Ja! og giorde mig klar til at seile. Da Vinden var stik imod, blev jeg den 28de Juni af Obersten presenteret Hans Majestæt Kong Frederik den VI til Afreise. Han var meget naadig, forsikrede mig, jeg kom paa en Ærespost og vilde der blive Lejlighed til at udmærke sig, og at Fæstningen Christiansøe [....] [1]) studsede jeg, da dette Sted ei forhen var omtalt, og som efter mit Omdømme ei kunde være synderlig behageligt.

Imidlertid tænkte jeg „il faut faire bonne mine à mauvais jeu", og har Du sagt A, maa Du sige B med. Under en rask Samtale forløb nok et Quarteers Tid. Majestæten bukkede, og vi vare demitterede. De store Herrer i Forgemakket gloede paa mig for den lange Audience. Jeg giorde à la Statsmand et noget mærkeligt Buk, og recommandeerte mig hiem, hvor Reiseanstalterne fordrede min Nærværelse. Disse nogenlunde tilendebragte, ilede jeg med at sige Farvel til min Familie og Venner; og da min Moder og Søster, liggende i Ordrup, intet vidste om min Bortreise, tog jeg en Cabriolet om Eftermiddagen, giensaa endnu engang den behagelige Vei, der fører dertil, sagde dem et kierligt, hierteligt Farvel, ilede derefter til Staden, hvor jeg i det gamle Hiem mødig og træt ret tænkte at styrke mig med en god, rolig Søvn, men Morpheus vilde ei staa mig bi. Idelige Tanker om den Fremtid, der nu fore-

[1]) Nogle Ord er her faldet ud af Ms.

stod mig, den nye selvstændige Carriere, jeg nu begyndte, Fraværelsen fra mit hidindtil havte Hiem, som maaskee i lang Tid, ja endog i flere Aar kunde vedvare, og Tanken om mine gamle Forældre, jeg kanskee ei kom til at see mere; alt dette giorde mig uantagelig for Søvnen. Henimod Morgenstunden, da jeg var faldet i en let Slummer, blev jeg vaagnet af Skipperen, der skulde føre Fartøiet, med at Vinden var god, og vi skulde afseile. Mine Sager bleve nedbragte, og jeg forlod med et tungt Hierte min Fædrenebolig, tilkastende samme et sørgmodigt Blik. Dog min Pligt kaldte; med hurtige Skridt ilede jeg fremad med min Bagage til Langebroe, hvor Fartøiet laae. Hvor forundret blev jeg ved at see dette være en stor Sandbaad, og denne at føres allene af Skipperen, uden mindste Hielp af andre Søefolk. Min Misfornøielse steeg, da han fortalte mig, at han allene havde forbundet sig at seile til Bornholm, for der til Gouvernementet at levere en Depeschekasse, som han viste mig. Den var af Tin, omtrent 8 Tommer lang, 4 Tommer bred. Skipperen var en lille, undersætsig Person med smaa krogede Been, en trivelig, tyk Mave, og et Ansigt som en Parykblok, Svensker af Fødsel. Denne Figur, tilligemed de paa samme hængende Klæder, vare just ikke meget istand til at indgyde ham min Tiltroe som Søemand, imidlertid „frisk Mod, Antonius“!

Jeg hialp min Parykblok, det bedste jeg kunde, Seilene bleve heiste, og vi stødte fra Bolværket Kl. 9 Formiddag d. 26de Juni 1808.

Da det kun blæste ganske lidt, og Baaden seilede som en Begpram, avancerede vi kun ganske smaat, og kom først ved Middagstid ved Søedefensionen, som var stationeret i Kalleboderne og bestod af 2 Flydebatterier, besat med 3 Stk. 24 ℔-iger, 2 Canonjoller og 2 Slupper under Commando af Captainlieutenant *Hohlenberg.*[1]) Denne Defension var der stationeret for at beskytte Indløbet til Kallebodstrand.[2]) Paa Opseilingen hertil havde vi hørt en idelig Kanonade ved Dragør, og var samme foraarsaget ved en fiendtlig Convoi, der seilede øster efter, og var angrebet af vore Kanonbaade. Vi kunde her tælle nogle og tyve Seilere. Captainen beordrede Jollerne og Slupperne at tage ud, for om muligt at afskiære nogle, da det var meget stille. Dette foraarsagede mig noget Ophold, da Captainen skulde paategne mit Pas og give mig nogle Signaler, som jeg skulde benytte mig af i Tilfælde jeg skulde blive jaget af Fienden. Kl. 1 fik vi alt istand og stak fra Borde. Det blev endnu stillere, og min Parykblok gav sig til at roe. Jeg fordybede mig i Tanker om Fremtiden, sad ganske stille, holdende Rorpinden som mekanisk i Haanden, da jeg paa en Gang blev opvaagnet af et Skrig fra Parykblokken, der havde opdaget nogle

[1]) Kaptajnlieutenant (27/6 1808) Christian Hohlenberg (1766—1825) døde som Lodsinspektør i Helsingør og karakt. Kommandørkaptajn.

[2]) Da Foraaret nærmede sig og Danmark foruden med England ogsaa kom i Krig med Sverige, vendte de engelske Orlogsskibe tilbage til de danske Farvande for at beskytte de engelske Koffardiskibe, der foer paa Østersøen. — Den danske Hær blev forlagt til Landets Kyster, især Sjællands. General Castenschiolds Korps stod saaledes fra Vordingborg til Nord for Køge. Endvidere var der i Løbet af Vinteren anlagt en Masse fortifikatoriske Værker paa Kysterne og ved alle Indløbene til Sunde og Fjorde. I Løbet af Forsommeren blev disse Værkers Armering fuldført.

Baade roe ind ad Bugten, og som han troede nærmede sig os. Der blev styret endnu nærmere mod Landet, uden videre at vorde foruroliget af de bemærkede Baade, og ankom endelig Kl. 11 Nat til Kiøge, hvor jeg meldte mig ved Søedefensionen hos Prem.lieut. *Kaas.*[1]) Jeg tog Logis paa Giestgivergaarden udenfor Kiøge. Om Morgenen, d. 27de Juni, meldte jeg mig hos den commanderende General *Castenskiold,* der havde sit Hovedqvarteer i Byen. Op ad Dagen meldte min Skipper, at der var kommet Stafet fra Stevns Klint og meddelt, at det svenske Orlogsskib, der allerede i længere Tid havde holdt det krydsende mellem Kiøge og Stevns, havde sine Slupper ude og forjaget tvende Jagter, som satte ud fra Kiøge ved Skyttehuset, og at de ingen Veie kunde komme, og tvivlede han meget paa, at vi kunde komme længere. Jeg tilskrev derfor Oberstlieut. *Beck* om videre Ordre, da jeg ei kunde komme længere med det engagerede Fartøj, som Skipperen havde erklæret ei at kunne afseile formedelst det i Farvandet sig opholdende fiendtlige Linieskib. Paa Parykblokkens Vegne skrev jeg ligeledes til Kammerraad *Aabye* i Rentekammeret,[2]) af hvem han var bleven fragtet at føre Depechekassen til Bornholm, og udbad han sig i Brevet videre Forholdsregler. 6 Kanonbaade havde i Gaar angrebet det svenske Orlogsskib, men uden

---

[1]) Premierlieutenant Wolfgang Kaas (1776—1840) havde Commandoen over en lille Flotille ved Køge. Han blev Aaret efter Kaptajnlieutenant, 1835 Kommandør.

[2]) Kammerraad Thomas Aabye (1756—1820), Chef for Revisionskontoret, Afsked 1814. Justitsraad.

videre Nytte. En Baad fik tvende Grundskud og mistede nogle Folk.

Til Middag spistes paa Giestgivergaarden i Forening med Generalen *Castenskiold*, Prindsen af *Phillipsthal*[1]) samt med forskiellige Stabsofficerer. Generalen var meget artig imod mig, og Conversationen ved Bordet meget god. Efter Maaltidet spadserede hele Selskabet ned til Stranden for at see Prindsens Heste blive svømmede, og hørte vi her en meget stærk Kanonade oppe ved Dragøe, hvor den formodedes at være, og fortsattes den over en Time. Senere erfaredes, at Kanonbaadene havde erobret en engelsk Orlogsbrig, og nogle fyrgetive[2]) Koffardiskibe vare giorte til Priser. — — Den 28de Juni Kl. 7 Aften erholdt jeg Brev fra Oberstlt. *Beck* at skulle reise over Møen med Skipper *Mørck* og hans Depechekasse. Jeg requirerede strax Befordring efter det mig tilsendte Pas og kom til at kiøre fra Kiøge Kl. 9. — — Vi ankom til Kallehave Færgested Kl. 4. — — Kl. 9 taget derfra med en meget god Befordring til Stege. Kl. 10 naaede vi Stege, steg af hos en Bagerenke, Mad. *Keilo*, fik et godt Værelse, hvortil alt mit Gods blev opsat. Jeg meldte mig derpaa hos Commandanten, Oberst *Stramboe*[3]) som ankommet, og udbad mig hans Raad, hvorledes jeg skulde erholde

[1]) Prins Frederik Vilhelm Carl Ludvig af Hessen-Philippsthal (1786—1834), der var gift med Arveprindsens Datter Juliane, var Major i Husarregimentet og havde Commandoen over Ulan-Eskadronen ved General Castenschiolds Korps.

[2]) Maaske hentydes der til Sø-Træfningen den 9. Juni, da Sødefensionen paa Kbhvn.s Rhed under Kommando af Kaptajn Cornelius Krieger erobrede den engelske Brig „Turbulent“ og 11 Koffardiskibe.

[3]) Oberst Gustav Vilhelm Stramboe (1737—1813), Chef for danske Livregiment. 1809 Generalmajor.

Baad til videre Fortsættelse af Reisen. Han vidste ingen, men befalede mig næste Morgen at tage til Ulfshalen, for der at tale med den der stationeerte Lieutenant i Søetaten *Skibsted.* Den 30te Juni Morgen reiste jeg altsaa til Ulfshale, besaae Batteriet der, som er meget smukt, og commanderedes af Lieut. *Weinholdt;* var ombord paa Kanonbaaden hos Lieut. *Skibsted*[1]) og spiiste til Middag i Barakken med disse. Denne er meget smukt indrettet. Om Eftermiddagen tog jeg tilbage og meldte det til Oberst *Stramboe*, nemlig at Lieut. *Skibsted* vidste, at en Skipper, *Peter Ibsen* fra Bornholm, var i Kiøbenhavn, og ham maatte kunne befales, naar han retournerede, at standse ved Ulfshalen for at medtage mig. Jeg skrev dette strax til Oberst *Beck* og meddelte ham det alt passerede.

Den 1ste Juli besaae jeg Stege Bye og tog de fordums Fæstningsværker i Øyesyn. Om Aftenen blev jeg indført i Klubben af Oberst *Stramboe.* Her blev spillet Kegler, som jeg ei synderligt havde befattet mig med. Oberst *Stramboe* er en livlig, jovialsk Mand og drillede han meget en Lieutenant, der ei kunde spille Kegler uden med Glacéhandsker, hvilke han stedse tog paa, naar han skulde slaae til Keglerne. *Stramboe* var ellers meget godt lidt ved Hoffet, og var han i Christian VII's Tid ved de givne Balpareer den, der fore-

[1]) Premierlieutenant Peter Nicolai Skibsted (1787—1732). 1823 Kaptajn, kommanderede et Par Kanonbarkasser ved Ulfshale paa Østsiden af Møen, hvor der var et Batteri paa tre 24 ℔ Kanoner under Premierlieutenant Carl Adolph Weinholt af danske Artilleribataillon.

stod og holdt det altid ved disse holdte Bassetbord som Bankier.[1]) — —

Om Morgenen d. 4de Juli (min kiære Moders Fødselsdag) blev jeg vaagnet af Parykblokken, der ganske hidseblæsende fortalte mig, at Kammerraad *Aabye* var ankommet, og ønskede at tale med mig. Jeg stod op, paaklædte mig og gav ham Audience. Som en Følge af mit Brev til Oberst *Beck* havde Kongen sendt ham til Stege med uindskrænket Fuldmagt at requirere Baad og Folk og at see mig komme afsted det hurtigste muligt. Jeg er ellers overbeviist om, at det ei var min Afreise, det saa meget hastede med, men det var Depechekassen til Gouvernementet paa Bornholm, som det var ønskeligt, at dette erholdt snarest mueligt; thi min Ansættelse paa Fæstningen Christiansøe kunde ei være saa snart nødvendigt. Kammerraaden bragte mig et Brev fra Obersten, som temmeligt koldt beordrede mig at følge Kammerraaden i hvad han saa fik foranstaltet, og fortalte han mig, at Obersten troede jeg var bange for at seile over af Frygt for at blive taget af Engellænderne. Det fortrød mig, at han kunde troe sligt, og lod jeg Kammerraaden for det første vente. Jeg sad mig strax ned og tilskrev Obersten nøjere Aarsagen til mit Ophold, som allene laae i, at Vedkommende (jeg mente ham selv) slet ingen Foranstaltninger havde giort for mig, at Skylden allene var disses. Jeg retfærdig-

---

[1]) En Lysttour, som Bech den næste Dag foretager til Møens Klint, forbigaas, ligesom et senere vidtløftig fortalt Besøg paa Liselund Forpagtergaard; desuden er foretaget enkelte mindre Forkortelser i den meget omstændelig berettede Reise til Bornholm.

giorde mig paa det bedste og haabede at bevise ham i Gierningen, jeg intet hellere vilde end paa det nøjeste at efterkomme mine Pligter og imodtagne Befalinger. Brevet færdig, fik jeg Kammerraaden under Armen, og vi satte nu alt i Bevægelse. Jeg erklærede, som han fandt rigtig, at ville have nogle raske, bekiendte Søefolk med, og proponeerte ham at requirere nogle Lodser fra Nyord. Herredsfogden *Dorph*[1]) maatte derfor strax derud for at faae trende Lodser tilbage med, som han lovede at skaffe. Derefter kom vi efter en liden bergensk Jolle, som var let at roe og iøvrigt i god Stand, hvorfor Kammerraaden maatte stille en Caution af 40 Rdlr. Da nu dette var i Orden, og Lodserne kunde ventes, lod jeg Skipper *Mørck* eftersee Baaden og requirere det manglende, medens jeg sørgede for Proviant af Brød, Brændeviin og Øl. En deilig speget Skinke fik jeg hos en Kiøbmand *Hage.*[2]) Denne var meget tienstvillig og tilbød sig som en gammel Bekiendt af Handelshuset *J. Bech & Co.* at ville meddele min Fader om Afreisen.

Den 5te Juli tidligt om Morgenen satte vi Seil til og forlod Stege med en rask Vind, men en meget stærk Regn. Ombord vare vi de trende Lodser, Parykblokken og jeg. Jeg bemærkede til min største Tilfredshed, at Baaden var et meget velseilende Fartøj, og at det bergede sig godt paa

---

[1]) Herredsfoged Peder Hegelund Dorph, død 1826, 81 Aar gl.

[2]) Den bekendte dengang meget velhavende Købmand Christopher Friedenreich Hage (1759—1849), som under Krigen havde de militære Leverancer paa Møen og som 1807 udmærkede sig ved Øens Armering. Da Byen manglede Gæstgivergaard, modtog han gæstfrit alle Tilrejsende.

Søen. Om kort Tid vare vi ved Ulfshale, en $^5/_4$ Miil fra Stege, ganske giennemblødte. Da Vinden herfra var os ganske imod, gik vi i Land. Jeg opholdt mig i Bivouakken hos Lieut. *Weinholdt* og spiste hos ham til Middag af det i Marketenderiet kogte Mad, der rigtignok ikkun var maadelig.[1]) Det maae ellers være meget ubehageligt at være stationeret paa en saadan Post, ligge i Jordhytter, som, omendskiøndt temmelig tætte, dog ved en saa idelig Regn, som det just nu var Tilfældet, var overmaade fugtige, og regnede det ned forskiellige Steder; ingen fremmede Mennesker omkring i $1^1/_2$ til 2 Miils Frastand, og bestandig overladt til sig selv. Ligeledes kunde man være sikker paa ei at komme til at løsne et Skud der, eller giøre nogen Nytte med Batteriet. Om Eftermiddagen var det nogenledes Opholdsveir, og vi gik ombord paa Kanonbaaden og besøgte Lieut. *Skibsted.* Her lod mine Lodser [sig] forlyde med, at de troede med vor Baad at kunne roe fra enhver engelsk Barkasse, naar vi skulde blive forfulgt. Lieut. *Skibsted* forsikkrede, at naar Baaden kunde staae sig mod hans Roechalup, da vilde han troe det. Vi foranstaltede da en Prøve, og beordredes 12 Mand i hans Chalup, og mine 4 satte dem færdig ved Aarerne. Paa et givet Tegn bleve disse lagte til, og begge fløi som en Pil giennem Van-

[1]) Denne Premierlieutenant Carl Adolph Weinholt er upaatvivlelig den samme der omtales i Provst D. P. Smiths Optegnelser i Pershist.Tidsskr. (II, 2.Reg.) som Oehlenschlägers Ungdomsven, og som denne senere fornægtede. Der fortælles om Weinholt, at han i sine unge Dage var forfalden til Spil, saa blev Landeværnsofficer, derefter Landmand og endelig Overtelegrafbestyrer i Nyborg og Justitsraad. Han døde 1866.

det. Da de vare roede henimod en Fierdingvei, og den ene ei kunde vinde noget forud den anden, kom de tilbage. *Skibsted* erklærede han ei havde tiltroet Baaden at have været istand til at følge Chaluppen, og jeg var meget vel fornøiet ved at erfare Baaden at være saa letroende. Om Natten delede Lieut. *Weinholt* sin Seng med mig, men jeg maa tilstaae, han forglemte ganske, at han vilde dele den med mig; thi han skiød mig efterhaanden reent ud af samme. Da jeg af Høflighed ei vilde trænge mig ind igien, fordrev jeg Natten næsten vaagen paa en Stol.

Den 6te Juli om Morgenen Kl. 4 ved Solens Opgang toge vi fra Ulfshalen. Vinden imod, men da det var stille, blev roet for dog at avancere noget frem paa Reisen. Efterhaanden som man kommer ud af Ulfshalen, seer man høie Møen ligge foran sig, som er et yderst interessant Syn. Vi havde omtrent nærmet os Stranden ved Liselund, da vi bemærkede tvende engelske Orlogsskibe, hvoraf det ene for fulde Seil satte ind mod Stranden. Strax vendte vi indad efter en Skildvagt vi saae, men Fanden tog i Karlen, han vilde absolut skyde paa os, omendskiøndt vi paa alle mulige Maader søgte at giøre ham begribeligt, at vi vare danske. Omsider da han bemærkede, at vi satte lige ind og kun vare enkelte Mennesker, beroligede han sig og kom ned til os. Saasnart vi vare inde, blev Tøjet losset af Baaden og denne trukket en 10 Alen op paa Stranden. Orlogsmanden kom en qvart Miil nær Stranden og vendte da igien.[1])

[1]) Da de forsøger at stikke i Søen to Dage efter, viser en fjendtlig Fregat sig paany, og de maa atter søge Land.

— — — Den 9de Juli var Fregatten ei i Sigte, men stik Modvind tvang os atter til at blive. Om Eftermiddagen gik Styrmanden og jeg paa Klinten, hvor vi saae en Convoiflaade, hvoraf vi talte 256 Skibe, men formodentlig bestod den af mange flere, da den laae i hele Klynger, som man ikke kunde tælle. Dette gav mig Haab om, at vi i Morgen vel kunde komme afsted, naar Convoien var passeret, da Orlogsmændene rimeligen vilde følge samme. Om Morgenen den 10de Juli saae vi vel Fregatten endnu, men da den var ovre ved svenske Kysten, og formedelst Landet ei kunde observere os, besluttedes at prøve vor Lykke. Vi gik da til Søes og styrede Coursen hen ad Tornebusk til, der er en Pynt af Øen Rügen. Med en føielig Bør havde vi denne i Sigte om Eftermiddagen Kl. 5 og klarede Widmund, et Forbierg paa Rygen, fra os henimod Aften. Det løiede bestandigt af og blev tilsidst reent Havblik. Der blev altsaa lagt Aarene skifteviis til, og satte vi nu Coursen ad Bornholm. Aftenen var overmaade skiøn. Solen var næppe skiult i Vester, førend Maanen med sit blegere Skin belyste den rolige Havflade. I Begyndelsen havde Søefolkene endeel at snakke, omsider blev Talen mere enkelt, og tilsidst ophørte den ganske, ret som Naturens Rolighed fordrede levende Væseners Taushed. Der herskede nu et høitideligt Stille, allene afbrudt ved de monotoniske Aareslag. At svæve saaledes paa en liden Baad over betydelige Dybder, frembragte Følelser hos mig, som jeg ei forhen havde kiendt. Jeg følte mig saa vemodig

glad stemt, og saa hengiven til religieuse Tanker, at jeg høiligen erkiendte det høiere Væsen, der styrer os Dødeliges Skiebne, og henfaldt i en stille, sød Melancolie. Hvor inderlig ønskede jeg i disse Øieblikke en Ven ved Siden af mig, der kunde have deeltaget i disse mine Følelser. For dog at skaffe disse nogen Forandring, begyndte jeg at synge lidt sagte nogle blide Sange, og visseligen har jeg aldrig sunget med mere Udtryk og Følelse end i disse Øieblikke. Roningen ophørte, og stille lyttende sad Mandskabet og hørte paa mig. Denne Nat vil bestandig være mig kiær, og den behagelige Erindring derom vil jeg aldrig glemme. Det røde Skiær i Øster bebudede Solens Opstaaen og Nærmelse. Jeg glædede mig allerede til det skiønne Syn at see den reise sig over Horisonten og oplyse Havfladen. Men denne Glæde blev meget ubehageligt tilintetgiort, thi i samme Øieblik opdagede han, der stod paa Udkik forude i Baaden, en Seiler forud. Nu blev det Tid at bruge os, hvis vi skulde undgaae den. Alle fire Mand toge fat paa Aarerne, jeg styrede og opmuntrede Folkene. Vi vare 4 à 5 Mile fra Vidmund og skulde roe denne Længde for at naae Landet. Vi avanceerte herligt fra Seileren, som vi nu kunde see var en engelsk Fregat. Den laae ganske i Havblik og kunde for det første ei komme videre. I tvende Timer blev roet uopholdeligt; saaledes kom vi et Par Mile fra den, og der lagdes Mærke til, at den ingen Fartøjer havde ude, eller maaske den antog os for Fiskere fra Vidmund. Jeg lod standse, de tvende

Mænd laae sig ned, og forestillede vi nu, som vi laae og fiskede. Dette skete for at Fregatten, da den styrede fra os, skulde om muligt komme længere bort, og for at give Folkene Pusterum, da de maaskee endnu kom til at forcere med Roning lige til Vidmund, som endnu var over $1^1/_2$ Miil fra os. Saaledes laae vi stille i tvende Timer. Parykblokken havde stedse sin Depechekasse udenbords, bundet ved et Toug, og en Kniv ved Siden af, for i Tilfælde vi skulde blive tagne, og var denne Forholdsregel paalagt ham. Vi bemærkede nu, at Fregatten vendte ved en Brise den havde faaet, og satte imod os. Vi roede igien af alle Kræfter med de fire Aarer i Læ, da Seilene bleve satte til, og vi fløi som en Piil henimod Landet; men da Fregatten havde Luft, og vi dengang ingen, halede den stærkt ind paa os, og kom os nær paa $^1/_2$ Miil. Vi vare endnu et godt Stykke fra Land, og troede jeg, at Reisen nu havde faaet Ende. Men nu naaede ogsaa Brisen vore Seil, og i Forening med Roeningen i Læe nærmede vi os stedse mere Landet. Da Fregatten saae, den ei kunde naae os, inden vi naaede dette, faldt den af og giorde et Par Skud; om efter os kan jeg ei bestemme, men kort derefter hørte vi atter tvende Skud, som lode til at komme fra den anden Side af Jasmund, og har det formodentlig været Signalskud. Vi løb nu ind i Bugten mellem Forbiergene Jasmund og Vidmund, og kaldtes denne Vig: Trompervigen. Landet her er temmelig høit og opdagede vi, da vi nærmede os Stranden, et Menneske siddende paa Højden,

imellem nogle Buske. Vi saae strax, det var en Soldat, da han ganske koldsindig laae en Carabin an imod os, da vi steeg i Land. Da jeg vidste, at Rügen var besat af Franske,[1]) og at Soldaten maatte være fransk, raabte jeg op til ham: „Soldat, ne tirez pas, nous sommes Danois.“ Ved disse Ord laae han Carabinen ned, blev siddende og raabte ned, at jeg skulde komme op til ham. Dette var ei saa let, og da jeg kom op til ham, fortalte jeg, at vi vare blevne jagede af Fienden og havde maattet søge Landet. „Je l'ai vu“, sagde han med et Smil, „un grand vaisseau.“ Han forklarede, at her laae Husarer, og jeg skulde følge med ham, han vilde vise mig hen til den commanderende Officer. Et Stykke derfra kom vi til en Herregaard kaldet Ruskewitz, hvor han rapporterede til en Vagtmester og overleverede mig til denne. Denne antog mig for en engelsk Officer formedelst den røde Uniform, men da han hørte, jeg var dansk, blev han overmaade høflig, bad mig sidde ned, og spurgte om jeg ønskede noget. Han lod bringe, eller rettere requirerede Viin, som blev frembaaret med Hvedebrød og Ost, undskyldende, han ei kunde forskaffe det bedre. Han fortalte mig en heel Del, at deres Esqvadron havde i Slaget ved Eilau[2]) særdeles udmærket sig, og vilde jeg finde de fleste af samme benaadet med Æreslegi-

---

[1]) Paa dette Tidspunkt var som bekendt Svensk-Pommern, hvortil Rügen hørte, i fransk Besiddelse, men var kun besat af et lille Armekorps, som i vidtløftige Kantonnementer stod mellem Elben og Rhinen.

[2]) Det meget blodige Slag ved Eylau i Østpreussen stod den 7. og 8. Febr. 1807 uden afgørende Resultat.

onen, hvilken han ogsaa bar i Knaphullet. Han havde erholdt tvende Blessurer, som alle vare godt curerede. Et russisk Bajonetstik havde han faaet i Ansigtet, hvoraf et stort Ar var tilbage. —

Under denne Samtale klædte han sig paa og bad mig følge med til Captainen, hvis Qvarteer var en halv Fierdingvei fraliggende. Heden var utaalelig stærk, og da en Bondevogn kiørte os forbi, proponerede Vagtmesteren strax, om vi ei skulde sætte os op, saa skulde Bonden kiøre os til Slottet. Jeg var meget tilfreds dermed, og i kort Tid vare vi der.

Ved min Indtrædelse i Værelset laa Ritmesteren paa en Sopha og reiste sig neppe. Denne var en ei meget høi, men temmelig corpulent Mand, ganske sorthaaret med svære Knebels- og Bakkenbarter. Han havde nogle gevaltig store Støvler paa; hans Stemme var barsk, kort hele Personen skabt til at indgyde Frygt. Stolt spurgte han mig, om jeg var engelsk Officer. Jeg benægtede det, og fremviste mine Passer og Papirer. Han tog dem, vendte dem, smed dem paa Bordet med Forsikkring, at han ei forstod en Smule deraf. Vagtmesteren maatte hente en Husar, der forstod tydsk og dansk, og efter at denne havde fortolket Passet og overbeviist ham om at jeg var dansk, forandrede han aldeles sin hidtil viste Opførsel, blev overmaade høflig og mild og anmodede [mig] at følge tilbage med Underofficeren og tvende Mand, der i Følge hans Ordre fra Generalen maatte visitere ethvert Fartøj, der landede, og tillige medbringe

alle mine Papirer og Breve, hvilke han var forbunden at sende Generalen til Aabning og Giennemlæsning. Denne laae 3 Mile derfra i Hovedstaden paa Rügen, Bergen, og var Divisions-General *Grandjean*. Jeg forestilte ham, dette vilde foraarsage mig Ophold og bad ham selv at lade Brevene aabne. Dette turde han ikke og undskyldte, at han strengt maatte overholde sine Ordres, bad mig selv at følge med til Generalen, for om jeg troede nogle af Papirerne skulde forkomme, hvilket han gav sit parole d'honneur paa ei skulde skee. Da jeg ei fandt stor Lyst at ride trende tydske Miil i Carriere med en fransk Husar, og Depeschekassen ei egentlig vedkom mig, men allene Skipper *Mørck*, afslog jeg hans Tilbud og begav mig tilbage til Baaden for at aflevere de øvrige Breve. Der kommet, aabnede jeg mine Kofferter, tog de øvrige Breve og spurgte, om de vilde have alting ud deraf, for at see, om der var flere. „Non, Mr. l'Officier, nous croyons sur votre parole“, var det enstemmige Svar. Parykblokken var skrækkelig i Vinden, da han skulde udlevere Kassen, og var nødig at bringe dertil, indtil jeg overbeviste ham, at vi vare tvungne dertil. Jeg spurgte ham, om han vilde følge med den, men han fandt ingen Lyst dertil. Husarerne spurgte, om vi ingen Rom eller Conjac havde, som vi kunde sælge, hvoraf de syntes at være store Liebhavere; men da jeg forsikkrede, at vi intet saadant havde ombord, lode de sig strax nøje dermed. Ritmesteren spurgte mig senere ogsaa om Conjac.

Denne kom nu med en Suite af 12 Mand ridende ventre à terre henimod mig og spurgte om alt var leveret til Underofficeren, som erklærede det var skeet. Han bad mig komme paa Slottet og spise til Middag; jeg lovede det, og nu gik det igien i Carriere over en dejlig stor Ærteager, saa de modne Ærtebæller fløj om Ørene paa dem. Denne blev ei lidet nedtrampet, og beklagede jeg Eiermanden, der ikke synderlig kunde være fornøjet med slige Giester.

Jeg vendte tilbage til Slottet. Dette var en gammel gothisk Bygning af betydelig Omfang, heed Speichel, og tilhørte en svensk Baron, der var flygtet fra Rügen, da Svenske-Kongen forlod dette Land ved Franskmændenes Ankomst dertil, efter Indtagelsen af Fæstningen Stralsund. Slottet havde nogle Taarne og dybe Kieldere, Værelserne betydelig store. Haven var cultiveret efter gammel tydsk Façon med 5 Alen brede Gange og store Hækker. En Landsby ved Navn Bobbin laa tæt derved. Ritmesteren heed *Triotte* og var af 3^{die} Husar-Esqvadron, 1ste Regiment af l'armée du Rhin. Foruden indfandt sig Doctor *Bojer*, der giorde Tieneste ved Esquadronen og rangeerte med en Lieutenant. Klokken var allerede 5 Eftermiddag, og min Mave raabte meget efter Mad, men endnu lode ingen Foranstaltninger dertil sig til Syne. Doctoren fortalte mig, at Capt. *Triotte* var en meget lærd Mand, besad store Kundskaber i Mathematiken og de forskiellige Grene dertilhørende, samt Franskmandens saa yndede Studium,

Physik og Chemie. Han var ogsaa en meget interessant Mand og fortalte adskilligt, men henseende Politikken var han meget réservé. Jeg maatte ogsaa fortælle endeel om Danmark. Omsider Kl. 6 blev der dækket Bord for os trende, og Maden indbaaret. En god kraftig Bouillon eller Kiødsuppe i Forening med 5 andre Retter, hvortil serveredes forskiellige Slags Gemyser, tilfredsstillede min Appetit paa en meget behagelig Maade. Der blev drukket rød Viin dertil, som Captainen giorde mig bekiendt med var af den flygtede svenske Barons Viinkielder, som han havde ladet tilbage, og forsikrede han meget naivt, det var det bedste, han kunde have efterladt sig her, da Franskmændene vare Liebhavere, men beklagede tillige, der var kun en liden Rest tilbage. Efter Maaltidet, der varede temmelig længe, fik vi Caffe, og serveredes som Pousse-Caffé Vestindisk Rom. Vi spadserede derefter deels i Haven, deels ude omkring paa Marken, hvorefter han ønskede os bonne nuit, og Doctoren anviste mig i en stor Sal, hvori han ogsaa laae, en temmelig god Seng. Efter endnu at have samtalet en halv Times Tid gik vi til Sengs, men jeg sov kun lidet, da jeg endnu stærkt blev plaget af den paa Møen erholdte Indqvartering af de sorte Springere, saasom jeg endnu ei havde havt Leilighed at skifte Linned.

Om Morgenen den 11te Juli Kl. 4 fremstillede der sig en Husar for mig, der overleverede mig Depechekassen, samt et Brev fra General *Grandjean*, som indbefattede alle mine Breve og Papirer

S. Lange del.

CHRISTIANSØ
Nordre Havnen.

S. Lange del.

CHRISTIANSØ
Set fra Græsholmen.

uaabnede, samt Brev til Gouverneuren paa Bornholm, Commandør *Kofoed*, hvori han havde indlagt de seneste franske Aviser. Han meddeelte mig Tilladelse at reise eller blive efter eget Godtbefindende, samt havde givet Capt. *Triotte* Ordre at forsyne mig og medhavende Folk med hvad vi forlangte. Kl. 7 stode vi op og sagde Capitainen kort derefter God Morgen. Han var i Dag om mueligt endnu mere forekommende end som i Gaar og spurgte mig strax, om jeg vilde have noget til Folkene, da han havde Ordre til at forsyne os uden Betaling med Alt. Saasom vi ei trængte til noget, giordes ei Brug af Generalens Tilbud.

Det var i Dag skiønt Veir, men blæste temmelig stærkt for vor lille Baad, og bestemtes at afseile om Eftermiddagen, da det som sædvanlig pleiede at løie af, for at naae Bornholm til om Morgenen, hvorfra vi nu kun vare 13 Miil bortfiernede. Jeg forblev altsaa paa Slottet, og Kl. 11 blev dækket og frembaaren en Anretning, omtrent som den vi nød i Gaar om Eftermiddagen. Dette blev anseet for Frokost.

Da Klokken blev 1, løiede det allerede meget af, og da intet fiendtligt var i Sigte, ønskede jeg Capt. *Triotte* og Doctoren Levvel og forføiede mig til Ruskewitz, hvorfra vi gik til Søes Kl. 2 med en føielig Vind, som vedblev hele Natten, indtil den ved Daggrye den 12te Juli lagde sig ganske, og brugte vi da Aarerne. Jeg haabede ei at blive afbrudt i at nyde det ubeskrivelige

ophøiede Skuespil af den opgaaende Sol. Jeg nød det. Skiønt er det at see den opgaae og forsvinde fra høie Bierge og jeg saae det nyeligen paa høie Møen, men det som jeg følte ved dette Syn paa Havet, det har jeg aldrig hverken før eller senere følt paa det faste Land. Her føler man sig nærmere hentrukken til det almægtige Væsen, som skabte Solen, end paa Landet, hvor tusinde andre Gienstande tiltrækker sig vor Opmærksomhed. Endnu føler jeg, hvor denne Dags yndige Morgenrøde hævede min Siel, seer endnu i Aanden de gyldne Straaler lidt efter lidt at udbrede sig paa det stille Havs Overflade, indtil Solen i dens hele Mayestæt oplyser hele Verdenslegemet.

Vi kunde nu see Bornholm i en Distance af fire Miil fra os. Der roedes rask derhen imod, og [vi] vare det en halv Miil nær, ligeoverfor et Kirketaarn, som vi gisnede efter vor i Nat styrede Cours at være Rønne, da tvende Seilere, der lod sig tilsyne ved Sydhukken, atter forstyrrede os. Der blev strax holdt lige imod Landet, og kom [vi] omtrent et Par tusinde Alen fra Byen i Land, hvor vi bemærkede en Bondegaard. Vi stege i Land, og gik mod denne, hvor jeg ved at springe over et Gierde, der var opsat af løse Kampestene, nær havde havt det Uheld at brække Benet, da disse hurtigere end jeg rullede ned. Bonden fortalte, at den Bye, vi havde tæt ved os, var Rønne, som fornøiede mig meget, da jeg næsten formodede det havde været Hasle, hvorfra vi i saa Tilfælde endnu havde havt en god Miil. Jeg

spurgte Bonden, om Gouverneuren befandt sig vel i Rønne, hvorpaa han meget naivt svarede: „Ja vel er han der, men han døde i Nat.“ Dette var mig høist uventet og høist ubehageligt, da jeg havde gode Anbefalingsbreve til ham og han vist paa bedste Maade havde modtaget mig. Tænkende paa disse udbrød jeg: „Det er meget uheldigt, jeg havde endeel Breve til ham.“ „Da kan han saamænd ikke læse dem,“ svarede den gode Bondemand. Det var mig saa paafaldende med dennes Død, at jeg spurgte om Gouverneur *Koefoed* længe havde været syg. „Ei, hvad veed jeg, men det er Commandanten, Øfversten *Funck*, der er død i Nat.“[1]) — „Naa, ja saa! Tak min Ven, Adieu.“

Det glædedede mig særdeles, at det ei var *Koefoed*,[2]) og ilede vi nu ned igien til Baaden, roede langs med Stranden, og naaede ind til Rønne Kl. 2. Da vi havde heiset Konge-Flag og Vimpel, havde man længe observeret os, og som der i over en Maaned ei var kommet noget Fartøi fra Kiøbenhavn, var hele Broen opfyldt med Mennesker, der vare nysgierrige efter Nyt fra Hovedstaden. En Gefreider af Vagten spurgte, hvorfra vi kom m. v. og efter at have tilfredsstillet ham, bad jeg mig ledsaget til Gouverneuren. Jeg lod Pa-

---

1) Karakt. Oberstlieutenant Johan Christian Funck var fra 1802 til 1807 Kommandant paa Bornholm, hvor han døde 12. Juli 1808.

2) Kommandør Generaladjutant Georg Albrecht Koefoed blev 22. Decbr. 1807 udnævnt til Guvernør paa Bornholm, hvortil han først ankom i Slutningen af Januar 1808. Det blev under Krigen betragtet som en meget vigtig Post, som han fuldt ud magtede, men han døde allerede 11. Novbr. s. A., i høj Grad agtet og æret af Befolkningen.

rykblokken med sin Kasse følge med og traf *Koefoed* hiemme. Han tog meget artigt imod mig og forestillede mig for endeel tilstedeværende Officerer; sagde, han allerede i længere Tid havde ventet en Artillerie-Officer til Fæstningen Christiansøe.[1]) — —

Den 30te Juli forlod jeg Gudhiem i Selskab med en Lieutenants Datter fra Christiansøe Kl. 10½, men tildeels contrair Vind og de store Dynninger fra Blæsten i Gaar foraarsagede, at vi først Kl. 8 Aften naaede til Fæstningen. Jeg meldte mig hos Commandanten, Capt. *Kohl*, der lod mig anvise Bopæl hos afskediget Fæstnings-Artillerie-Lieut. *Kirkebye*,[2]) Faderen til den med mig komne Jomfrue. Saaledes naaedes Enden paa Reisen fra Kiøbenhavn hertil, efter at [jeg] havde været underveis fra den 26de Juni til 30te Juli, altsaa i 35 Dage.

Commandanten *Kohl* var en født Øeboer, som de kaldtes, der vare fødte paa Ertholmene. Han havde været ansat ved Garnisonscompagniet, der allene bestod af Øeboere og gradeviis svunget sig op til Commandant, med Rang og Uniform som Captain af Marinen, da Fæstningen Christiansøe stedse har været underlagt Admiralitetet. Deels ved sin Raskhed, deels ved udvist Mod og Conduite ved Skibes hyppige Strandinger paa Ertholmene, blev han udnævnt til Strandingscommissær og var

---

[1]) Nogle Dagbogsoptegnelser fra de nærmest paafølgende fjorten Dage, der kort fortæller om en Rejse omkring paa Bornholm, hvor forskellige Fæstningsværker inspiceres, forbigaas.

[2]) Andreas Kirkebye blev Søartillerilieutenant 1796 og fik Afsked 1809.

meget allieret med Chefen for Commisariatet i Admiralitetet, den senere bekiendte Etatsraad *Schmidt.*[1]) Han havde været gift med en Datter af Forvalter *Poulsen* ved Holmen; men da de ei samstemmede, bleve de lovformelig fraskilte. Deres Ægteskab var uden Børn, og levede de kun 1 Aar eller noget længere tilsammen. Hun blev senere gift med Urtekræmmer, Grosserer *Plum* i Kiøbenhavn.

Jeg blev meget vel modtaget af *Kohl*[2]) og de øvrige Officerer, nemlig: Second-Commandanten, Captain *Hannibal Krieger*, Capt. *Münich* og Premierlieut. *Mühlertz*, alle af Marineregimentet.[3]) Endnu var der en Oberconstabel, der heed *Olsen* og var udnævnt til Maanedslieutenant ved Artilleriet paa Fæstningen.[4]) Næste Dag forestillede Capt. *Krieger* mig for Familierne paa Øen, Præsten, Hr. *Møller*[5]) og Kone; Doctoren *Barth*, ligeledes

---

1) Overkrigskommissær, senere Etatsraad, Frederik Christian Smith (1761—1821) Chef for Admiralitets-Kommissariatet.

2) Johan Henrik August Kohl (1763—1820) var Garnisonslieutenant paa Christiansø, da han 1796 overtog Posten som Interimskommandant efter sin Fader. 1798 blev han Kaptajnlieutenant i Marinen og 1800 virkelig Kommandant. Han udmærkede sig gentagne Gange paa sin Post. 1811 fik han Afsked som Generalkrigskommissær. 1802 blev han gift med en Datter af Magasinforvalteren paa Holmen, Petronelle Poulsen (1783—1852), der — efter Præstens Udsagn — med god Grund lod sig skille fra ham Aaret efter. Hun blev 1820 gift med Urtekræmmer Fr. Chr. Plum i Kbhvn., og Kohl allerede 1813 med Janesine Christiane Arboe (1789—1836), Datter af Byfogden Cancelliraad Arboe i Hasle.

3) Den 14. Marts blev 100 Mand af Marineregimentet i Kbhvn., der bestod af hvervet og daarligt Mandskab, beordret til Christiansø under Kommando af Kaptain Krieger og Premierlieutenant Münnich. Hannibal Krieger døde som Major ved norske Livregiment 1825, 50 Aar gl., Carl Ditlev Andreas Münnich, der i Decbr. 1808 blev Kaptain, tog sin Afsked 1819 og døde 1845, 72 Aar gl. Premierlieutenant Hans Nicolay Müllertz af Kbhvn.s Infanteri-Regiment tog Afsked 1811 og døde 1831.

4) Søartillerilieutenant Jens (?) Olsen død 1817.

5) Abraham Møller (1762—1843) blev 1804 Præst paa Christiansø, men havde netop nu i Maj 1808 faaet Kald i Vester-Tørslev i Randers Amt. Han var gift med Sophie Kirstine Møller, en Bryggerdatter fra Kbhvn.

gift;[1]) Auditeur *Lemmicke* ugift;[2]) Skoleholderen *Johansen* med Madam og flere Børn; men da *Krieger* i denne Tid var brouilleret med Proviantforvalteren, vilde han ei gaae med mig til denne Familie, hvor jeg selv presenterede mig [for] Forvalteren *Siersted.*[3]) Her var en voxen, ei smuk Datter og en rask Søn, der var Styrmand, samt en mindre Datter paa 6 Aar.

I Gaden, som dannedes af den vestlige og østlige Længe, fik jeg anviist Bopæl paa 1ste Sal, der bestod af en Sal paa 3 Fag med Udsigt over søndre Brohoved til Havet og Bornholm, da denne østre Længe var noget længere end den vestre. I Stuen boede den afskedigede gamle Lieutenant *Kirkebye* med Familie, Kone og Datter. En ung Bornholmer ved Navn *Lars Olsen* blev mig strax givet til Oppasser. En Seng med Sirtses Omhæng, gode Sengklæder og Lagener bleve leiede af Lieut. *Olsen*, som var meget venskabelig imod mig og i det Hele sørgede for alle mine Fornødenheder. Han var en meget velvillig og activ Mand, ei uden praktiske Kundskaber.

Den første Nat var det mig ei muligt at sove formedelst en bestandig Skrigen og Allarm som af giøende Hunde og et bevægeligt phosforagtigt klart

---

[1]) Niels Andreas Bartz (1766—1814) var Kirurg paa Christiansø fra 1801 til 1812 og døde som Distriktskirurg i Hørsholm. Han var gift med Marie Cathrine Holm, der døde paa Christiansø 1812.

[2]) Garnisonsauditøren Niels Lemmiche var Enkemand og døde 1810, 50 Aar gl.

[3]) Hans Nicolai Siersted blev 1800 Proviant- og Materialforvalter paa Christiansø, fik Afsked 1809 og døde i Rønne 1825, 65 Aar gl. Han var gift med Christiane Frederikke Olsen, død s. A., 58 Aar gl.

Skin paa den nærved Sovekammerets Vinduer værende Høide af Klipperne. Om Morgenen, da jeg talte med Oppasseren herom, oplyste han mig, at Spektaklerne som Hundeglam var foraarsaget af Sælhunde, hvoraf en stor Deel gives ved Ertholmene, og som krøbe om Natten op paa det østre Skiær og giøede næsten som almindelige Hunde. Det bevægelige og lysende Skin jeg saae kom af friske Sild, der paa Snore vare udhængte til Vindtørring og ved Vinden bevægede sig. Ved at see ud af Vinduerne i Salen bemærkede jeg en stor Mængde Ænder. „Ha, ha“, tænkte jeg, „her kommer Du til at leve herligt med Andesteg“; men denne Illusion betoges mig strax af *Ole* (sic), der paa Forespørgsel, om det var Familiernes Andeflokke svarede, at det var Aaboer eller Edderfugle, der hver Sommer søgte til Holmene, og som det var strængeligt forbudt nogensinde at skyde. De vare ogsaa saa tamme, at de toge Fiskegieller etc. ud af Hænderne paa Konerne, som rensede Lax, Torsk og Sild ved Kanten af Havnen.

Ertholmene bestaae af tvende større Granitklipper, den største „Christiansholm“, der er 1200 Al. lang og 600 Al. bred, den anden „Frederiksholm“, 600 Al. lang, 300 Al. bred, og forbindes disse tvende ved en Flydebroe, der kan fires af, og hvorved nordre og søndre Havn dannes. Foruden disse, der ere beboede, er der endnu en tredie Øe, som hedder „Græsholmen“, og er adskilt ved den saakaldte Taarnrende, som paa det nærmeste er 100 Alen bred. Denne har ingen Bygninger og er ube-

boet, og findes der paa samme flere naturlige Græsplainer, hvor Commandanten havde en Koe, der hver Aften og Morgen i godt Veir svømmede over til Frederiksholmen for at malkes, og naar Taarnrenden var oprørt af Blæsten, blev hans Pige sendt derover for at malke den.

Her paa Øen er det at Edderfuglene bygger Reder, lægger Æg og udruge Unger, samt afplukke de den Mængde Edderduun, som er et Regale for Commandanten, der ei er ubetydelig, da Nettobeløbet af reen Edderduun aarligen varierer fra 70 til 100 Pund, hvorfor han erholdt 5 Rdlr. for Pundet. Edderfuglen, hvis Bryst er tykt besat med Duun, afruske disse ved Redernes Dannelse og Æggenes Udklækning. I Slutningen af Mai aftages de til den Tid afruskede Duun. Rederne slutte tæt ved Siden af hverandre. Den anden Indsamling skeer, naar de have lagt Æg, en otte Dage ind i Begyndelsen af Juni; og denne giver det bedste Udbytte, da Fuglen afplukker en stor Deel Duun af Brystet for Æggenes Skyld. I de fleste Reder er 6 til 8 Æg, og naar Dunene tages af disse, gaaer Fuglen ikkun lidt til Siden, som om den vidste, at Æggene ingen Overlast leed, men forlader imidlertid dog ikke Reden, førend den har overgydt Æggene med en Masse Snavs fra Bagdelen, der er yderst ildelugtende, og hvorved den troer at skræmme alle fra at samle og borttage Duun; og er den ene Rede renset og der begyndes paa den næste, er den første Fugl igien deroppe og begynder strax at plukke igien for at pleie Æggene.

Den tredie Høst af Duun skeer i Midten af Juni, efter at Ungerne ere udrugne og blevne saa store, at de forlade Reden, og ovenpaa Moderens Vinger [eller] imellem disse blive baarne ned til Vandet, hvor de snarligen kunne tumle sig og svømme.

Den 24de Juni, St. Hansdag, blev, som det kaldtes, Ævret opgivet paa Græsholmen, og Beboerne paa Christiansholm roede derover. Der var paa Græsholmen en forunderlig Forskiel af Temperatur og Uddunstning af den Jord og Græs, der fandtes der, mod den paa de beboede Øer. Vi Officerer og Honoratiores roede ofte derover for at nyde den derværende mere landlige Luft. Om Efteraaret toge vi Bøsser med og gik paa Jagt efter vilde Fugle og Harer, som deels formerede sig der, deels om Vinteren kom paa Isen ovre fra Bornholm. Om Efteraaret, ved Kuldens Komme, forsvandt alle Edderfuglene og svømmede bort, om Nord eller Syd paa vidstes ikke; og bleve de kort efter erstattede af mindre Vildænders Ankomst, kaldet Gadisser, som aldrig indfandt sig, førend Edderfuglen var borte. Disse skjøde vi, og smagte de meget godt, aldeles ikke trannede. Vi giorde ogsaa Jagt efter Vildgiæs, dobbelte Kramsfugle, Maager, Hekkentærner[1]) og andre. Naar vi om Vinteren vækkede Isen i de smaae Bugter ved Klippen, kunde vi faae en stor Deel Gadisser. I et saadant vækket Hul, der var aldeles opfyldt af disse, vare vi engang fire, der skød, og fire med Sække for at samle dem op i. Vi fyrede alle fire paa

[1]) ɔ: Hætteterner.

engang, og tildeels trufne, tildeels uden Evne at flyve bort, fik vi omtrent 100 Stk. i Sækkene.

De tvende Øer, Christiansholm og Frederiksholm, ere befæstede, det vil sige med Batterier fra 4 til 6 Kanoner, der ere i større eller mindre Afstand fra hverandre hele Øen rundt. De største ere Havne-Batterierne, som beskytte Indløbet, saavel i nordre som søndre Havn. Alle Batterierne vare dengang monterede med 12 ℔ Jernkanoner, der vare yderst slette og medtagne af Ælde; store Huller fandtes i Siælen paa dem alle. Desuden var der tvende ældgamle 100 ℔ Haubitzmorterer, der vare placerede paa de høieste Punkter af Øen, og endnu nogle og tyve ogsaa gamle 12 ℔ Haubitzer, der med Haandkraft kunde føres rundt omkring. Alle Batterierne havde ikkuns en Alen høi Jord- og Steenbedækning eller Brystværn, saa Kanoner og Mandskab stode aldeles blottede. Mortererne erklærede jeg strax vare saa svagelige, at de ei kunde udholde at kaste Bomber. Nogle maadelige simple Krudthuse vare anbragte bag ved nogle af Batterierne. Jeg forbausedes, at en Admiralitets Fæstning kunde være i saa maadelig Stand, jeg havde tænkt mig den ganske anderledes bedre.

Paa Christiansholm ligge alle Bygningerne med Façaderne i Vester eller ud mod Havnen. Nordligst for sig selv Commandant-Boligen med en høi, aaben Trappe til Indgangen paa samme. Kiøkkenet er i Kielderen. I Stuen de daglige Værelser og ovenpaa [i] 2^{den} Etage en stor Sal med Udgang over en Broe til Høiden, hvor det store runde Taarn

er frit beliggende. Foran Commandantens Bolig er den saakaldte Paradeplads, endeel ophøiet over Havnen. Det er et temmeligt smalt, men endeel længere Anlæg, der er omgivet med tvende Rækker store, smukke Lindetræer. Lidet fra Commandantboligen er Hovedvagten, bestaaende af en Officeers-Stue tilhøire, tilvenstre en større til Vagtmandskabet. Efter denne er Proviantforvalter-Boligen, en ret anseelig to-Etages Bygning, og noget derfra følger den østre Caserne ligefor den vestre, og ere de tvende Etager høie, dannende en reel lang Gade. I begge Ender af disse ere Officeerslocalerne. For Enden af vestre Længe mod Nord var et rummeligt af Steen opført Pakhuus, som var *Kohls* private Eiendom, og som han, som Strandingscommissair, før Krigen havde benyttet til Ladninger fra Skibe, der indkom med Havarie. Nu var det benyttet af Forvalteren til Oplag for Provianten til Besætningen. Foran mod Nord var en Bedding til mindre Skibes Reparationer, hvorved ogsaa lossedes Varer. Kirken var i det store, runde Taarn, og dannede Halvdelen af Runddelen; og oven over samme paa det høieste var Fyrtaarnet, anlagt med et fortrinligt omdreiende Lampeblus, hvilket naturligt nu under Krigen ei blev tændt. Endvidere fandtes paa Høiden et Proviant-Magazin.

Paa Frederiksholm boede Præsten *Møller,* Doctoren *Bartz,* Skoleholderen *Johansen,* Lieutenant *Olsen*, Kromanden *Birck* med Udsalg, en Skolebygning, Overlodsen, og de andre Stedet tilhørende Lodser. Bag ved disse tildeels adskilte Bygninger

laae det lille runde Taarn, ud mod Taarnrenden. Baade dette og det store Taarn havde i ældre Tider været armerede med Kanoner, men nu ei.

Ertholmene ere en aldeles Klippe og oprindeligen Skiær af Granit eller Kampestene, og Christiansholm høiner sig mod søndre Side til 40 Fod over Vandets Overflade. Mod Nord skraaner den ned, og er lig med Vandet. Jorden er i sin Tid bragt over fra Bornholm, og har med Aarene formeret sig saaledes, at der er flere smaa og større Haver. En temmelig stor Have hører til Commandanten med flere Frugttræer, hvoriblandt tvende høie store Figentræer, hvorpaa Figenen hver Sommer blev aldeles moden og satte endog for anden Gang Figener, der var saa store som Valnødder, men disse faldt af ved Vinterens Komme. Der var ogsaa et Morbærtræ, der gav modne Bær. Desforuden var der flere Spalier Viinranker, der ogsaa havde modne Druer. Jeg sendte Fader hiem engang en Æske med Morbær, Druer og Figen, der vare aldeles modne. I Haven var et Lysthuus. Forvalter *Siersted* havde anlagt en endnu større Have med en Pavillon. Begge disse laae bag det benævnede „Mindet“, anlagt af *Frederik V* i sin Tid paa østre Side af Øen, og bevoxet med Lindetræer, der nu ere store og skyggefulde. Flere mindre Haver eies af Øeboerne ude i Klipperne. I disse Haver plantedes alle Sorter Kiøkkenurter, der kom til største Fuldkommenhed, især Løg og Sellerirødder. Denne Frugtbarhed hidrørte fra den Varme, som Klippen under den ringe Masse Jord

hele Aaret igiennem bibragte den, og gav den tidlige Høst. Paa Frederiksholm i Præstens Have var et gammelt stort Morbærtræ, der hvert Aar bar en Mængde Morbær. —

Om Formiddagen forsamledes alle Officererne til Parol hos Commandanten, hvor den blev udgivet for Natten og næste Dag, og iøvrigt discuteret om hvad der videre var passeret for og om Fæstningen, og meddelt os hans Ordre for den Dag. Capt. *Kohl* var saa giestfrie at invitere mig til Middag og Caffe hver Dag, medens jeg giorde Tieneste paa Fæstningen og som jeg meget taknemmelig imodtog. De andre Officerer vare der ligeledes til Middag. Vi fik tvende Retter almindelig god Borgermad, om Søn- og Helligdagene Kiødsuppe og Kager til Dessert. Alt meget godt tillavet. Naar Veiret var godt, serveredes Caffen i Haven. Morgen og Aften sørgede vi for os selv hver især, og til samme giordes forskiellige smaae Indkiøb dels hos Kromanden, men dog meest fra Baadene, der kom fra Bornholm med forskiellige Levnetsmidler. Disse vare den Tid, Sommeren 1808, særdeles billige, og gaves ei mere end 4 à 6 Sk. for et Pund Oxekiød. Ved Mortens- og Mikkelsdags Tid bragte de stegte Giæs, hvoraf en saadan kostede 1 Mk. 8 Sk. uden noget indeni, og fyldte med Svedsker og Æbler 2 Mk. Alle andre Ting ogsaa billigt. Men da der om Efteraaret kom flere Kapere til Fæstningen, større og mindre Skibe, hvoriblandt tvende Skonnerter førte af Capt. *Cas-*

per Wolfsen og dennes Broder, vidste Bornholmerne snart at forhøie Priserne, som efterhaanden stege betydeligt.[1])

Den 2den August begyndte jeg at giøre Tieneste ved at have Vagt paa Hovedvagten. Herfra sloges Tappenstreg Kl. 9 om Aftenen, hvorved Parol og Feltraab blev meddelt Vagtmandskabet, og en Time før samledes disse samt andre af Beboerne med Officererne og Commandanten til Aftenbøn paa Paraden tæt ved Vagten, hvor der blev hensat et Bord og Bænke. Der blev først sunget en Psalme, derefter en Bøn oplæst, og efter denne igien afsunget en Psalme. Alt efter Marinens Bønne- og Psalmebog, som brugtes ombord i Orlogsskibene. Det maae erindres, at Fæstningen laae under Admiralitetet og blev bestyret i alle Henseender som et Orlogsskib. Saaledes var Vagten inddeelt i første Vagt fra 8 til 12 Midnat, fra 12 til 4 Hundevagten. Besætningen bestod af et Garnisons-Compagnie, 40 af Søetatens Constabler, Artillerister og Menige, samt omtrent 200 Bornholmere, som udskreves fra Landet og bleve afløste hver Maaned af andre. Disse maatte jeg alle, assisteret af Underofficererne, lære Kanonernes Betiening paa Batterierne og det videre praktiske ved Øvelserne.

Den 9de Aug. tog jeg efter Commandantens Ordre

---

[1]) Den bekendte Kaperkaptajn Caspar Henrik Wolfsen (1781—1836), en Skibsfører fra Bornholm, udrustede 1807 en Kaper og gjorde under Krigen Englænderne stor Skade ved sine heltemæssige Togter. Han døde som Toldinspektør paa Bornholm. Se om hans og hans Broders Kaperbedrifter: C. Flood, I Krigsaarene. Chria. 1881. De bornholmske Sømænd, der regnedes for Danmarks bedste, tilføjede i det Hele taget den engelske Østersøflaade stor Skade.

til Bornholm for at afhente en Sum af 3500 Rdlr. hos Gouverneuren i Rønne. Jeg erholdt disse og retournede efter nogle Dages Ophold til Fæstningen den 13. Aug. I Begyndelsen af Oct. forlod jeg efter Gouverneurens erholdte Tilladelse igien Fæstningen for at giøre en Lystreise til Landet i Selskab af Capt. i Marinen *Rothe*, der var udnævnt til Vicegouverneur paa Bornholm,[1]) og 14. Oct. kom jeg tilbage efter et meget behageligt Ophold paa Landet. Medens min Fraværelse fra Christiansøe havde en engelsk Fregat temmelig nærmet sig denne, og Commandanten havde befalet, at der skulde kastes en Bombe efter den, fra den nordre 100 ℔'s Haubitsmorteer. Men det gik, som jeg strax [havde formodet], da jeg saae den, at denne forældede Morteer ei kunde udholde Kastningen. Den sprang ved første Skud, dog blev heldigviis kun een Mand saaret derved.

Den 24de Oct. Morgen Kl. 6 blev slaget Generalmarsch, da trende Bombardeerfregatter havde lagt sig øster for Fæstningen, langt udenfor Østreskiær, og giort klart Dæk ved at sætte Baadene i Vandet og nedtage Reilingen. I Sydost for Fæstningen, en Miil borte, saaes en engelsk Escadre af flere Orlogsmænd liggende i Havblik. Veiret var ganske stille med stærkt Solskin. Jeg fik Ordre

---

[1]) Kaptajn Carl Adolph Rothe (1767—1834) havde et udmærket Navn i Marinen og var ½ Aar før blevet haardt saaret som Næstkommanderende i „Prins Christians" heltemodige Kamp ved Sjællands Odde. Hjemkommen fra engelsk Fangenskab blev han 6. Septbr. udnævnt til Viceguvernør paa Bornholm, og da Koefoed (se Side 115) døde i Novbr., til Guvernør til 1814. Han beklædte senere vigtige Embeder som: Ekvipagemester 1815—20, Guvernør i Vestindien 1820—22, senere Generaladjutant, Militærdeputeret, Holmens Chef m. fl.

at lade fylde med Krudt de rundt om Øen, i de lavere Bugter tæt ved Vandet anbragte Miner, der bestode af Trækasser, hvorpaa en stor Deel løse Stene vare lagte, saavel ovenpaa som ved Siderne og bedækkede samme. I et i Kassen anbragt Hul blev indlagt Piben af et ladet Gevær, der ved Laasen var tilbunden en stærk Snor, og denne ført ind til den lave Forsætning, hvor den ved en posteret Mand kunde aftrykkes. Skuddet vilde saaledes antænde det i Kassen nu nedlagte Krudt og slynge Stenene imod de Baade, som vilde søge at giøre Landgang ved Bugterne i Klippen.

Denne Fyldning medtog omtrent en Times Tid, og Kl. henimod 7 begyndte de trende Fregatter, hver armerede med tvende 100 ℔'s Morterer at kaste Bomber ind i Fæstningen. Bornholmerne vare høist forbausede over at see og høre dem hvine i Luften, men Bomberne gik i den første halve Time næsten alle over Fæstningen og faldt i Søen paa den anden Side af Frederiksholmen, i hvilken Tid de vænnede sig dertil. Distancen var ei rigtig beregnet, og Krudtladningen var for stor. Dette Gode vedvarede imidlertid ei længe, da Esquadren, der laae i Sønder, bemærkede, at Bomberne faldt i Vandet. Dette signaliseredes til Fregatterne; der skeete et Qvarteers Ophold med Kastningen, Ladningen formindskedes, og fra den Tid faldt alle i Fæstningen, dog den største Deel paa Frederiksholmen. Vi forholdt os rolige paa de mod Fienden vendende Batterier, da vi med vore daarlige 12 ℔'s Kanoner ei kunde naae dem. Jeg

fik Ordre med 12 af Holmens Constabler at besætte den resterende 100 ℔'s Haubitz og forsøge at kaste Bomber med den. Omendskiøndt jeg yttrede Tvivl, at den ei kunde udholde Kastning, men vilde springe, ligesom den forrige sprang for fiorten Dage siden, paastod Commandanten dog det skulde forsøges. Jeg marscheerte derfor fra Coucherons Batterie, der er det høiest beliggende, med Constabler og 10 Matroser op til Morteren, lod den lade efter Distancen og antænde fra en noget derfra anlagt Løbeild, hvorhen vi alle begave os. Ilden tændte Fængkrudtet paa Morteren. Bomben fortsatte sin Tour giennem Luften, men Haubitzen sprang i flere større og mindre Stykker. Et stort Stykke, omtrent det halve af den, kastedes ned i Muren paa den hollandske Mølle, omtrent 100 Al. liggende fra den. Ved Sprængningen kastedes vi tildeels overende, dog havde ingen af os taget nogen Skade. Jeg commandeerte Ret og gik med mine Mænner til *Kohl* paa Coucherons Batterie, som havde iagttaget Virkningen af Skuddet. Han var ilde tilmode ved ei at have fulgt mit Raad at probere ikke at giøre Kastet, men dog meget glad, at vi samtlige vare slupne saa vel derfra. Bombardementet vedvarede uafbrudt i 5 Timer, og blev der vist i den Tid kastet mellem 2 à 300 Bomber. De sprang tildeels af det i Bomberne værende Krudt, men en stor Deel sprang ved Faldet paa den faste Granit i Klippen, og i endnu flere Stykker end naar de vare sprungne ved Fængrørene. Medens jeg stod paa Coucheron

ved Siden af Commandanten, og han saae sønder ud, jeg derimod ind i Fæstningen, bemærkede jeg tydeligt i Solskinnet et stort Stykke af en Bombe komme flyvende lige mod os. Da jeg var tæt ved ham, greb jeg ham hurtigt, og saa stærkt jeg kunde i den høire Arm for at faae ham afveien; han kom ved Rykket til at strække det venstre Been fra sig, og Bombestykket raslede ned af Benet, hvorved han faldt overende og kastede den i Haanden holdende Kikkert fra sig, som tog betydelig Skade ved Faldet paa Stenene. Det var en overmaade god og brillant Kikkert, han havde erholdt fra Søassurance-Compagniet som Present for udviist Raskhed og Mod ved et Skibs Stranding paa Klipperne ved Fæstningen. Han ømmede sig endeel og jeg lod øieblikkelig hans lange Støvle trække af, som var høieste Tid, da den erholdte Contusion giorde, at hele Benet og Foden svulmede betydeligt op, dog havde det ei videre Følger, og efter nogen Tids Forløb kunde han støtte paa det igien. Jeg blev som Adjutant hos ham sendt med en Ordre over til Frederiksholmen — da, just som jeg skulde passere Flydebroen, en Bombe faldt ned i et mindre Huus, tæt ovenfor Broen paa Frederiksholms Siden og sprang i samme. Dette Huus var benyttet til 6 svenske Matroser og en Skibsdreng. Bomben var sprunget paa et Bord, ved hvilket alle sex havde siddet og spilt Kort. De vare tagne til Fange paa et preussisk Skib, der var indbragt som Prise til Fæstningen. De dræbtes alle og vare ynkeligen søndersplittede i mange Dele; Blodet randt ned

fra Loftet, af Lemmer og Indvolde, der vare slængede derop. Paa Spørgsmaal om der var flere derinde kom Skibsdrengen uskadt frem ved Kakkelovnen, bag hvilken han havde søgt et Skiul. Den samme Dreng var ellers en stor Strik, og stial siden en Baad i Havnen, og deserterede, vi saa ham blive optaget af en engelsk Krydser. Ligene af de 6 Matroser bleve senere jordede, og der behøvedes kun trende Kister for at indtage de søndersplittede Legemer. Henimod Kl. 12, da det havde begyndt at blæse op, temmelig stærkt og østlig Vind, kom den engelske Eskadre under Admiral *Saumarez,* der hele Tiden havde ligget en halv Miil sønden for Bombardeerfregatterne, opseilende, og bestod Eskadren af tvende tredækkede Rangskibe, en 44 Kanon-Fregat, en Brig og en Kutter. Medens de under smaae Seil seilede mellem Bombardeerfregatterne og Fæstningen, gave alle Skibene det glatte Lag paa samme fra Bagbordsside. De begyndte at skyde i en Distance af 4000 Alen, som jeg kunde angive efter Distancevesiret, og endda gik næsten alle Kuglerne fra Rangskibene og Fregatten over os, som stode lige imod dem paa de østre Batterier, stødte imod de høinede [?] Klipper og recocheterede over paa de vestre Batterier paa Frederiksholmen, hvor der saaredes 15 Mand, dog ei noget betydeligt. Fra Tredækkerne bleve først øverste og underste Dæk affyrede paa engang, det ene fra høire, det andet fra venstre Side, og derefter Mellemdækket allene. Da vi ved vort svage, daarlige Skyts paa disse Distancer ei kunde giøre

Fienden den mindste Skade, løsnedes ei et Skud men blev befalet alle Mand at kaste sig ned pa Briskerne.[1]) Saasnart Orlogsmændene havde passeret Fæstningen nordud, bleve de trende Fregatte signaliserede at lette, og stod de alle Nord efter og saae vi ei senere noget til dem.

Hensigten med dette Bombardement var vistnol at ødelægge de i Havnen af Fæstningen og af Kaperne i de senere Tider opbragte mange Skibe henimod 30 Stk. Coffardiemænd, hvoraf *Wolfsen* Skonnerter havde indbragt i Løbet af 10 Dage allen 15—16 Stk., som de havde taget ud af Convojerne der samledes ved Wingö ved Carlscrona, og hvorti de havde seilet fra Fæstningen om Aftenen, naar Vin den var god, afskar Skibene om Natten og vendt næste Morgen tilbage med Priserne. Ikkun i e ballastet Skib faldt en Bombe igiennem Lugen o qvaltes i Ballasten uden at springe.

Om Engelskmanden troede, at Fæstningen ve denne Attaque og Bombardement skulde stryg Flaget, kan jeg ei bestemme. Vist er det, at de vedblev at vaie stolteligen paa Store Taarn, do var der ved en Kugle skudt den ene Flig af. Stra om Morgenen, da Fregatterne bemærkedes, og Ge neralmarschen lød, begave Hr. *Wolfsen* og Cap *Hatting*, der ogsaa førte en Kaperskonnert — e snurrig Fyr, der kaldte alle Galeaser for Lysesax — samt endnu en Kaper, med deres hele velbe væbnede Mandskab, over 150 Mand, i Land o tilbøde Commandanten disse til Tieneste paa Fæst

[1]) Brisken er de Planker, hvorpaa Kanonen er placeret.

ningen. Med megen Glæde modtoges denne Forstærkning, og bleve de ansatte paa forskiellige Steder under deres Captainers Commando, hvor de forbleve, indtil hele Affairen var forbi ved Middagstid.

Denne Dags Tab var 16 Stk. letblesserede, hvoraf de 15 paa Frederiksholm, der aldeles ikke havde seet Fienden, men blesserede ved Ricochetskuddene, og de 6 Stk. svenske Fanger, som dræbtes. Den paa Fæstningen og Bygninger foraarsagede Skade blev senere taxeret for omtrent 3000 Rigsdlr. Om Natten forblev hele Besætningen ved Kanonerne og under Gevær; men intet forefaldt, og efter Parolens Uddeling ved Tappenstreg (den lød „Christiansø“ til Parol, „Danmark“ til Feltraab), afløste Officererne hverandre til Patrouillering. Paa en Øboe-Constabel, der havde korte Skindbuxer paa med en lang Række Tinknapper ved Knæerne, bleve disse Knapper, 10—12 Stk. paa høire Been, aldeles afragede af en Kugle, og Knæet svulmede særdeles op, men giorde ham ingen Skade. Jeg vilde lade ham bringe til Sygehuset; men han vilde blive paa sin Post. Hans Navn var *Hans Ude.* Han blev senere benaadet med Dannebrogsmændenes Hæderstegn. Om Aftenen takkede jeg min Gud for, at jeg uskadt paa Liv og Lemmer var undgaaet denne Dags Farer, og tænkte derefter paa mine gamle, kiære Forældre, der vare saa langt fiernede fra mig. — —

Kort førend min Ankomst til Fæstningen havde Officererne flere Gange giort Commandanten op-

mærksom paa, at vi fra Fæstningen burde forsøge med dens Fartøier at giøre Priser af de forbiseilende Coffardiefarere; men han havde stedse undslaaet sig for at give Tilladelsen, af Frygt for at miste Fartøierne og Besætningen. Vi vedbleve næsten dagligen at bestorme ham, søgte at overbevise ham, at Fæstningen dog lige saa godt kunde giøre Fienden Afbræk som vor øvrige Marine giorde det, ikke at tale om de private Kapere, som man vist inden kort Tid kunde forvente at ville indfinde sig her og i Farvandene. Fæstningens tvende armerede Fartøier, Lodsbaaden „Telegrafen“ og den saakaldte „Langbaaden“, der kunde roes af 20 Mand, bleve giorte klare, og commanderede af Officererne skiftevis. Naar Udkikket paa store Taarn observerede en Seiler, blev samme strax meldt Capt. *Kohl*, der i en Distance af 6 à 8 Miil kunde angive, hvad det var for en Seiler, Orlogsmand eller Coffardiemand, om det var et Fregatskib, Brig eller Galease, samt hvilken Cours der blev styret. Sieldent tog han Feil i hvad han strax havde sagt om Seilerne.

En Dag var det min Tour at gaae ud med Langbaaden efter en stor Galease, der laae i Stille, halvanden Miil fra Fæstningen. De 20 Matroser halede godt ud, og efter en Times Tid bordede vi Galeasen. Jeg og sex Mand stege ombord, og befaledes Captainen, en Tydsker, at forelægge sine Papirer og Journalen. Han kom fra Danzig ladet med Hvede og var bestemt til Frankrig. Papirerne syntes mig at være i Orden, men Journalen fore-

kom mig mistænkelig. Der var raderet i samme og som jeg syntes endog ganske nyligt. Jeg erklærede derfor, han skulde bringes ind til Undersøgelse paa Fæstningen, og befalede Captainen at giøre sine Baade klare, og med sit Mandskab i Forening med Langbaaden at buxere Fartøjet ind til Fæstningen. Jeg forblev ombord og fik overladt af Skipperen en Hundehvalp, jeg syntes om, den var rød-sort-hvidspraglet, russisk født af Støverracen. Det var Aften inden vi kom ind, Priisdommeren, Auditeur *Lemmicke* kom ombord og modtog Papirer og Bøger i Capt. *Kohls* og min Nærværelse. I Kahytten stode fire temmelig store og peent bearbeidede Kister, som — da Skipperen erklærede ei at kiende Indholdet og ingen Connossement over samme befandtes — bleve aabnede, og fremkom for vore forbausede Øine en stor Mængde Halsbaand og andre Bijouterie-Gienstande af sleben Rav, der vare nydelige, og glimrede ved Lysene, som om de vare forarbeidede af det fineste Guld.

Disse bleve senere, da Skib og Ladning bleve priisdømte, solgte i Kiøbenhavn til meget høie Priser. Jeg erholdt ved Capt. *Kohls* Medvirkning en Garnitur, Halsbaand, Ørenringe m. v., som jeg giemte til en mulig tilkommende Ægtefælle, hvilken jeg ogsaa senere erhvervede mig, og denne kiære Person er endnu i Besiddelse af dem. Iøvrigt havde vi allerede fire Priser, som bleve sendte til Kiøbenhavn, hvor Skib og Ladninger bleve solgte ved Admiralitetet. Undertiden gik Lodsbaaden som herligt Seilskib ud fra Fæstningen paa længere To

under Commando af Capt. *Kohls* Søstersøn, Styrmand *Schrader*, der opholdt sig hos ham og var examineret Styrmand, for at giøre Priser. Vi Lieutenanter kunde ei befatte sig med Seiltoure paa længere Tid, da vi ei vare søekyndige, og maatte ei forlade Fæstningen. — —

Den 17de December faaet Ordre uopholdeligt at begive mig til Guverneur *Rothe* i Rønne for derfra at afgaae til det franske Hovedqvarteer i Stralsund med Lodsbaaden „Telegrafen", som ogsaa efter Ordre strax blev udrustet. Formaalet for Reisen til Stralsund var at requirere en dertil opbragt Prise af Capt. *Schrader*, der paa et Krydstog fra Fæstningen havde besat et Skib under Rügen, men ved bevæbnede Baade, som han i den da forefaldende Taage ei kunde kiende, hvorfra de kom eller hvem tilhørende, igien maatte forlade efter at have besat Prisen med 8 Mand; og formodede han, at Baadene havde været udsendte af de Franske. Selv undslap han med „Telegrafen" til Christiansøe.

Jeg afgik paa samme Tid som „Telegrafen" d. 18de Decbr. med Langbaaden til Allinge, hvor vi ankom Kl. $2^1/_2$. En halv Time derefter toges derfra og kom Kl. 6 til Rønne, hvor jeg strax meldte mig hos Gouverneuren og modtog et Pas paa Fransk, og et Brev, der indeholdt Aarsagen for Reisen til det franske Hovedqvarteer i Stralsund. Om Aftenen gik jeg ombord paa „Telegrafen", der var kommet, og seilede fra Rønne med løj østlig Vind. Næste Dags Morgen, den 20de Decbr. Kl. 9 seet Land, og efter vor holdte Cours var det Øen Gribs-

wald. Da jeg om Natten laae i Køjen i den lille Kahyt og ei kunde sove, fandt jeg, at det er en egen Følelse at see sig adskilt fra Fædrenejorden og betroet til det flydende Element. Jeg bad ret inderligt mit Fader vor. „Den som ei kan bede, han gaae til Søes", sagde en gammel Sømand, og visseligen har han i disse faae Ord sagt meget Sandt. Skibet er en nye Verden, hvis Indskrænkning giør, at enhver Gienstand udenfor samme er os desto interessantere.

Om Middagen Kl. 12 mødte vi allerede Iis, og Kl. 2, da vi vare Øen en $1^1/_2$ Miil nær, kunde vi for Iisen ei komme længere, men vendte, satte Coursen fra Jasmund og styrede ad Wismund til. Om Natten var det en stærk Storm af N.O., der senere sprang om til O.S.O. Om Morgenen, d. 21de stillede det af og blev reen Havblik hele Dagen. Det blev en skrap Frost, og Vandet frøs rundt omkring os, saa vi for at komme tilbage maatte bruge Aarene, hvilke bleve kradsede af den sig hurtig dannende Iis, der først var smaae tynde Stierner, som forenede sig sammen og snart afgave en tynd Iisflade. Natten hengik snart blæsende, snart stille. Den 22de Decbr. ved Daggrye vare vi 3 Mile fra Møen, Vinden sydlig, og styredes henimod Warnemünde. Det begyndte at blæse meget stærkt, saa vi ikke kunde ligge Giedser Odde over, og blev besluttet at løbe ind til Grønsund og oppebie bedre Vind. I Grønsund kunde vi ei blive liggende og seilede derfor op til Stubbekiøbing, hvor vi ankom Kl. 3 om Eftermiddagen. Blæsten vedvarende stærk

med Frost og Snefog. Jeg blev indlogeret hos Byfoged-Enken Mad. *Scheel.* Over Døren til hendes Stue staar malet: „Oprigtige Siel, som alle vil vel; kom ind udi Fred, saa tales vi ved.“ Huset havde forhen tilhørt en Alchymist, som laborerede paa at giøre Guld; om dette lykkedes, veed man ikke. Imidlertid havde han frembragt en Sølvklump. Han lod derpaa den nuværende Gaard bygge, og skal have udbetalt alle Regningerne, som det kostede, siddende under en forgyldt Gibsstierne, som endnu fandtes under Loftet paa Salen. Mdm. *Scheel* var en mild, aldrende Dame, hun havde en ung, ret vakker Jomfrue i Huset som Selskaberinde og Husbestyrerinde. Hendes Navn har jeg desværre glemt. Hun var meget munter og livlig, spillede Claveer og holdt særdeles af at synge. Hun paastod, at hun kiendte mange flere Sange og Melodier end jeg. Jeg betænkte mig ikke paa at indgaae et Væddemaal med hende om hvem, der erindrede meest. Tabte jeg det, skulde jeg give hende en Present, vandt jeg, skulde hun give mig 10 Kys. Resultatet blev, at jeg naaede omtrent 40 Stk. Melodier mere end hun og erklæredes at være Seierherre og have vundet Væddemaalet. Jeg fik strax et Afdrag paa Qvantummet.

I Mdm. *Scheels* Bryggers fandtes en meget dyb Brønd, hvis Vand var hende aldeles nødvendigt. I denne var en Kat for flere Dage falden ned og tilkiendegav sig ideligen i den ynkeligste Piben og Skrigen. Tvende Dragoner havde flere Gange forgieves forsøgt at finde Katten dernede og kunde

ei naae den, da Brandstigen ei var lang nok. Naar der føiedes et dygtigt Toug til den, kunde man, ved at klattre ned af Touget en 4,5 Alen naae Trinene paa Stigen og paa disse Vandets Overflade. Efterat have befalet Karlene at holde Touget stramt, klattrede jeg ned og naaede Trinene paa den faststaaende Stige. Jeg vedblev nu ved Skinnet af en klarbrændende Lygte, der blev heiset ned til mig, at undersøge de forskiellige Huller i Brøndsætningen, men uden at finde Katten, der ei gav en Lyd fra sig. Paa de sidste Trin af Stigen over Vandet foer Katten ved Skinnet af Lygten omkring Halsen paa mig og holdt sig fast. Jeg kunde da rolig stige op igien, da Personen nok blev, hvor den var, naaede Touget og klattrede op ad samme. En halv Alen fra Karmen fløi Dyret fra Nakken over denne og ud i Bryggeriet. Dragonerne stode og gabede paa mig, men da jeg løftede mig op over Karmen, faldt Jomfruen mig næsten om Halsen af lutter Glæde og [det] havde været behageligere end Kattens Omfavnelse, og Madammen kunde ikke noksom bevidne mig sin Tak for min dristige Handling, som hun kaldte den. Jeg lagde ei megen Vægt paa det farlige ved Manoeuvren i Brønden, da jeg vidste at kunne stole paa min Smidighed og min Øvelse i at holde mig fast i Klattring. Man erindre sig min Færdighed deri i Skoletiden.

— — Vi forlode Stubbekiøbing efter et Ophold der af 7 Dage. Om Morgenen 30te Decbr. laae vi udenfor Warnemünde. Det danske Orlogsflag og

Vimpel bleve heisede som og Flag efter Lods. Efter nogen Tid kom Lodsen ombord og bragte os imellem de saakaldte Gehøfter, ind til Havnen, hvor vi ligefor en stor anseelig Bygning neppe havde lagt til Bolværket, før en meklenborgsk Officeer og Mairen eller Vogten [Fogeden] i Byen kom ombord og erklærede, at Ingen indtil videre maatte forlade Skibet, og blev der sat tvende Husarer med dragen Sabel til Vagt over os. Høist forundret over denne Fremgangsmaade imod et kgl. dansk Fartøj og en Officeer, overgav jeg dem mit Pas og Papirer, forventende en Forklaring over deres Adfærd. De anførte da, om jeg ei var bekendt med de „Mishelligkeiten“, der existerede mellem den danske og meklenborgske Regiering, som var opstaaet ved at danske Kapere havde opbragt flere meklenborgske Coffardieskibe. Jeg forklarede dem, at jeg, som de kunde bemærke af mit Pas, kom fra Bornholm, og Gouverneuren der, formedelst Vinteren og Blocaden af de Engelske ei kunde vide noget om Fiendskab mellem de respektive Regieringer. Jeg nedlagde Protest mod at blive holdt tilbage ombord i den nuværende Kulde af 10° R. og tilbød at Lieutenanten kunde sætte Vagt udenfor min Dør af det Fogden *Lange* tilhørende Giestgiversted. Det vilde han ei tillade. Vi skulde alle forblive ombord, indtil et Forhør var afholdt hos Fogden, som snarest skulde skee.

Op ad Formiddagen blev jeg af en Husar escorteret fra Borde til det ligeoverfor „Telegrafen“ beliggende Hotel, hvor Fogden i Overværelse af

Lieut. *Pressentin*, Skriver samt Tingsvidner begyndte at optage Forhøret over: „Hvem jeg var?“ — „Kan ses af mit Pas.“ — „Hvor født?“ — „I Kiøbenhavn.“ — „Hvorfra kommet?“ — „Fra Bornholm.“ — „Hvor jeg skulde hen?“ — „I Passet“ m. v. Saaledes henvisende til mit Pas protesterede jeg mod den Fremgang, der var viist mig og mit kgl. Fartøj, samt reserverede mig at indberette det hele Passerede til Admiralitetet i Kiøbenhavn. Iøvrigt fordrede jeg strax at tilskrive den danske Consul i Rostock og lade ham arrangere med den derværende Øverstcommanderende, at jeg kunde i det mindste forlade Skibet og iagttage det fornødne til min videre Afreise, samt at dette strax med Expresse skulde afsendes uopholdelig til ham.

Efter nogen Raadslagning fandt de Herrer formodentlig ei at turde afslaae [mig] at skrive til Consulen, hvilket jeg paa Stedet giorde, og skulde det strax vorde afsendt. Tillige vilde jeg have varm Middagsmad ombord Kl. 2. Efter Forhøret med mig, og jeg med Vagt bragt ombord, bleve efter hverandre Styrmand og Matroser ligeledes bragte for Retten at afgive deres Forklaringer. Vagten forblev ombord, indtil den danske Consul *Mann*[1]) kom fra Rostock om Aftenen og medbragte Ordre fra General *Pressentin*, at Embargoen uopholdelig skulde hæves, at jeg kunde begive mig i Land og reise hvorhen jeg ønskede. Det Hele med Skibet og mig passerede undskyldtes særdeles, og blev Lieut. *Pressentin* for sin udviste Malconduite strax

[1]) Dansk Konsul i Meklenborg Johan Bernhard Mann.

afløst af en anden Husar-Lieutenant *Horn*. Jeg tog Logis hos Fogden *Lange*, der eiede et stort Huus beliggende ved Havnen og tog mod Reisende. Fartøjet „Telegrafen“ var placeret i Havnen ligefor Vinduerne af mit Værelse, der var en stor Sal i første Etage. Consul *Mann* forblev der om Natten, og om Morgenen d. 31te Decbr. kiørte jeg med ham til Rostock, hvor der blev steget af ved hans Bopæl. Der spistes til Middag hos ham i Forening med hans Familie. Der var en opvoxende Datter, der senere blev gift med en dansk Grosserer *Lütken*, Søn af Handelshuset *C. F. Lütken & Co.*, i Kiøbenhavn. En Datter af dem igien er givt med Hof- og Stadsrets-Procurator *Maag.*[1])

En Adjudant fra General *Pressentin* indfandt sig for at complimentere mig og skulde anmode mig fra Generalen, om jeg vilde have den Godhed at hilse paa ham inden min Afreise. Dette giorde jeg strax og gik med Adjudanten til Generalen. Han modtog mig i fuld Galla med mange Complimenter og Undskyldninger for hvad der forefaldt ved Ankomsten til Warnemünde, tillagde det Hele som en stor Malconduite af den commanderende Officer, Lieut. *Pressentin*, der var hans Brodersøn, som strax blev afløst og belagt med en Arrest paa 8 Dage, som han ansaae som en billig Regress for den Fornærmelse, han havde tilføiet mig og det danske Flag. Tillige anmodede han mig ei at indberette det til den danske Regiering, hvem Her-

[1]) Konsul i Kiel Johan Adolph Lütken (1798—1871) var gift med Cathrine Dorothea Mann, død 1884, 89 Aar gl. Deres Datter Sophie gift med Overretsprokurator Julius Maag, død 1887.

tugen høist nødig vilde give Anledning til nogen Klage, især da han nu stod i Slægtskabsforhold til den danske Konge ved Prinds *Christians* nylig indgaaede Ægteskab med en meklenborgsk Prindsesse.[1]) Generalen regnede sig ogsaa saa godt som halv Dansk og viiste paa sit blaae Baand som Ridder af Elefanten, hvormed han var bleven decoreret i Anledning af Formælingen.[2]) Jeg svarede ham, ei at kunne undlade min Pligt ved ikke at indberette det til Admiralitetet, under hvilket jeg for nærværende stod, men forsikkrede ham tillige, at det skulde skee paa den lemfældigste Maade, og at der var givet Regress ved Lieutenantens Arrestation. —

Jeg var meddeelt af Consul *Mann*, at der i Stralsund opholdt sig en forhen Lübecker-Kiøbmand, som heed *Hoppe*, hvilken jeg var nøie bekiendt med fra Kiøbenhavn, dels fra Faders og dels fra Onkel *Schmidts* Contoir, med hvilke han som Kiøbmand i Lübeck havde havt flere Handelsforretninger. Han laae nu i Stralsund som dansk Commissair eller Agent og [havde] overtaget Indkiøb og Afsending af Kornvarer til Norge, og havde ligeledes under sig 150 Skibstømrere fra Marinen i Kiøbenhavn for i de bortliggende Skove at tilhugge Egetømmer til Flaaden.[3]) Dansk Agent *Hoppe*,

[1]) Prins Christian Frederik (Chr. VIII) indgik Juni 1806 sit uheldige Ægteskab med den mecklenborg-schwerinske Prinsesse Charlotte Frederikke.

[2]) Den meklenborgske Generallieutenant Otte Bernhard v. Pressentin til Kussewitz blev Storkors af Dannebroge (ikke Elefantridder) den 1. Juli 1806.

[3]) Johan Heinrich Christian Hoppe (1775—1836) havde været Chef for Huset Grøger & Co. i Lybek, hvor han var født; da Forretningen gik Fallit, fik han forskellige finansielle og andre Hverv for flere Regeringer, ogsaa fra Danmark. 1819 blev han Generalkonsul i Paris, men blev 1827 arresteret her i Danmark for nogle mistænkelige Pengetransaktioner. Han sad i tre Aar arresteret i Kastellet, men fik senere en Pension.

som han her kaldtes, havde strax erfaret, at en dansk Artillerieofficer var kommet til Stralsund og havde opspurgt, hvor jeg logerede. Kl. 9 Morgen d. 2. Januar [1809] indfandt han sig hos mig paa Hotellet og blev meget overrasket ved at finde i den danske Officer en Søn af hans gamle Ven i Kiøbenhavn. Vi samtalede endeel og forklaredes Formaalet for mit Komme. Han omtvivlede, at den giorte og besatte Prise under Rügen igien var taget af Franskmændene; imidlertid vilde den franske General nok sige mig nærmere, hvad han derom kunde være vidende.

Efter at han var gaaet, klædte jeg mig i Gallauniform, og medtagende mine Papirer og Breve fra Gouveneur *Rothe* meldte jeg mig til Audience hos den commanderende General over Svensk Pommern, Baron *de Candras* for Øjeblikket, Divisons-General over 30000 Mand.[1]) Jeg fik ham ei i Tale, men anmodedes om at komme igien næste Formiddag.

Jeg gik derpaa til *Hoppe,* spiste til Middag med ham, og passerede vi Resten af Dagen tilsammen. Han førte mig omkring i Staden paa forskiellige offentlige Steder, som alle vare opfyldte med franske Officerer. Om Aftenen vare vi hos en meget smuk Dame af *Hoppes* Bekiendtskab. Jeg blev anmodet om at gaa en af Aftenerne med ham ud paa Glacierne for om muligt at undersøge et stort Partie Jernkanoner, som hørte til den nu af Franskmæn-

[1]) Den franske General Baron de Candras var Kommandant i Stralsund. Da Byen 1809 blev angrebet af den berømte Friskarerhøvding Major Schill, blev Candras's Korps omringet og oprevet, men Generalen undkom til Preussen.

dene demolerede Fæstning. Han skulde nærmere underrette mig derom, naar han en Aften havde erholdt Parolen, hvormed vi skulde legitimere vor Nærværelse ved Kanonerne.

Den 3die Januar atter i Galla til Generalen, *de Candras,* af hvem jeg blev modtaget med megen Høflighed. Efter at han havde læst mit medbragte Brev, erklærede han strax intet at have havt i Rapport om noget saadant Skib og var derom aldeles uafvidende. Jeg giorde derfor bedst i strax at reise til Bergen, hvor jeg hos den commanderende Officer paa Rügen, Oberst *Lafitte,* vilde erholde bedst Underretning om noget saadant var foregaaet, og skulde jeg til ham erholde et Brev. Han indbød mig til Taffels, Middag Kl. 6 om Eftermiddagen. Jeg indfandt mig ved denne Tid, og var der ved Bordet en 10—12 Stk. høiere Officerer og Generaladjudanter. Bag hver Couvert stod en Tiener til Opvartning, og vare de forbandet rappe til at borttage Tallerknerne, naar man et Øieblik laae Gaffel og Kniv fra sig i Samtalens Løb. Jeg blev saaledes narret et Par Gange og havde neppe berørt den serveerte Ret, førend Personen bagved havde experimenteret min Tallerken bort. Jeg lovede for Fremtiden ei at slippe Gaffel og Kniv fra Tallerkenen, før jeg havde nydt deraf hvad jeg ønskede. Der blev sikkert serveret 10 á 12 forskiellige lette Retter, blandt andet Østers, hvor Skiægget var aldeles grønt, men iøvrigt meget friske. De vare fra Brest, og Generalen fortalte, at han erholdt dem directe derfra med Courerer, han modtog

hver Dag. Conversationen ved Bordet var livlig, og jeg maatte fortælle endeel om Bornholm og Christiansøe. Flere Skaale blev drukket i Champagne, først deres elskede Keisers, og i Regarde af den danske Officeer tømtes et Glas paa min Kong Frederik VI's Velgaaende, for hvilken jeg paa bedste Maade frembragte min ærbødigste Tak. Senere tog jeg min den Frihed, som jeg undskyldte, at proponere: *à la santé de Monsieur le Général, Baron de Candras,* og blev denne Skaal godt optaget. Han spurgte om min Alder, og da jeg sagde at være 22 Aar bemærkede han, at jeg som Lieutenant i denne unge Alder, endnu i min kraftigste kunde vente at avancere til General; men jeg kunde med god Grund svare ham, at dette aldrig under de militaire Forhold i Danmark kunde opnaaes, om jeg end naaede en meget høi Alder. Jeg tillod mig at spørge ham, hvilken Alder han nu havde, og „J'ai 32 ans", var Svaret; dog tilføiede han, flere Gange at have havt den Lykke at fægte under Keiserens Øine, og derved var han hurtigt avanceret. Efter Bordet strax Caffe og derpaa den Franskmændene uundværlige Pousse-Caffé i fine Liqueurer. Derefter hævedes Selskabet og alle bortfiernede sig.

Den 4de Januar om Morgenen Kl. 8 kiørt fra Stralsund over Isen til Alten Fehr paa Rügen og fra samme til Hovedstaden paa Øen, Bergen, hvortil jeg kom Kl. 8 og lod holde hos Commandanten, Oberst *Lafitte,* for hvem jeg strax presenterede mig. Efter at have læst det medbragte Brev er-

klærede han at være overbeviist om, at det ved Lodsbaaden „Telegrafen“ besatte Skib var tilbagetaget af Engellænderne, som krydsede rundt om Øen, men at hans Forposter ved Stranden formedelst Taage ei havde kunnet bemærke dem. Oberst *Lafitte* var en særdeles livlig Mand, henimod 40 Aar, og yderst venlig mod mig. Han indbød mig ogsaa strax at spise til Middag hos ham i Forening med flere Officerer. Noget efter Maaltidet fortalte han mig, at en dansk Officeers Nærværelse allerede var rygtedes i Bergen, og at Stiftsphysicus og Distriktslæge *Krüger* havde anmodet ham om at maatte modtage ham i Qvarteer. Han lod mig derfor ledsage til Doctor *Krüger*, hvor jeg af ham og Frue blev høist venskabeligt modtaget, høist forbauset ved at blive tiltalt paa Dansk, bedende undskyldt, at de havde anmodet Commandanten om at erholde mig i Qvarteer, saalænge Opholdet varede i Bergen. Thi en dansk Militair interesserede ham særdeles, da han selv regnede sig som dansk. Han havde en Broder i Kiøbenhavn, der var Divisionschirurg i Søetaten, en aldrende Mand, som jeg underligt nok kiendte personligen,[1]) og havde studeret der under Professorerne *Callisen* og *Winsløw*, min egen Doctor. Fruen var fra Sverrig og talte godt Dansk.

Krüger var en veludseende munter Mand, som foruden sin Lægevidenskab dyrkede Musikken og var en god Dilettant deri paa flere Instrumenter.

[1]) Broderen Christian Heinrich Krüger (1757—1826) var født paa Rygen og var Divisionskirurg i Søværnet 1790—1815, men om den rügenske „Stiftsphysicus“ kan ingen Oplysning gives.

Ved og efter Aftensbordet, ved en ordentlig dansk Punsch, sang vi flere danske Sange, som han kiendte. Jeg blev derpaa ført til mit Sovekammer, der var en stor Sal, med et Sengeleie paa en Sopha, der var yderst elegant, med tykke Silkegardiner og Snore. Paa samme havde sidst ligget svenske Kong *Carl*[1]) i nogle Nætter, forinden han forlod svensk Pommern og Rügen blev erobret af de Franske. *Krüger* fortalte, at han havde havt i Qvarteer Officerer af næsten alle europæiske Armeer, dog var jeg den første danske.

Efter et hierteligt Godnat anbefalede *Krüger* sig. Jeg klædte mig af, gik til Hvile i den af en Konge sidst benyttede Seng. Jeg foresatte mig at erindre, hvad jeg drømte, hvilket jeg maaskee haver giort; men om Morgenen erindrede jeg intet, da jeg vaagnede Kl. 9, ved at en Person traadte ind bærende en Sølvpresenteerbakke, hvorpaa var stillet saavel en Sølv-Caffe- som Chocolade-Kande, med Tilbehør af Sukker, Fløde og forskiellige Slags fiint Brød. Denne blev sat paa en stor forgyldt Tabouret ved Siden af Sengen, og jeg anmodedes om at indtage det forblivende i samme, da den store Sal ei kunde holdes varm i den strenge Kulde. Med grand plaisir nød jeg af det fremsatte, saavel Chocoladen som Caffen, hvorefter jeg stod op, klædte mig i Puds, begav mig til Dagligstuen og aflagde min God Morgen. Doctoren førte mig omkring i Huset, der overalt var elegant og rigt udstyret. Et Kabinet var ganske behængt med Por-

[1]) Vistnok mener Forf. den samme Aar fordrevne Gustaf IV Adolf.

traiter i Kobberstik af alle de berømteste Læger i Europa. I Midten af samme hang i stort Format Conferentsraad *Callisen.*[1]) I et andet Cabinet, Musikværelset, forefandtes en stor Deel Instrumenter, et Flygel, Violiner, Basser, Fløiter og Blæseinstrumenter, sikkert alle af bedste Sort. Dette var ligeledes paa Væggene behængt med Portraiter af Nutidens og Fortidens berømteste Componister og Mestre i Musikken. Her prangede i Midten, ogsaa i større Format *Haydn* og *Mozart.* Hans Studereværelse var fuldtproppet af medicinske og chirurgiske Bøger, og mangfoldige chirurgiske Instrumenter. Han fortalte mig, at i Løbet af et Aar maatte han som Distriktslæge tilbagelægge over 1200 Mile. Men han tiente ogsaa godt og maatte, efter hvad alt tydede paa, være en meget riig Mand.

Efter Frokost gik han med mig rundt i Staden for at besee samme. Om Middagen var Oberst *Lafitte* inviteret, og indtoges et splendid Maaltid. Han tilbød mig at tage med ham næste Morgen til Stralsund, hvor han med andre Officerer var inviteret til Bal hos Generalen. Aftenen hos *Krügers* tilbragtes som i Gaar med Tale om Kiøbenhavn, Sang og Musik, og for anden Gang skulde jeg tilbringe Natten paa Kongeleiet og sov fortræffeligt. Om Morgenen samme Collation af Chocolade m. v. som i Gaar. Med megen Tak til Doctoren og Frue for deres mig beviiste Venskab og for al nydt Behagelighed forlod jeg dem Kl. 9, da Oberst *Lafitte* holdt med sin Kane for Doc-

---

[1]) Den berømte danske Læge Henrich Callisen (1740—1824).

torens Dør, for at jeg kunde stige ind. Det var en høi Kulde, 10—12 ° R. Vi fløi rask afsted paa den banede, høie Sneevei i en Timestid, da vi standsede ved et af Besidderen forladt Slot, hvor Obersten requirerede Caffe og Frokost samt Viin, jeg synes det var Champagner.

Efter Frokosten stege vi igien i Kanen, og omendskiøndt den strenge Frost, der bragte Aanden til at fryse paa Cavaien, var *Lafitte* overmaade munter og sang med største Lyst. Jeg erindrede omsider en Arie af Syngestykket „Ungdom og Galskab“ med Musik af Capelmester *du Puy:* „Hvis et godt Raad I følge vil.“ Denne kiendte han efter *Mehuls* Musik til „Voulez-vous suivre un bon conseil.“ Da jeg kiendte denne franske Text, gik Sangen fortreffeligt og istemtes af de i en større Slæde bag os kiørende Officerer, der havde naaet os ved Frokosten. —

Kl. 12 Middag vare vi i Stralsund, og en Adjudant fra Baron *de Candras* lod mig indbyde til Middag og Ballet om Aftenen; men jeg undskyldte mig, da jeg havde lovet Agent *Hoppe* at være samlet med ham, saasnart jeg kom tilbage fra Rügen. Jeg opsøgte ham derfor, og spiste vi sammen til Middag. Da det blev mørkt, gik vi, da han havde erholdet Parolen, ud af Stralsund paa Glacierne. Vi bleve hvert Øieblik anraabte af de mangfoldige der stillede Skildvagter med et „Qui va là,“ som *Hoppe* besvarede med „bons amis“ og meddeelte Skildvagten Parolen.

Paa disse Glacier laae en stor Mængde Jern-

kanoner, som vare Fæstningen tilhørende. Af disse proberede jeg adskillige ved at beføle dem i Siælen saa godt jeg kunde med min Haand. Jeg fandt dem meget gamle, og forefandtes ved Alderen dybe Huller, Revner og Fordybninger i Siælen. Jeg erklærede dem ubrugelige til Fæstningsbrug, hvilket *Hoppe* nok formodede. Han var tilbudt at kiøbe det hele Qvantum Kanoner som gammelt Jern til yderst billig Priis af den franske Intendant, som han oftere regalerede med en Douceur af 100 Louisdorer ad Gangen, for at være ham behielpelig i de danske Foretagender ved Egetræet til Marinen, Indkiøbet af Kornvarer til Norge og Befragtningen af Skibe. Der laae for Tiden indefrosset i Stralsunds Havn over 150 Stk. Skibe, der vare til *Hoppes* Disposition. Jeg vil herved bemærke, at disse Skibe med Ladninger alle om Foraaret lykkelig og vel naaede til Norge, som ogsaa de her omtalte Kanoner bleve kiøbte af ham og senere kom til Kiøbenhavn, hvor jeg i 1811, da jeg kom til Staden, forefandt dem liggende under Brystværnet af Bastionerne paa Volden.

Tilbagevendt til Stralsund besøgte vi et offentligt Sted, hvor der ogsaa var Damer. Her var en Mængde Besøgende, for største Delen franske Officerer. Jeg havde min store Kastekappe om mig og mine Uniforms-Benklæder paa, der vare broderede med Guld foran og langs Siderne. Under en Samtale med en fransk Officeer bildte *Hoppe* Damerne ind, at jeg var en Prinds inde fra Tydskland, og han søgte at beviise det ved at tage Kappen tilside og

vise dem mine guldbroderede Beenklæder. De troede det ogsaa og vilde gerne have fat i mig, men jeg forblev kold og tilbageholden og vandrede roligt hiem med min muntre Ven.

Om Morgenen den 7de Januar besaae jeg den mindre Fæstning Danholm, der er sammenhængende med Fæstningen Stralsund, der nu daglig demoleredes af de Franske i Forening med 10000 Mand svensk-pommerske Indbyggere, der bleve beordrede til dagligt Arbeide og igien afløste hver ottende Dag af andre. Stralsund har været i de Tider en overmaade stærk Fæstning med dobbelte Cassematter, den ene under den anden, af uhyre tykt Muurværk og Hvelvinger. Hver Løverdag Eftermiddag lod Generalen disse sprænge med 10 Centner Krudt, som vel ødelagde endeel af Cassematterne, men dog kun ubetydeligt. Husene i Staden laae næsten lige op ad Voldene, endnu nærmere end Bygningerne ved Volden i Kiøbenhavn; men de Franske indestod for, at de ei skulde vorde beskadigede ved Sprængningen, og at ikke en Rude skulde springe, men alle Vinduer omkring skulde oplukkes og staae paa Klem.

Dette blev ogsaa Tilfældet. Det var et høist mærkværdigt Syn at see Arbeiderne demolere Fæstningsvoldene, der var meget høie. Over 3000 Mand var samlede paa hvert Sted, hver med sin Trillebør, der nedbragte den af andre udhuggede Jord og væltede dem i den frosne Stadsgrav for derefter at føre de tomme Børe op igien. Utallige Rækker gik saaledes ved Siden af hverandre, den ene i

Hælene paa den anden, den fyldte Bør ned, den tomme op, og ingen Standsning fandt Sted; de myl-rede paa en høi og bred Strækning som Myrer. Jeg besøgte ligeledes under Opholdet Arbeids-paraden af de Militaire. Saavel Officerer som Menige vare i Arbeidsdragt, og vare disse sidste under denne Parade meget intime med Officererne og røg Tobak ligefor Næsen af dem. Dette var Tilfældet ved Arbeidsparaden; det saae ganske anderledes ud ved Vagtparaden. Her vare de aldeles rolige, pæne og meget disciplinerede.

Hver Morgen under mit Ophold kom Generalens Adjudant og inviterede mig til Middag hos ham, til hvilken jeg ogsaa indfandt mig den 8de Januar, tildeels for at tage Afsked, da jeg agtede at reise næste Morgen i Selskab med *Hoppe,* der vilde til Hamborg, og bød mig frie Reise og Ophold der. Imod det inderlige Ønske at komme dertil troede jeg dog, det paalaae mig som Pligt, snarest muligt at indtræffe ved Skibet og Folkene i Warnemünde.[1]) — —

— Taget til Vogns fra Rostock til Warnemünde d. 14de Januar, hvor jeg fandt alt vel inden Borde, og intet forefaldet under min Fraværelse. Jeg indlogerede mig hos Fogden *Lange.* Ved den ene Væg i Dybden af Værelset var stillet en meget velredt Seng, og uden for Kakkelovnen, der var i Midten, stod et Bord, der blev benyttet som

---

[1]) Paa Reisen hertil dvæler Forf. nogle Dage i Rostock, men Beskrivelsen af Byens Seværdigheder forbigaas her.

Skrivebord, hvorpaa mit lille Reise-Chatol blev stillet. Jeg forblev paa mit Værelse, hvor Frokost blev bragt op om Formiddagen eller gik ud at spadsere i Warnemünde enten allene eller med Lieut. *Horn,* der ogsaa boede hos *Lange* i Stueetagen. Han havde afløst min Modtager, Lieut. *Pressentin,* og havde en Commando af 30 Husarer. Til hvad Nytte disse Militaire vare i Byen veed jeg ikke; men de skulde vel passe paa Skibene, som gik ud og ind ad Warnen (Warnow).

Til Middag spiste vi sammen med Fogden og hans Familie, som kun bestod af Konen og en Datter, Jomfru *Lottchen,* der nok var henimod 30 Aar, en net Pige, men ei synderlig kiøn. *Lange* og Kone vare aldrende Folk. Maden var aldeles upaaklagelig, borgerlig og veltillavet, samt alt meget propert og reenligt; thi Mama var en skrap Husmoder, men ellers ret livfuld og ei uden Forstand, og kom imellemstunder frem med ret gode Indfald. Fogden var en stille, rolig Mand uden videre Interesser, og „schön Lottchen" var ei heller synderlig morsom, men var meget forekommende og venlig imod mig. Inden føie Tid vare vi Perlevenner. Et Godnatkys fik jeg af hende hver Aften, og efter Maaltidet forblev jeg nede i Stuen hos Familien hele Aftenen, hvor der var varmt og godt, da den store Sal, hvori jeg sov, ei kunde opvarmes. Mangen Gang, og som oftest hver Dag, fik jeg en lille Middagsluur paa Skiødet af Jomfru *Lotte,* mens hun strikkede. Herimod havde de kiære Forældre intet at indvende. Jeg

var ogsaa ung og uskyldig i hele min Færd.[1]) Husarlieutenanten gik strax efter Bordet ind i sit Værelse og kom først ind henimod Kl. 6, naar vi begyndte at spille Whist, og Fogden, der var en udlært Spiller og stor Ynder deraf, var inderlig glad ved at vinde Lieutenantens og mine Penge. For det meste spillede vi en trois med „Mamsel Lise", undertiden afgav die Frau Vogtinn fierde Mand. Kl. 7 blev Aftensbordet dækket med koldt Kiøkken, men vilde vi have os en Sopken Brændeviin eller andre Drikke, maatte vi betale udenfor den daglige Betaling, hvilket ogsaa var Tilfældet, naar vi ønskede en extra Ret til Aften f. Ex. en Ret varm Fisk eller et Stykke Pressesylte. Denne kom da ind baaren af tvende Piger, da een ei var istand til at bære den, saa stort var Stykket og havde fra Begyndelsen veiet 3 Lispund; heraf blev skaaret vore Portioner, og høiligen delicate vare disse Stykker med varme Kartofler til. Denne Pressesylte blev opbevaret i sin første Lage i et dertil egnet Kar. For det meste requirerede vi samme 2 à 3 Gange om Ugen. Maaltidet endt, toges igien fat paa Whisten til Kl. 10, da God Nat sagdes, og jeg op paa den store Sal, der var betydeligen kold, men hurtigen i Seng blev jeg snart opvarmet.[2]) —

Da Vinden nu i længere Tid havde staaet vestlig og bortdrevet Isen fra Landkysten ud i Østersøen,

[1]) Hun blev i Følge en senere Bemærkning gift med en Landmand, Søn af Præsten Schmedekampf i Warnemünde.

[2]) Forf.s vidtløftige Beskrivelse af Warnemünde og en stor Del af hans Meddelelser om hans paa Grund af Isforholdene nødtvungne Ophold i denne By forbigaas.

besluttede jeg i Forening med Styrmanden, at vi vilde afseile og forsøge om muligt at naae Bornholm. Lodserne tilraadede os ei endnu at afseile, thi endskiøndt man fra Gehøfterne ved Udløbet ei kunde opdage nogen Iis, men klart Vande, saavidt kunde øines, vare de dog forvissede om, vi ikke vilde komme langt, førend Isen vilde forhindre den videre Seilads.[1] — —

— Da Vinden vedblev at holde sig i Vest afseilede vi igien den 6te Februar om Morgenen. Det gik fortreffeligt til henimod Middag, da vi igien traf Iis, men omseilede den bestandig til ud paa Natten, da vi fik stik Modvind med haard Kuling af Nordost. Denne Kuling steeg til en formelig Storm og bragte os Kl. 3 om Natten ind i en meget svær Iis, hvor vi troede at skulle gaa under. Jeg gik ned i den lille Cahyt og bad en hiertelig Bøn for mine gamle Forældre og befalede mig til Vorherres naadige Varetægt. Aldrig kan et Menneske stærkere føle sin Uformuenhed end naar hans Skib er en Boldt for de rasende Bølger, da træder den største Philosoph tilbage i det almindelige Menneskes Tilstand. Det raaeste Menneske zittrer for Faren. Alle bede, kun Skurken seer den evige Nat imøde i stum Fortvivlelse. Jeg gik, styrket ved min Bøn, igien op paa Dækket med freidigt Mod. Der blev kastet Anker, men det holdt ikke. Der søgtes ved Hiælp af Baadshager og Aarer at afholde

[1]) Denne Spaadom gik i Opfyldelse. To Gange fortæller Forf. gjordes Forsøget, men hver Gang blev de af Isen — sidste Gang under betydelig Livsfare — skruede tilbage til Kysten.

de største Isstykker fra Skibet, som ellers vilde have boret os i Sænk, indtil en meget stor og fast Isflade spærrede vor videre Fremgang. Næsten hele Natten og til det gryede ad Dag maatte vi taale dette paa Siden. Vi kunde nu se aabent Vande for os og vi seilede voldsomt afsted henimod Warnemünde. Til vor store Bekymring begyndte det at blive tykt i Horisonten og vi kunde ei opdage Gehøfterne ved Indløbet. En Matros blev befalet til Udkig op paa den lille Mastetop, men endog førend han kom derop, lod han sig hurtigen glide ned igien, sprang til Roret og kastede den derved staaende Mand tilside og lagde det omkring stik i Vinden. — Vi fore lykkeligen ind i Canalen forbie Lodserne, der havde spændt et Toug over den for for at standse os, men dette seilede vi over og kunde først stoppe et stort Stykke forbie Warnemünde oppe i Warnoven.

Vi modtoges med virkeligen stor Glæde af den der forsamlede store Mængde Mennesker. Vi vare saaledes ved den gode Guds Bistand sunde og vel komne til vort gamle Standqvarteer. En Times Tid efter meldtes at Isen allerede var kommen til Kysten, og i faae Dage var alt saa fast, at Passagen igien paa og over Canalen kunde begynde. —

Jeg blev ellers i disse Dage meget glædet ved at erholde Brev fra mine Forældre. Fader var paa Frederik den 6tes Fødselsdag blevet hædret af ham som Ridder af Dannebrog, og leverede han selv Fader Korset paa Rosenborg Slot. Det var første Gang efter den nye Forandring af Dannebrogs-

ordenen, at Riddere af Dannebrog bleve udnævnte. Fader erholdt denne Orden tildeels som gammel Grosserer og agtet Borger, men dog nok hovedsageligt ved i mange Aar at have været Formand og Ældste for Stadens 32 Borgerdeputerede.

Efter den sidste Tilbagevenden til Warnemünde gik Formiddagen ved Udgaaen rundt om, Læsning og Skriverie. For det meste blev jeg efter Maaltidet nede hos Familien, hvor jeg, som tidligere, fik den lille Luur i schön Lottchens Skiød. Vi forbleve stedse subtile Venner, og betroede hun mig en Dag, at hun inderligen ønskede at blive af med hendes store, tykke, sorte Haar, hun havde baaret i Fletninger paa Hovedet, da det nu var Mode, at Damerne skulde bære kort afklippet Hovedhaar. Jeg tilbød mig strax at klippe det af og tænkte over Maaden, hvorpaa jeg i sin Tid blev af med mit lange blonde Haar. En Formiddag forsynet med en skarp stor Sax, gik jeg freidigt til Arbeidet, tænkende paa det modsatte Tilfælde med Dalila og Hercules.[1]) Det gik rask fra Haanden, og store sorte Lokker bedækkede den paa Gulvet udbredte Duug. Jeg klippede hende temmelig kort af, naar jeg undtager et Par Klip i Ørene og nogle for dybtgaaende Rifter i Huden paa Hovedet, skilte jeg mig dog ved dette Friseurarbeide til Vedkommendes Fornøielse og Tilfredshed. Naar det blev mørkt, begyndte Whisten. For det meste tabte jeg Roberten.

Betalingen til *Lange* for Kost, Logis, Vadsk, m.

---

[1]) Forf.s Forvexling af Herkules og Samson er meget karakteristisk.

v. var ellers efter den lange Tid, jeg havde været der, temmelig billig. Under Opholdet i Warnemünde var jeg i Begyndelsen ofte blevet vaagnet af Vægteren om Natten, ved at han hver Time blæste i et Horn og skreeg Klokkeslettet med et: „Te Glock hat 10 geschlagen, 10 hat te Glock geschlagen," og hvad Vinden var: „Te Wind ist nordost, nordost ist te Wind." —

Da nu Vinden i de sidste 8 Dage havde været vestlig med næsten ingen Frost og Farvandet efter Sigende aldeles frit langs tydske Vallen blev „Telegrafen" giort seilklar.

Den 27de Februar om Morgenen seilede vi fra Warnemünde med god vestlig Vind, og bemærkedes ei nogen Iis hele Dagen; men paa Høiden af Widmund paa Rügen om Aftenen og efter i længere Tid at have seilet gennem optøende Iis, saakaldet Krahl, blev Isen mere fast, og da vi umueligt kunde seile os igiennem til Bornholm, blev besluttet at vende og sætte Cours ad Møen til, da vi her saae aabent Vande, og haabede at kunne naae Kiøbenhavn. Vi krydsede derfor hele Natten mod Møen og Dagen den 28de Febr., hvor vi boutede forbi Møens Klint med en Storm af Nordvest, som vedblev hele Tiden, indtil vi forbi Stevns og Kiøge Bugt naaede til Dragør den 1ste Marts op paa Formiddagen. Den svære Iis havde vi hele Tiden observeret ved svenske Siden, hvorhen den af den vestlige Storm blev ført. Med megen Forbauselse modtoges jeg der af den commanderende Søofficer, som ei kunde begribe, hvor vi kom fra, og

hvorledes vi vare slupne hertil formedelst Isen; da der samme Dags Morgen var afseilet en Flaade af en Snes Skibe med Proviant og Ammunition til Fæstningen Christiansøe, og hvoraf vi endnu kunde bemærke enkelte Seilere. Paa „Telegrafen“ havde vi ikke bemærket nogen. Disse Skibe vare blevne udisede i Gaar fra Kiøbenhavns Rhed; men den Iis, de igaar havde kiørt til Sverrig paa, var ved den heftige Storm i Nat brudt op og gjort Farvandet passabel, da den, som vi havde bemærket, var drevet paa svenske Kysten. Han paalaae mig strax at tage til Kiøbenhavn, og saasnart jeg kom der, at søge Audience hos Kongen og rapportere, at den afgaaede Convoi ei kunde komme til Bornholm, og om han skulde foretage sig noget i Anledning af de nu nyelig forbiseilede Skibe.

Jeg gav Styrmanden Ordre snarest muligt at søge Kiøbenhavn og melde sig ved Admiralitetet. Jeg fik Kofferten i Land og bragt paa en af Captainen reqvireret Vogn, tog fra Dragør Kl. 5, og ved rask Kiørsel vare vi, endnu inden det blev mørkt, ved Acciseboden ved Amagerport, hvor Betjenten med megen Ivrighed vilde visitere mine Sager, hvilket jeg meget modsatte mig, og fortalte, at jeg ingen Tid havde at spilde med saadan Commerts. Hvis ei Dragøren, som kiørte mig, havde nærmere forklaret ham Sandheden af mit Udsagn, troer jeg han ei havde givet efter, som havde været mig yderst ubehageligt, da jeg i Kofferten og i Pakker havde flere i Rostock indkiøbte Varer, som Kort og Papiir, Klæde m. v.

Vi kiørte rask giennem Porten og over Christianshavn og lige hiem i Toldbodgaden, hvor jeg overraskede Forældrene med min aldeles uventede Ankomst. De vare begge raske og vare vi alle veltilfredse med denne Hiemkomst. Efter at have vadsket og renset mig fra al Seiladsens Smuds tog jeg Uniformsfrakken paa og begav mig til Amalienborg, hvor jeg ved den jourhavende Adjudant lod bede om Audience. Denne forsikkrede mig, at jeg ei i min nærværende Paaklædning i Frakke kunde forlange Audience, især paa denne usædvanlige Tid af Dagen. Jeg erklærede ham, hvorfor det var, at jeg personlig maatte melde Hs. Majestæt det passerede. Han meldte dette til Kongen, og førte mig ei til Audiencesalen, men til en anden Sal, hvor Frederik VI med Dronningen og Prindsesserne sadde ret gemytlig i den ene Ende af samme ved Thebordet. Jeg blev staaende ved Døren, og Kongen kom strax hen til mig, betragtede mig først noget med sit skarpe Blik, bad mig tale og berette, hvad jeg havde at melde. Han befalede mig at gaae til Admiral *Bille.*[1]) Derefter udspurgte han mig om Opholdet ved det franske Hovedqvarter, og maatte jeg fortælle ham endeel derom, samt om de Hensyn der toges til den danske Officer, og syntes han velfornøiet med den franske Generals Opførsel imod mig. Audiencen varede temmelig længe, og den kiære *Frederik* kunde gierne have budt mig en Kop The hos sine

[1]) Kontreadmiral — senere Admiral og Geheimestatsminister — Steen Andersen Bille (1751 -1833) var Deputeret i Admiralitetet og den, der var Sjælen i Søforsvaret.

Damer, men det gjorde han min Troe ikke. Dermod befalede han mig at gaa over paa det andet Palais og melde mig hos Prindsen af Hessen, som nu var Gouverneur i Kiøbenhavn, og fortælle ham om Opholdet i Stralsund og Rostock, samt at indfinde mig i Morgen til Parolen og lade ham vide, hvad Admiral *Bille* havde sagt, hvorpaa jeg aftraadte.

Adjudanten var høist forundret over min lange Audience og fulgte mig over til Prindsen. Ogsaa her blev jeg indladt, og efter jeg i nogen Tid havde talt, afbrød han mig ved at spørge om noget paa Fransk. Jeg forstod strax hans Mening og vedblev jeg fripostigen at fortælle paa Fransk. Han vilde erfare, om jeg var det franske Sprog saa mægtigt, at jeg kunde have optraadt ordentligt hos den franske General, og takket være min Lærer *Lindenfels*'s gode Underviisning troede jeg at bestaae Prøven godt. Efter nogen Tids Forløb talede han igien dansk og bød mig Farvel. Klokken var nu bleven mange, og jeg skyndte mig til det kjære gamle Hiem, hvor Forældrene ventede mig med en god varm Aftensmad, som, da jeg ei havde nydt varmt i trende Døgn, smagte mig fortræffeligt.

Næste Dag om Formiddagen gik jeg til Admiralen *Bille,* fortalte ham de afseilede Skibes Situation i Østersøen med Isen, og yttrede Tvivl om at de kunde naae Bornholm formedelst samme. Han var, hvad man kalder temmelig brøsig, og paastod, at naar han havde ladet dem ise ud herfra Rheden, kom de nok videre afsted, og det var noget, han

bedre forstod. Underdanigst bukkede jeg og forlod ham for at opfylde hans Majestæts Befaling at møde ved Parolen.

Jeg gik dertil og fandt Salen propfuld af Audience-Søgere. Jeg henvendte mig strax til den jourhavende Adjudant, som rystede paa Hovedet over min mangelfulde Paaklædning, men da jeg fortalte, at jeg formedelst Omstændighederne ei var i Besiddelse af mine andre Uniformsstykker, og at Kongen vidste det, samt at jeg efter hans Befaling havde indfundet mig, kom jeg strax ind. Kongen foer imod mig og med et „Naa — har De meddelt det til *Bille* — og hvad sagde han? Var De hos Prindsen?“ Efter at jeg havde besvaret begge Dele, smilede han lidt, da jeg sagde, at Prindsen havde konverseret paa Fransk, bukkede han noget, og Audiencen var forbi. I Forværelset gloede de der forsamlede store Herrer dygtigt paa mig, fordi saadan en Ubetydelighed som jeg havde talt med Kongen førend de, og at de maatte vente.

Derpaa meldte jeg min Ankomst til Admiralitetet, hvor jeg blev underrettet om, at den af mig til Stralsund og Rügen foretagne Reise for at finde vore savnede Folk og Prisen, havde været omsonst. De vare under Rügen blevne tagne af en engelsk Brig og som Krigsfanger førte med Briggen til Malmøe, hvor den blev liggende indefrossen. Da Isen blev saa stærk, at Passagen herover kunde foretages, vare de samtlige danske Matroser deserterede fra Briggen og lykkeligen landede ved Vedbæk, og havde allerede meldt dem i Slut

Januari Maaned. De bleve nu overførte til Fæstningen med de dertil i Gaar afseilede Skibe, saa de maaskee vare der førend jeg kom.

Jeg gik derfra til Tøihuset for at hilse paa Chefen, Oberst *Beck*. Jeg traf ham, og han syntes veltilfreds ved at see mig; min Fortælling om Christiansøe og Reisen til tyske Vallen, samt hvorledes jeg kom hertil, interesserede ham meget.

Da nu de militaire Pligter vare opfyldte, saa havde jeg den øvrige Tid, jeg opholdt mig i Hoveedstaden, til min egen Disposition, og saaledes benyttede jeg strax samme til at aflægge et Besøg hos Onkel og Tante *Schmidt* paa Hiørnet af Holmens Canal. Jeg traf hele Familien, de tvende Cousiner *Erasmine* og *Albertine*, samt Fætrene *Albrecht*[1]) og *Jens Peter*, og fandt dem samtlige vel og meget fornøiede ved at see mig hos dem igien. *Jens Peter*, der nu var Oberjæger ved Livjægerne, laae ellers i Cantonnement paa Strandveien i Vedbæk, men var blevet afløst i nogle Dage; han var vel, men som forhen lidt flot paa det, og havde Livjægercommercen vist intet synderligt godt for ham; thi de giestererede betydeligt med hverandre derude, da Corpset dengang for det meste bestod af velstaaende Handelsfuldmægtige og Commiser.

Om Middagen hiemme og gik med Fader, courtiserende med sit Ridderkors, til flere Bekiendte som Major *Holbech*, Bankdirekteuren *Rasmus Kir-*

---

[1]) Grosserer Albrecht Jørgen Schmidt, død 1844, 59 Aar gl., blev gift med Bankdirektør Rasmus Kirketerps yngste Datter, Rasmine Elisabeth, død 1863. — Om Søstrene se nedenfor.

keterp og Bogholder *Herforth*[1]). De øvrige Dage under mit Ophold i Staden vare Forældrene og jeg oftere indbudet til Middag eller Aften, deels hos egen, deels hos andre velbekiendte Familier.

Jeg besøgte i Forening med gamle, yngre Venner og Bekiendtere flere offentlige Steder som hos *Raus* (Hotel d'Angleterre), *Møllers* (Hotel du Nord), *Marfleet,* hvor der spiltes Billard og spistes Beufsteg med Porter; hos *Comestabili* blev nydt Chocolade og Kager. Om Aftenen besøgte jeg ofte Theatret. Dagene glede behageligt og hurtigen for mig, og inden jeg tænkte derpaa, forestod nu Afreisen til Christiansøe. Jeg forhørte mig paa Admiralitetet, om det havde erholdt Melding om de ved min Ankomst afseilede Skibe, og om de havde naaet Bestemmelsen. Men dette var langtfra. Hele Flaaden var deels af Stormen, dog meest af Isen blevet adsplittet rundt omkring. Nogle vare komne til Præstøe og Møen, andre til Lolland og Falster, og nogle havde maattet søge tyske Vallen. „Telegrafen" var imidlertid under Opholdet blevet efterseet ved Holmen og var fuldkommen klar til at afseile; det blev saaledes bestemt, at vi skulde afgaae fra Kiøbenhavn. Efter saaledes at have tilbragt 10 Dage med Fornøielser i min Familie og blandt gode Venner, sagdes Levvel og Farvel til mine gamle, kiære Forældre, og forlod jeg Hovedstaden den 11te Marts om Middagen.

„Telegrafen" seilede som sædvanligt fortræffeligt med halv god Vind og herligt Veir, saaledes

---

[1]) Bogholder Matthias Herforth (1761—1817).

at vi seilede ind i Christiansøes Havn tidlig om Morgenen den 12te Marts. Jeg modtoges af Commandanten, Capt. *Krieger* og de øvrige Officerer samt Familierne med megen Venskabelighed. Jeg havde medbragt fra Kiøbenhavn den nu for Armeen befalede ny Hovedbeklædning, som var en stiv og temmelig svær Chacot af Filt, hvis øverste Deel bestod af en bred Plade af sortlakeret Blik. Hvad Artilleriet angik byttede vi den gierne med den hidindtil baarne, høie, belæssede runde Filthat. Kun enkelte af de ved Staben ansatte Officerer havde nu erholdt deres Chacot, og vi prunkede svært med disse.

I mit Logis fandt jeg alt i bedste Orden, som og min Hund, der var voxet meget; men dennes Navn, som jeg havde opgivet at skulle være „Tiger", var af Oppasseren *Lars Olsen* bleven forandret til „Stikker", som den ogsaa lystrede; var ellers temmelig grim. Først nu i disse Dage indkom efterhaanden fra forskiellige Steder de Skibe, som lettede fra Kjøbenhavns Rhed den 1ste Marts, og der blev meget travlt med at losse samme og modtage nye svenske Kanoner og fire Morterer, Ammunition, Proviant m. m. — —

Frost og Kulde indfandt sig og forstørredes ved den os omgivende Iis, der holdt os indesluttede næsten hele Mai Maaned. Efter den Tid smeltede den efterhaanden. Vagtstuen holdtes opvarmet langt ind i Mai, og vi andre havde i Kakkelovnen endnu i Juni. Først til St. Hansdag begyndte Buske og Træer at springe ud, men Ævret, som de kaldte

det paa Græsholmen, blev ej opgivet, da Edderfuglene først i kort Tid havde indfundet sig. Slut April bemærkedes mange Seilere oppe under Sverrig ved Cimbrishamn, og kunde vi blandt samme see flere Orlogsmænd. Alle Kanonerne paa Fæstningen blev afblæste og tildeels skarpladte. — Imidlertid arbeidedes der stedse paa Steenforsætningen paa Batterierne og i Løbet af Juni var de næsten alle færdige, monterede med de nye Kanoner paa de fra Bornholm erholdte Rapperter. Jeg exerceerte tvende Gange om Dagen saavel Marinerne som Øeboerne og Bornholmerne, understøttet af Lieutenant *Olsen* og de fermeste Underofficerer.

Iblandt de 200 Marinere under Cpt. *Krieger* havde der allerede i længere Tid viist sig stor Utilfredshed, tildeels ved det strænge Steenarbeide ved Fortefícationen, og flere begaaede Feil ved Disciplinen. En saadan Forseelse var begaaet af en Mariner, og blev han af Cpt. *Krieger,* der i et og alt var meget stræng mod Soldaterne, decreteret en Straf af 27 Slag Kat. Hele Besætningen samt alle Officererne bleve beordrede at møde ved Executionen, som skeete oppe ved Store Taarn. Marineren blev bundet til Pælen og erholdt sine Kat. Under samme raabte en af de andre Marinere: „Halt dich fest, Kammerat!“ Dette hørtes af *Krieger,* og efterat den første var færdig, afløstes han af den anden, som ligeledes fik 27 Slag. En ildevarslende Taushed hvilede over Marinerne, da Executionen var forbie.

Kort efter blev der af Gouverneuren paa Bornholm befalet, at Marinerne skulde aflevere deres Geværer og kun erholde disse, naar de skulde giøre Vagttieneste. Hver Skildvagt af Marinerne skulde have en sideordnet af Bornholmerne. Disse Foranstaltninger saarede dem meget, og fandt de Soldatens Ære høist krænket ved ei at maatte beholde deres Gevær. Eftersom de hver Dag kom fra Vagt, afleverede hvert Compagnie sine Geværer; men da 1ste Compagnie skulde aflevere dem, nægtede de det, og fordrede at beholde dem, tillige med at de allerede afgivne skulde tilbageleveres. Efter nogen Tumult maatte Commandanten og *Krieger* opfylde deres Forlangende, og Roligheden blev oprettet den Aften, idet de samtlige begave dem til deres Qvarteer i Store Taarn, hvori de hele Tiden havde ligget. Der blev samme Aften en Raadslagning hos Commandanten om, hvad der kunde foretages med Marinerne. Da den afskedigede, gamle Lieutenant *Kirkebye,* hos hvem jeg boede, skulde forlade Fæstningen tidlig næste Morgen, blev besluttet, at den nylig til Fæstningen komne Priisdommer *Thorlacius*[1]) skulde følge med og meddele Gouverneuren [i Rønne] det passerede og erholde hans videre Ordre.

Natten foregik roligt, men om Morgenen den 4de August, meget tidligt, vækkedes jeg af Capt. *Krieger,* der meddeelte mig, at Marinerne havde gjort Oprør, sat Haubitzer med brændende Lun-

---

[1]) Christian Ludvig Thorlacius (1785—1825) var fra 1809—12 Auditør paa Christiansøe og blev 1813 Overretsassessor i Kbhvn. Afsked 1817.

ter i Gaden, og tvang enhver til at følge deres Villie. Endeel af dem kom ned ad Gaden raabende paa Capt. *Krieger,* som de ei havde truffet. *Krieger* stod ved Vinduet, hvor Doctor *Bech,* der boede ligeoverfor, viiste ved Tegn, at han skulde bortfierne sig.[1]) I kort Tid stod han mørk, indesluttet i sig selv, sagde mig Farvel, og med en rask Beslutning gik han, da Marinerne havde vendt igien op ad Gaden, ned ad Trapperne, ud af min Dør paa Gaden, raabende efter Marinerne, at her var han, og hvad de vilde? Han blev omringet og ført op til Vagten. Efter at *Krieger* var gaaet, søgte jeg at klæde mig paa, som dog ei fuldkommen lykkedes, da jeg ingen Halsklud havde faaet om Halsen, førend 6 Mand Marinere bankede paa Døren, og forlangte, jeg strax skulde følge med dem som Arrestant. De fordrede, jeg skulde afgive dem min Sabel, som hang paa Væggen, hvortil jeg svarede Nei. Høfligt spurgte da En, om han maatte tage den, og gik hen og tog den med sig. Iøvrigt vare de høflige imod mig, og som jeg ellers intet havde at bestille med dem undtagen Kanonexercitsen, var jeg godt lidt af dem. Den, der tog min Sabel, hviskede til mig paa Gaden, at jeg ei skulde miste samme, men at han vilde giemme den i Arresten i Hovedvagten, hvor jeg senere kunde tage den. De førte mig til Vagten, hvor jeg i Officeersstuen forefandt Commandanten, som var noget blesseret over Øiet af en

---

[1]) En medicinsk Student Thomas Bech der fra 1807—12 gjorde Tjeneste som Underkirurg paa Øen. Han fik vistnok aldrig Examen.

Bajonet, Capt. *Krieger* og *Münnich* ogsaa arresterede. Senere hen de øvrige Officerer, Lieutenanterne *Mühlertz* og *Olsen.*

Vi forbleve her i flere Timer, og ofte kom de til Formænd for Oprørerne udvalgte ind til os. Formændene var en Svensker ved Navn *Hofmann;* en Sachser, *Kaiser,* et særdeles smukt Menneske, og egentlig den værste; og den, der mest befalede over dem alle, var en Dansker ved Navn *Moth,* en Søn af en Graver paa Christianshavn; han var Trommeslager ved Marinerne. Engang kom *Hofmann* ind og var aldeles perialiseret og truede os Allesammen. Han svingede sin Sabel over Hovedet paa mig og tiltalte mig „unge Grønskolling“ da jeg ei var født, da han var Officeer.

Marinerne havde strax opbrudt alle Oplagssteder for Krudtet, samt Pakhuset, hvori Provianten og Brændeviinet fandtes. Dette drak de ideligen, blandet med Krudt, og i deres Vildskab affyrede de deres ladte Geværer. Flere Kugler stødte mod Vagten, og vi der forsamlede vare meget udsatte for samme. Vi fik omsider fat paa *Moth* og forklarede ham, at den megen Skydning paa Fæstningen i det stille Veir kunde høres paa Bornholm, hvorved de maatte antage, at der forefaldt noget usædvanligt, som de vidste, der ei exerceredes med Krudt. Han indsaae dette, ilede ud, og befalede Marinerne under Dødsstraf at løse noget Skud. Han lystredes, og fra den Tid ophørte Skydningen.

Hele Formiddagen vare de beskiæftigede med at udruste tvende ballastede Galeaser, der som op-

bragte laae i Havnen, og havde befalet Skipperne at landsætte dem i Stralsund, da de vilde begive sig til den preussiske Partiegiænger Major *Schill,* der havde sat sig fast i Stralsund, efter at Franskmændene havde trukket sig tilbage fra denne da næsten demolerede Fæstning og forladt svenske Pommern og Meklenburg. Denne Beregning kunde have været ret god, naar *Schill* endnu havde opholdt sig i Stralsund, men vi vidste, at han var bleven dræbt der og forjaget af de combinerede danske og hollandske Armeedivisioner, som dertil af Frankrig blev befalet. De [ɔ: Indbyggerne i Stralsund] lærte altsaa der at kiende flere danske Officerer, efter at jeg havde været den Første i Stralsund. [1])

Efter at Skibene havde indladet Provision og Ammunition og vare seilklare, indskibedes Marinerne. Nogle af disse havde imidlertid skiult sig i Klipperne og hos Øeboerne og i Bygningerne, og savnedes ved Indskibningen. Der blev da strax holdt en Razzia efter dem, og Øen blev giennemsøgt særdeles nøie; saaledes skiød de skarpt op igiennem alle Skorstenene, hvori nogle havde skiult sig. Omsider, da alt var klart ombord paa Seilskibene og de Fæstningen tilhørende Seilere, Langbaadene og min fortræffelige Lodsbaad „Telegrafen", som ogsaa bleve besatte og armerede, bleve

---

[1]) Den tyske Husarmajor Ferdinand von Schills Partigængerkrig 1809 mod de Franske i Tyskland var paa alles Munde. Det lykkedes ham at erobre Stralsund, men den 31. Maj stormede et dansk—hollandsk Korps Fæstningen og i Gadekampen blev Schill dræbt og hans Korps oprevet. Hans Daad havde stor Indflydelse paa Rejsningen af den nationale Aand i Tyskland.

alle vi Officerer afhentede og maatte følge med i en ved Beddingen liggende Galease; og tillodes os at medtage en af et Par Øeboere roet Baad, der, naar de efter deres Formening var kommet langt nok ud fra Fæstningen, skulde føre os tilbage dertil.

Da nu alt var færdigt, skulde Ordren gives til Udvarpning af Havnen, men Formanden *Hoffmann* erklærede ei at ville gaae med, og begav sig til Commandantboligen, hvor han prydede sig med *Kohls* Ridderkors og stod nok saa stateligen i Døren. Da *Moth* bemærkede dette, laae han med sit Gevær an paa ham og sendte ham en Kugle, der saarede ham ei ubetydeligt i Hovedet; men *Hoffmann* forblev staaende paa Trappen. Flere Marinere sigtede derefter paa ham, men forhindredes at skyde ved *Moth*, der erklærede, han skulde bringes ombord med, „um zu härtere Strafe“ — som han udtrykte sig — „aufbewahrt zu werden“. Han blev snart greben, bragt ombord og svinebunden i Stevnen af Galeasen, hvor vi vare. Alt halede derefter ud af søndre Havn, styrende søndenefter med en lille Luftning af Nordvest, og var Farten kun saare ringe. Da vi vare et godt Stykke fra Fæstningen, tilbød Formændene, *Kaiser* og *Moth*, Lieutenant *Mühlertz* og mig betydelige Penge, naar vi vilde gaae med dem som deres Befalingsmænd og anføre dem fremdeles. Dette blev naturligviis ganske bestemt afslaaet af os; dog søgte de endnu i længere Tid at overtale os til det.

Komne en halv Miil fra Fæstningen, sprang *Hoff-*

mann, der havde faaet sine Baand løsnet, overbord, og svømmede henimod Langbaaden, der var et godt Stykke Vei bortfiernet fra os. En Snees Marinere laae strax an paa ham og vilde skyde ham; men *Moth* standsede dem igien og gientog, „das er zu harten Sträfen aufbewahrt werden sollte.“ Vi saae ham blive optaget i Baaden. Da vi Officerer sadde sammen paa Dækket agter ude, kom en af Marinerne henimod Cpt. *Krieger,* stirrede i nogen Tid stift paa ham, hvorpaa han ladede sit Gevær ligefor ham og spurgte ham, hvorledes han var tilmode. *Krieger* saae ham igien stift og mørkt ind i Øinene og spurgte ham kiækt, om han havde isinde at skyde ham ned, hvortil Marineren svarede „Gott bewahre, nein“, og kort derefter trak han sig tilbage.

Halvanden Miil ude fra Øen fik vi Tilladelse til at forlade Skibet og begave os ned i den os fulgte Baad, som — da ikke allene vi 6 Officerer, men endog nogle Lodser, som de havde medtaget, [skulde med] — derved næsten blev overlastet; men det var næsten blikstille, og der blev roet rask henimod Fæstningen, hvor vi naaede ind om Eftermiddagen Kl. 5, ei synderligen tilfredse med vor ufrivillige Seilads. Vi modtoges af Øeboerne og Constablerne fra Holmen, der meddeelte os, at de strax efter vor Afseiling havde givet dem ifærd med ved Smeden at drille de fornaglede Kanoner op, først dem paa Havnebatterierne. Marinerne havde førend Afreisen fornaglet alle Fæstningens Kanoner og Haubitzer samt de nye 4 100

& Morterer; men i deres store Hast og Uvidenhed med at fornagle, var dette kun skeet med store Søm. Saaledes havde Smeden allerede renset flere Kanoner frie for de i Fænghullerne nedhamrede Spiger, og Arbeidet dermed blev ivrigen fortsat. Henimod Kl. 6 bemærkede vi en liden Kaper, der kom ud fra Gudhiem, at nærme sig Fæstningen; og Føreren af samme, en Capt. *Møller,* sendte Baad i Land og bad om Krudt, da han vilde angribe Galeaserne og bringe dem igien ind under Fæstningens Kanoner. Dette fik han strax og roede igen ud til Kaperen. Noget efter i Mørkningen hørte vi Skud mod Skibene, som vedvarede i længere Tid. Vi kunde nu ei formedelst Mørket see videre til ham og begave os hiem for at erfare, hvad der var foretaget af Marinerne i vore Bopæle. Hos *Kohl* havde de ramponeret endeel og medtaget hans Uniform og Presentkikkert, Sølvtøi og andre Smaating. Fra Cpt. *Krieger* havde de ligeledes bortført en stor Deel. Hos mig havde de aldeles intet taget, og min Oppasser, *Lars Olsen,* der hele Tiden havde været i Værelserne, fortalte, at der havde været forskiellige Marinere i dem, men ved at erfare, at det deri værende tilhørte Lieut. *Bech,* var de gaaede igien uden at medtage noget. Jeg erindrede, hvad Marineren havde tilhvisket mig paa Gaden, hvor jeg skulde finde min Sabel, nemlig i Arresten i Vagten. *Lars* blev dertil afsendt for at eftersee den, og ganske rigtig fandtes den der skiult i en Krog. Jeg slap saaledes godt fra dette Oprør, men har ikke taget mig syn-

derligt ud, da jeg hele Dagen var „monsieur sans cravatte“.

Om Morgenen 5te August tidlig opdagedes vore Seilfartøier, Langbaaden og „Telegrafen“ styrende mod Fæstningen. De kom ind, besatte med nogle af Caperens Folk, og afleveredes af Cpt. *Møller,* der havde erobret dem fra Marinerne, den ene efter den anden. Folkene, der vare deri, havde alle svømmet til Galeaserne, der hele Natten — da Vinden var stik imod til tydske Vallen — havde vendt Coursen til Sverrig, hvortil de havde styret med en rask staaende Vind, saa han ei havde kunnet forcere dem tilbage til Fæstningen. Han forlod os kort efter for at giøre et Krydstog op imod Sverrig, og vi ønskede ham al Held til Belønning for hans raske Adfærd mod os. — Holmens faste Mandskab, som vi havde paa Fæstningen, vilde Marinerne have havt med, men paa deres eenstemmige Afslag havde de pryglet og slaaet dem skammeligen, og især en Constabler *Jacob Bruce,* en særdeles rask og dygtig Mand, der døde under de Slag, som de tildeelte ham. Han var formelig pryglet ihiel, som udviste sig ved den Obduction, der af Doctoren blev foretaget.

— Kort Tid efter modtoge vi fra Bornholm tildeels unge Mennesker, som Gouverneuren havde beordret til Tieneste paa Fæstningen for at forstærke Garnisonen, der nu var bleven formindsket med næsten 200 Mand. Disse bleve igien hver Maaned afløste af andre, og maatte jeg stedse lære disse Kanonexercitsen. Ligeledes ankom fra Rønne

Capt. *Onserud* af Staben,[1]) der skulde optage et Forhør over Commandanten og Officeerspersonalet om det passerede ved Oprøret, hvad Forholdsregler der vare tagne imod det osv. Vi vare da alle enige om, at det aldeles — ved deres større Antal imod de øvrige omtrent 100 Øeboere, der ei vare særdeles kampdygtige — ikke havde været muligt at forhindre dem i at tiltvinge sig Magten.

Efter en 8 à 10 Dages Forløb kom en svensk Orlogsfregat med Parlamentairflag uden for Fæstningen, og der blev strax sendt en Officeer ud til den i en Baad med hvidt Flag, for at høre hvad der ønskedes. Imedens bleve alle Mand beordrede at stille sig paa Siderne af begge Havne, især den nordre, og holde dem besatte som gaaende og kommende for at imponere Parlamentairen ved deres Mængde. Officererne mødte hos Commandanten for at være tilstede, naar den Officer, der kom roende ind med vor, kom i Land. Denne var en svensk Marinelieutenant, og Fregatten hed „Ventalidet"; den kom fra Carlshamn. Han medbragte en Anmodning fra den Øverstbefalende i Carlshamn om at vorde underrettet, hvorfor og paa hvilken Maade Marinerne havde forladt Fæstningen, da de vare indkomne der og meldt sig som Deserteurer, med Anmodning om at vorde optagne i den svenske Armee.

Medens Commandanten skrev en Beretning om

[1]) Kaptajn ved Marineregimentet Erik Onserud (1766—1849). Han blev 1839 Chef for 1. Livregiment og fik 1842 Afsked som Generalmajor. Han var 1807 ansat ved Guvernementet paa Bornholm for at uddanne Øens Infanteri. Efter Marinernes Mytteri overtog han Øens Kommandantskab, til alt efter en Snes Dages Forløb var i Orden.

det passerede, converserede vi Svenskeren, medens der indtoges en Collation, der var anrettet for ham. Efter at Rapporten var færdig og medtaget, blev han igien ført ud til Fregatten, der havde holdt det krydsende udenfor Kanonskuds Distance eller en Fierdingvei fra Fæstningen.

Disse Marineres videre Skiæbne vil jeg her omtale, saaledes som jeg senere erfarede den. De vare blevne enroullerede i Dronningens Regiment i Stockholm, hvorfra de efter længere Tids Forløb deserterede en masse til Örebro, paa hvilket Sted dengang holdtes den svenske Rigsdag, for at røve og plyndre; men her bleve de ganske oprevne, og endeel ved Krigsretsdom skudte. Flere Aar efter, jeg troer i 1812, og efter at jeg havde forladt Tienesten, havde 7 Stk. Marinere den Frækhed at komme til Kiøbenhavn, forhaabende sandsynligt efter disse Aars Forløb at være blevne forglemte og ukiendte. Men dette blev ei Tilfældet. De bleve opdagede, kiendte og satte under Krigsret, og ved Captainerne *Kriegers* og *Münnichs* Forklaringer alle dømte til at hænges, hvilken Dom blev exeqveret paa dem alle syv. Jeg var saare veltilfreds at være blevet fritaget for at vidne imod dem, hvilket var blevet Tilfældet, naar *Krieger* havde omtalt mig og min Nærværelse i Staden. Men baade *Krieger* og *Münnich* undlode at omtale mig.

Disse afløstes fra Fæstningen, og kom istedetfor Captainlieutenant *S. Sommerfeldt*[1]) som Second-

[1]) Kaptajnlieutenant Søren Simesen Sommerfeldt (1771—1827) laa paa den Tid med 4 Kanonjoller ved Christiansø. — Han blev 1823 Indrulleringschef og Overlods i Slesvig, men blev fradømt Embedet 1827, en Maaned før han døde.

commandant, og tvende Maanedslieutenanter, *Schiørring* og *Marker*. Ligeledes kom Lieutenant *Staggemeier* af det nu aldeles opløste Marineregiment, en ung Officeer paa 18—19 Aar, og med ham begyndtes da det Venskabs- og Hengivenheds-Forhold, som vedblivende har bundet os til hinanden i en Aarrække af 57 Aar. I tyve Aar levede vi adskilte, da han var Commandant for 11te Infanterie-Bataillon, hvis Garnison stedse var i Aalborg; men nu har han taget sin Afsked og forladt Tienesten som Generalmajor og taget Ophold med sin Familie her i Hovedstaden.[1]

Jeg havde, som forhen omtalt, spiist til Middag hos Capt. *Kohl* i al den Tid, jeg havde været tilstede paa Fæstningen; men nu ved de flere Officerers Ankomst oprettede vi en Officeers-Messe, hvor daglig spistes til Middag, og blev jeg udnævnt til Messeforstander. En Kone blev antaget som Kokkepige, og jeg forskrev fra Fader forskiellige Ting, som Cognac, Viin og alle Slags Urtekramvarer, hvilke vi stedse erholdt ved Baadføreren af en Ege, *Mons Ude,* der var engageret at gaae jevnlig mellem Christiansøe og Kiøbenhavn. Kun eengang blev han nappet af Engellænderne, som lænsede ham for alle medbragte Varer; men derpaa lode ham seile.

Ikkun een Gang kom en engelsk Fregat saa nær til Fæstningen, at den var i vor Skudvidde, og da den var ligeoverfor søndre Havnebatterie, *Juuls*

---

[1]) Den senere saa bekendte Generalmajor Ernst Frederik Staggemeier. Han var Chef for 11. Bataillon fra 1845 til 1863.

kaldet, havde vi megen Lyst at sende den nogle Skud af de derpaa værende nye svenske 36 ℔ Jernkanoner, for at bringe den til at besvare disse med et glat Lag, hvorved vi kunde bemærke, hvad Virkning dette kunde have paa det nye Stenbrøstværn. Men Commandanten vilde ei tillade, at vi engageerte os med den. — „Hør, hvor Kanonen brummer“, sagde en Constabel, der ærgrede sig over, at det blev nægtet at affyre den.

Iøvrigt var det stille paa Fæstningen. Der blev undertiden slaget Generalmarsch, og holdt en Slags Maneuvre mod en supponeret Fiende, der vilde gøre Landgang paa forskiellige Steder af Øen; og øvedes Besætningen oftere med at skyde til Skive. Et Centrumskud i det sorte belønnedes med en Trommehvirvel for sidste, og med tvende Hvirvler for første. Officererne skiøde ogsaa, og med min medbragte særdeles gode Jagtbøsse erhvervede jeg mig stedse Hvirvler. Efter Maneuvrerne fik hele Besætningen ekstra Brændeviin. Vi Officerer inviteredes af *Kohl* til Aftenspiisning. Hver Søndag Aften dansedes paa Juuls Batteries nye Gulv, hvor alle de yngre Pejer og Pibler med største Fornøjelse indfandt sig. Vi dandsede stedse med og lyksaliggiorte de vakkreste af dem med at svinge dem rask i Valtsen og Engelskdansen.

Staggemeier, Proviantforvalteren *Juul*[1]) og jeg inviterede den 26de Aug. Øens hele Noblesse og dennes bedste Dandsere og Dandserinder til Bal og Aften, og bleve vi ialt 43 Personer. Der blev

[1]) Proviantforvalter Andreas Juul, død 1821, 47 Aar gl.

dandset i *Staggemeiers* Locale, en stor Sal i vestre Længe, og serveredes Aftensmaaltidet for Noblessen i min Sal i østre Længe. De andre beværtedes i Dandselocalet med skaaren Smørrebrød, Thee og Punsch samt Caffe hele Natten, og Ballet vedvarede til Kl. 2 om Natten. Noblessen fik kold Kiøkken, Punsch og Viin; men ingen fik Kager, thi disse fandtes ikke. Hele denne Calas kostede ialt 31 Rdl. 2 Mk. 4 Sk. og betaltes af os trende Indbydere hver med 10 Rdl. 2 Mk. 12 Sk. Det var billigt, omtrent 4 Mk. pro Persona.

Resten af Sommeren og Efteraaret forløb, uden at Fienden nogensinde forstyrrede os, og vi morede os med Fiskeri og Jagt efter Harer paa Græsholmen. Om Eftermiddagen spilledes Kegler i Mindet, hvor vi havde anlagt en Keglebane. Her lærte jeg dette fortræffelige Motionsspil, og haver jeg senere spilt det med største Fornøielse i Clubberne, og er det endnu med største Lyst jeg imellem øver det. Vi gik ofte i Vandet og svømmede rundt omkring Fæstningen. Doctor *Bech* var en dygtig Svømmer og ansporede os stedse til videre Øvelse deri. Vi sprang oftere om Aften Kl. 10 à 11, efter at være afklædt hiemme og kun bedækket af en Kappe, ud fra Klipperne, som endnu paa den Tid kunde være ganske varme af Solen. Vandet var paa den Tid yderst behageligt og forfriskende; derfra lige hiem og i Sengen.

Jeg havde kiøbt af en Øeboe en ham tilhørende lille Have oppe paa Klipperne ved den hollandske Mølle. Under en saadan Øebohave forstaas et Rum

af høiest et Par Hundrede Qvadratalen, der er udjevnet og belagt paa Steenklippen med et høiest 6 til 8 Tommer dybt [Lag] Jord og Gruus, omgivet med et Steengiærde af løse Steen. Den var beliggende mod Syd og forsynet med en rødmalet Dør, hvorpaa jeg med hvide Bogstaver lod male „Souvenir du Sud“, til Erindring om Bekiendtere paa Sydhukken af Bornholm, hvorved sandsynligviis mentes Damerne i Nexøe. Der blev anlagt forskiellige Smaabede, og deri saaet Gulerødder, Sellerier, Løg, Petersille m. v. Alle disse Haveurter trivedes til stor Fuldkommenhed, og særdeles ved den Varme, der fra Klipperne udstrømmede igennem det tynde Jordlag; men vandes maatte der ofte og næsten dagligt, da den store Søe, „Guds Forsyn“, laae tæt ved Haven. Udmærkede Sellerier og store Løg herfra sendte jeg til Forældrene. —

Da nu Aftenerne i Efteraaret begyndte at blive lange, kom vi oftere til Familierne, og vi Officerer skiftedes at komme til hverandre, og spillede vi da L’hombre og havde det i det hele ret gemytligt. —

Vintertiden begyndte nu, og jeg tænkte paa den sidste, der ved min Fraværelse fra Fæstningen var forløbet saa behageligt, hvorledes den nuværende skulde fordrives, og om jeg ei kunde være saa heldig at komme til at passere den et eller andet Sted. Og i Sandhed, min hidindtil gode Lykke svigtede mig ei heller nu. Den 20de Novbr. fik jeg Ordre af Gouverneur *Rothe,* at jeg skulde begive mig til Rønne, og være der inden 8de Decbr., da

han vilde ansætte mig som Lærer ved en der oprettet Skole for de bornholmske Artillerie-Officerer, der den Dag skulde begynde. Jeg skulde undervise i Calligraphie, Fædrenelandshistorie, Statistik og Geographie, samt Rapportskrivning. Det var lidt vanskeligt for mig, da jeg ingen Bøger besad i disse Videnskaber, som der kunde undervises efter; men stolende paa mine gode Skolekundskaber, der endnu lykkeligen mindedes, troede jeg nok at være istand til at bibringe andre dem, især ældre Personer, og svare til de Forventninger, der giordes om mig. [1]) — —

Allerede under mit Ophold paa Bornholm erholdt jeg et Brev fra gamle Fader, hvori han yttrede det Ønske, at jeg skulde søge min Afskeed fra den militaire Tieneste for at være hos ham. I Svar derpaa skrev jeg ham, at jeg skulde intet have imod at forlade Tienesten, men giorde ham opmærksom paa, at jeg ved at søge Afskeed nu under Krigen muligen vilde blive bedømt fra en falsk Side. En anden Sag vilde det være, om min Fader forestillede det for min respective Chef, Oberst *Beck,* og giennem ham directe til Kongen; der vilde da ingen Plet falde paa mig, og han vilde nok sikkert opfylde hans billige Ønske. Jeg var nu meget glad ved at denne Afsked var indledet, og endnu et Brev fra Fader, at jeg efter hans Ansøgning vel ei var afskediget, men at Kongen havde

[1]) Opholdet paa Bornholm, der kortelig berører Undervisningen i denne Militærskole og Bechs Deltagelse i forskellige selskabelige Glæder, Spillepartier, Baller, Kanefarter osv. forbigaas.

befalet Artillerie-Corpset, at jeg skulde afløses fra Christiansøe, og at det havde at commandere mig til Tieneste i Kiøbenhavn eller i Omegnen af samme, for at kunne være min Fader behielpelig i hans Forretninger. Denne Parolbefaling, som vist i sit Slags var temmelig sielden og naadig, var af 18de Mai; men samme ankom først til Fæstningen med Artillerie-Lieutenant *Bintzer,* som skulde løse mig af, den 30te Juni [1810]. Efter at have afleveret alt Artilleriet vedkommende til Lieut. *Bintzer*[1]), giorde jeg mig færdig til Afreise og giorde et Afskedsgilde for mine Kammerater og Omgangsvenner, hvor det gik lystigt til, og mange Skaaler udbragtes for mit Fremtids Vel. Lieut. *Mühlertz* skrev i min Stambog

„O, rædselsfulde Klippe!
Min Ven fik Lov at slippe
Hen til en bedre Havn,
Som kaldes Kiøbenhavn.

Jeg tog nu kiærligst Afsked med alle Honoratiorerne paa Fæstningen. Commandanten *Kohl* havde stedse været min Velynder og havde været meget giestfri imod mig og gav mig et brillant Testimonium om min Tieneste og Opførsel paa Øen.[2]) —

Jeg traf ingen af Forældrene i Toldbodgaden, da de vare i Ordrup, hvor Fader havde leiet for i

---

1) Reinhard Ferdinand Bintzer blev 1810 Secondlieutenant i Danske Artilleribataillon. Han døde 1842 som Maleværkskontrollør i Kbhvn.

2) Tilbagereisen, hvis Beskrivelse ikke her skal meddeles, gaar over Bornholm, derfra til Cimbrishamn, videre gjennem Skaane over Dalby, Lund og Helsingborg tilbage til Sjælland, hvor Forf. indtraf 14. Juli 1810, Kl. 5 Efterm.

Sommer en liden Leilighed beliggende ligeoverfor gamle *Collstrops* Have. Jeg leiede strax en Vogn og kiørte derud om Aftenen. Jeg forefandt de Gamle særdeles raske og vel. De vare meget fornøiede over at have mig friske og vel tilbage. Jeg forblev der om Natten og tog næste Morgen til Staden, hvor jeg ved Parolen paa Tøihuset meldte mig hos Chefen, Oberst *Beck.* Han tog venligt imod mig og tilstod mig strax efter min Anmodning en Permission af 14 Dage. Næste Dag var jeg til Audience hos Kong Frederik VI og takkede ham for Afløsningen fra Christiansøe. Han kunde godt erindre mig fra Opholdet i det franske Hovedqvarteer i Stralsund. —

— Den 6te September 1810 blev jeg commanderet til Taarbæk ved Feldartilleriet og afreiste Dagen efter, først til Chefen for hele Batteriet, Captajn *Bauditz,*[1]) der laae i Hirschholm og meldte mig, at jeg skulde afløse Lieutenant *Frølich,*[2]) der laae i Taarbæk, og som jeg traf i hans Qvarteer hos Supercargo *Warming.*[3]) Min Værts Landsted hed „Søbakken" og laae paa en Bakke ved Enden af Byen ad Veien til Strandmøllen. Min Officeershest var en stor høi ganske sort Hoppe, som omendskiøndt omtrent 19 Aar gammel, var et livligt

1) Kaptajn Carl Gustav Henrik Bauditz (1780—1849) blev 1807 kommanderet til Sjælland fra Holsten og lagt i Kantonnement omkring Hirschholm i General Ewalds Avantgarde. Efter Krigen forblev han til Tjeneste ved den danske Artilleribrigade, for hvilken han blev Chef 1844 og samtidig Generalmajor.

2) Johan Ditlev Frølich blev 1812 ansat som Premierlieutenant ved Trondhjems nationale Artilleribataillon og, da han forblev i Norge, 1814 udslettet af Hærens Lister.

3) Supercargo Frederik Warming i dansk-asiatisk Kompagnis Tjeneste født 1758 og død paa en Reise til China 1820. Han var gift første Gang med Antoinette Marie Berg (1779—1813). (Se K. L. Rahbeks Erindringer, fl. St.)

og muntert Dyr. — Captajn *Bauditz's* Batterie var det 1. Artillerie-Batterie og var kommet fra Altona, hvor det havde ligget i lang Tid. Jeg havde det halve Batterie af 6 Piecer under min Commando, Resten med Captainen i og omkring Hirschholm. — Min adskilte Commando var udmærket, da den tillod mig mange Fraværelser, thi kunde nogen ikke træffe Lieutenanten i Taarbek, var han i Vedbek eller Skovshoved. Af Fiender saae vi hele Tiden ingen og bleve heller ikke nogensinde allarmerede, jeg kunde derfor trygt forlade mit Qvarteer og passere Aftenen i Ordrup hos mine Forældre efter Middagsmaaltidet hos *Warming,* der blev holdt Kl. 5 og var stedse udmærket arrangeret paa engelsk Viis med kraftige Rostboeufs, Boeufstege, Plumbuddings, samt andre velsmagende Retter, og hver Dag Dessert af Buddinger, Frugter og Kager. Maaltidet aabnedes som oftest med engelsk Porter og dernæst fiin Bordeauxviin, Porviin eller Madeira, alt af bedste Sorter. Efter Maaltidet strax Caffe med Pousse-café af fine Liqueurer; heri blev Franskmanden efterlignet. Jeg var i Begyndelsen ved denne Levemaade noget rødkindet, men successive vænnede jeg mig dertil og befandt mig meget vel derved.

Supercargo *Warming* var en alvorlig Mand paa en 50 Aar og Fruen liden og noget svagelig efter sine mange Barselsenge. De havde 6—8 Børn næsten alle smaae. Han var en stor Haveven og arbeidede i den særdeles store Have, der terrasseformigt gik ned til Stranden. Jeg havde mere Lyst

til at gaae i en Pavillon ved Enden af Haven ud til Veien, hvor der var et smukt Billard. — — Den 29de October fik jeg Ordre at forlade Cantonnementet og drage i Vinterqvarteer til Farum. Ankommen til Hirschholm bleve Kanonerne med Reqvisitter afleveret der i Depotet, hvorpaa vi droge til Farum og Omegn, hvor jeg blev indqvarteret hos Præsten Hr. *Kampmann*,[1]) og Captain *Bauditz* paa Farumgaard hos Hofjægermester *Svanenskiold.*[2]) Jeg havde her i Præstegaarden et luunt og tæt Værelse ud til Haven, hvor jeg og „Stikker" befandt os meget vel. Præsten var en noget aldrende Mand, liden af Væxt og meget venlig og mild. Han var Pebersvend, og Husholdningen førtes af en aldrende Dame. Han var meget afholdt i Sognet og prædikede meget godt. Der vrimlede af Høns og Ænder i Gaarden, til hvilken Vinduerne i Dagligstuen vendte, og naar Præsten viste sig i disse, kom hele Cleresiet stimlende og kaglende til disse. Heste og Køer vare dygtig fede og velnærede. En gammel liden Hest blev pleiet med største Omhue, uden at blive benyttet til det mindste. Han var meget bekiendt som en stor Ven af alle Husdyr. —

Nedrivelsen og Tilintetgiørelsen af Hirschholms store og kostbare Slot var i Løbet af Sommeren betydeligen fremskredet, og afgav Batteriet dertil en stor Deel Heste daglig til Transport af Materialerne, der førtes til Rongsted og der indskibedes til Kiøbenhavn for at blive benyttet til Byg-

---

[1]) Den gamle Salmedigter, Præsten i Farum, Edvard Storms og Rahbeks Ven Henrik Kampmann (1750—1828). (Se „Memoirer og Breve", X, 162).

[2]) Hofjægermester Peter Jørgensen de Svanenskiold død 1829, 64 Aar gl.

ningen af Christiansborg Slot. Den af Vandet optagne Pillotering af svære pommerske Bielker, hvoraf der var en betydelig Mængde, vare fuldkommen friske og brugbare. Vi maatte nu fra Vinterqvartererne daglig udsende Hestene med Stykkudskene til Hirschholm, hvor de skulde møde Kl. 8 Morgen. De maatte altsaa bryde op om Natten Kl. 4—5 og kom først sildig til deres Qvarterer. Det var saaledes en forfeilet Dislocation af Batteriet, og Captainen rapporterede strax, at Transporten fra Hirschholm ei kunde fuldføres paa den Maade uden til stor Skade for Hestene. Dette indsaaes, og efter 14 Dages Forløb blev vort Vinterqvarteer forflyttet til Hirschholm og nærmeste Byer. Ugierne forlod jeg min elskelige Præst *Kampmann.* Jeg tilligemed Oppasser og tvende Heste kom i Qvarteer paa Nebbegaard, en god Fierdingvei vester for Byen. Nebbegaard eiedes af en Captain *Ogilvie,* fhv. vestindisk Skibscaptain;[1]) det var en stor Hovedbygbygning med smukke Qvistværelser, hvoraf jeg fik et mod Øster mod Hirschholm. Til Middag Kl. 2 spistes nede med Capt. *Ogilvie,* (hans Frue var i Skotland hos Familien), trende rødhaarede Sønner 8—12 Aar, deres Hovmester Hr. *Christiani,*[2]) en Fætter til Captainen, *Theodor Ogilvie*

[1]) Skipskaptajn James Ogilvie, født 1765 paa St. Croix, var Skotte af Afstamning. Han førte som ung Skibe paa Ost- og Vestindien og kom i Forbindelse med Huset Selby. Han købte under Krigen Nebbegaard, som han solgte 1815, optog atter sine Rejser og døde i China 1825. Han blev 1798 gift med Mary Ane Bishop, død i Kbhvn. 1847.

[2]) Christian Frederik Christiani (1783—1854) havde først været ansat i Handelshuset Søbøtker i Kbhvn. Han forlod, kort før Forf. rejste, sin Plads som Huslærer og blev ansat i Krigsdepartementet paa Grund af sine Sprogkundskaber. Han blev Krigskancellisekretær i Generalstaben og fik 1817 Afsked som Krigsraad.

og dennes Søster *Frederikke Ogilvie*, der bestyrede Huset i Fruens Fraværelse. Levemaaden var omtrent som hos Warming og paa engelsk. — De fleste Aftener gik eller reed jeg ind til Hirschholm til den af Officererne og Embedsmændene hos Giestgiveren *Reinhardt*[1]) oprettede Klub, hvor der converseredes og spilledes. I daarligt Veir forblev jeg om Natten paa Giestgivergaarden og undertiden laae jeg hos Lieutenant *Glahn*,[2]) der boede hos Bageren. Ligeledes laae jeg ofte hos Lieutenant *Morgenstierne*[3]) paa Slottet, hvor Soveværelset ofte skiftedes, eftersom Nedrivelsen af samme fremmedes. Vi laae tildeels i de kongelige Senge, der vare 4 Alen brede og 7 til 8 Alen høie. De i min Tid endnu urørte Sale og Værelser vare udstyrede med en særdeles Pragt. Et af dem var indlagt med Guld og Sølv, Perlemoder, Rav og andre ædle og kostbare Metaller. Det i Slottet værende Capel var yderst prægtigt og med rige Guldforsiringer, og blev heri holdt Gudstieneste, indtil samme kunde holdes i den nye opbyggede Kirke, der nu forefindes i Hirschholm; først da blev Slotscapellet nedrevet. — —

Jeg besøgte min gamle Velynder fra Christiansøe Dr. *Bartz*, der nu var blevet Districtslæge paa Amtet og boede tæt ved Usserød Klædefabrik. — —

[1]) Gæstgiver Johan Frederik Reinhard, død 1826, 55 Aar gl., blev 1821 tillige Postmester i Hørsholm. Forf.s Beretninger om Sammenkomsterne i denne Klub er lidet interessante og derfor udeladte.

[2]) Premierlieutenant Tønne Bloch Glahn død 1874, 85 Aar gl., blev Major 1832, Chef for 8. Udskrivningskres 1851, fik Afsked 1864.

[3]) Kammerjunker Premierlieutenant Bredo Ove Ernst Munthe af Morgenstjerne (1781—1838). Han fik Afsked som Oberstlieutenant 1833 og døde som Toldinspektør i Vejle.

Tienesten ved Batteriet var kun liden, og bestod for det meste af ikkun en Gang imellem at eftersee Artilleristernes Qvarterer og hvorledes disse passede Hestene. — —

Ved mine Besøg hos Forældrene, yttrede Fader i senere Tid, at han nu, da han i Aar fyldte sit 80de Aar ønskede, at jeg skulde forlade Tienesten og blive hos ham. Jeg indgav en Ansøgning til Kongen om at maatte erholde Afskeed fra Artilleriet. Den blev mig bevilget, og jeg erholdt i Naade Afskeed som Second-Lieutenant af Artillerie-Bataillonen under 15. April 1811.

Den 2den Mai indfandt jeg mig ved Parolen til Afskeed hos Obersten, og den 5te Mai fik jeg Audience hos Kongen for at takke for den mig allernaadigst tilstaaede Afskeed. Hiemkommen fra samme aflagde jeg Uniformen og har siden den Dag aldrig havt den paa. Den blev lagt tilside, og fortæredes i Aarenes Løb ganske af Møl, der af Mangel paa tilbørligt Eftersyn aldeles havde tilintetgiort alt, hvad Tøi kunde kaldes. Sabel, Epauletter, Schierf etc. ere senere blevne benyttede, om just ikke af mig, saa dog efter mange Aars Forløb af min nuhavende Søn, *Jørgen.*

Hermed endte min militaire Løbebane. Hvad der især tilsigtedes ved at indtræde i den kongelige Tieneste, havde jeg nu erhvervet mig, nemlig Frihed for det borgerlige Militair, og havde i de nu forløbne trende Aar som Militair havt megen Fornøielse og mange Glæder. Jeg var iøvrigt meget tilfreds med mit Militairskab, og var jeg særdeles

heldig ved at have været udcommanderet hele Tiden paa forskiellige Steder. Jeg lærte at kiende mangfoldige Personer, blandt hvilke jeg havde den Lykke at erhverve mig flere oprigtige og sande Venner, var vel seet af mine Foresatte og tør ogsaa sige af mine Undergivne.

Kort efter modtaget endeel af Faders Forretninger og var næsten daglig paa Tømmerpladsen med Tømmerhandler *Faber,* der som saadan havde taget Borgerskab og dengang af Fader var tilstaaet en Trediedel i Handelen. Fader var meget rask og daglig ude, deels paa Besigtelser, deels i Møder i de forskiellige Comiteer, hvoraf han var Medlem, og meget ofte i de 32 Mænds Forsamlinger. Hans Betænkninger til disse bleve reenskrevne af mig. Jeg havde mange Fritimer og benyttede disse til Besøg hos Familien og Bekiendtere. Mine Cousiner *Erasmine*[1]) og *Albertine*[2]) *Schmidt* vare blevne gifte. Den Første med Artillerie-Capitain *Myhre,* der var stationeret i Citadellet Frederikshavn. Den sidste med Viinhandler *Christian Waage Petersen,* min gamle Skolekammerat, der siden forandrede sit Navn til *Waagepetersen,* blev Hofraad, Agent, Oberkrigscommissair og senere Etatsraad.

Han var meget musikalsk og spillede især en fortrinlig Violoncel, var meget allieret med konge-

---

[1]) Erasmine Frederikke Schmidt, død 1864, 71 Aar gl., blev gift med Artilleri-Kaptajn Carl Frederik Myhre, der fik Afsked som Major 1826 og døde 1845, 65 Aar gammel.

[2]) Albertine Emerentze Schmidt, død 1864, blev 1809 gift med Vinhandler Christian Waagepetersen (1787—1840), hans smukke Gaard i St. Strandstræde var et Samlingssted for Datidens Musikere og Musikelskere. Han var en rig Mand, der havde forskellige Tillidshverv. 1838 Etatsraad.

lige Orchester og Theaterpersonale, især det qvindelige, og gav store Concerter saavel for de bedre Dilletanter heraf Staden, som og med de større Virtuoser og Kunstnere, som besøgte Kjøbenhavn; samt førte i det hele et stort, flot Huus med de Rigdomme, han erhvervede sig deels ved Arv, deels ved hans udbredte, store og gode Viinhandel, som han, uagtet hans store Ærgierrighed og Forfængelighed, førte særdeles ordentligt til hans store Fordeel. Jeg var oftere indbudt til Concerterne m. v.

Mine Forældre flyttede i Pindsen ud paa det leiede lille Lyststed i Ordrup, og var jeg saa ofte muel igt ude hos dem, hvor en Seng stod opredt til mig, især naar der kiørtes ud med gamle *Andreas Collstrops* yngste Søn, Grosserer *Poul Collstrop,* [1]) der ogsaa havde Leilighed i Ordrup, og som hver Dag Fader skulde til Byen, venskabeligst baade satte ham af og hentede ham ud dertil fra vor Bopæl i Toldbodgaden. Under min Fraværelse havde Fader solgt Gaarden der til Grosserer *Anders Lars Schmidt,* vist for meget godt Kiøb, men med det Forbehold saalænge han og Kone levede, skulde de boe der for en moderat Leie i første Etage og Qvistværelserne. *Schmidt* beboede saaledes med sin Familie Stueetagen og havde Contoiret, hvor vi i Fortiden havde havt det, i Mellembygningen.

I September 1811 blev jeg af den ældre Urtekræmmer *Schaldemose* proponeret som Medlem

[1]) Grosserer, Major Poul Andreas Collstrup døde 1829, 47 Aar gl.

i det Borgerlige Enighedsselskab, hvor jeg traf flere Bekiendtere, og var jeg der som oftest hver Aften, der passeredes med Billard- og Kortspil, for det meste à l'hombre med forskiellige Medlemmer, som for det meste vare ældre og anseete Borgere. Kontingentet var dengang 3 Rdl. om Qvartalet, og iøvrigt besøgte jeg ofte i Selskab med Fætteren *Jens Peter Schmidt* flere offentlige Restaurationer som hos *Rau & Smetzer* [nuv. d'Angleterre], Hotel du Nord, og Master *Marfleet*, hvor vi tildeels indtoge varm Aftensmad. I Selskabet gaves meget gode Baller, hvilken min Yndlingsfornøjelse jeg hver Gang bivaanede. Den 15de October 1811, Faders Fødselsdag, bleve vi inviterede til et Festmaaltid, der af Direktionen for den kgl. Skydebane var arrangeret paa Skydebanen til Ære for ham paa hans 80aarige Fødselsdag. Han var Skydeselskabets ældste Medlem. Vi toge derud med gamle *Andreas Collstrup*, der afhentede os, og bleve modtagne med stor Pomp af Direktionen og det forsamlede Broderskab, vel omtrent et hundrede Personer. —

— Faders Compagnon i Tømmerhandlen, *Johan Fred. Faber*[1]) var saakaldet Pebersvend, men havde i Løbet af Aaret forlovet sig med Jfr. *Elisabeth Gertrud Mathiesen*, Datter af en allerede i mange

---

1) Grosserer Johan Frederik Faber blev 1811 gift med Elisabeth Gertrud Mathiesen, død 1846, Datter af afd. Pastor Matthias Jørgen Marcussen Mathiesen (1748—1793) og Ellen Hansdatter Pohlmann (1762—1852), Præsteenken boede med sin yngste Datter i Kirke-Hyllinge, hvor en anden Datter var gift med Præsten Arrild Friis Worsøe (1751—1824).

Datteren Sophie Birgitte Mathiesen, der blev Forf.s Hustru, var født $^9/_7$ 1793 og døde $^4/_{12}$ 1867.

Aar Enke efter Sognepræst *Mathiesen*, til Rye- og Sonnerup-Sogne i Sielland. Ved deres Bryllup den 2den Novbr. [1811] saae jeg for første Gang Brudens Søster, *Sophie Birgitte*, der var en smuk Pige paa 18 Aar. Bekiendtskabet med hende giorde et ei ubetydeligt Indtryk paa mig og havde den væsentlige Følge, at jeg i de derefter følgende Aar ikke fæstede nogen inderligere Tanker til de unge Damer, jeg i dette Tidsrum lærte at kiende. Da hun efter *Fabers* Bryllup forblev i nogen Tid hos sin Søster, saae jeg hende oftere og stedse med lige Fornøielse. Jeg var imidlertid meget tilbageholden med at give hende mindste Anledning til at tænke, at jeg mueligt vilde gaa videre i Bekiendtskabet til hende; deels fordi jeg følte mig for ung til at indlade mig i et nærmere Forhold, og deels var jeg endnu ubekiendt med hvad Fader havde bestemt mig, og hvad Fremtiden vilde bringe. Det var mig ligeledes ubekiendt om den smukke Pige ei havde Tilbøielighed for en eller anden; dog syntes jeg at bemærke, at jeg ei var hende saa ganske ligegyldig, og at hun venligen modtog de smaae Opmærksomheder, jeg viiste hende. Jeg besluttede derfor endnu nogen Tid eller nogle Aar at bevare min Ungkarletid og imidlertid at iagttage hende og lære hende bedre at kiende, da jeg vidste hun nok oftere vilde giøre Ophold heri Byen hos sin Søster, og ligeledes om min nuværende Tilbøielighed til hende fremdeles vilde vedvare.

I November Maaned var jeg 8 à 10 Dage hos

Svogeren *[Lorck]* og min Søster i Helsingør[1]) og giorde nye Bekiendtskaber, var meget sammen med Capt. *Tops*[2]) og hos Capt. *Tuxens* samt Consul *Gløerfeldt*,[3]) og havde *Lorcks* flere Aftenselskaber hos dem. Med flere Personer i disse bleve vi enige om at spille nogle Comoedier, hvortil Theatret skulde oprettes i svenske Consulats-Bygningens store Sal hos *Gløerfeldt.* Det blev besluttet første Gang at spille „Armod og Høimodighed" af *Kotzebue*, som den Tid var meget i Mode. Hovedrollerne bleve tildeelte min Søster *Mariane* og Lieut. *Ahrenholz*[4]) samt Doctor *Møller*[5]), og mig som Forvalteren Fabian. Endvidere spilte deri Consul *Gløerfeldt,* Fru *Marie de Coninck,* og Lieut. *de Coninck. Lorck* skulde være Souffleur. Comoedien skulde opføres i Juledagene, og de første Prøver skulde holdes noget før.

---

[1]) Lorents Lorck gik kort efter sit Giftermaal (se Side 59) til Koffardis og førte Skibe for sin Svoger L. N. Hvidt, dels ogsaa for Forf.s Onkel Albr. Schmidts Firma til Ostindien. Paa dette Togt blev han anholdt af Englænderne. Da han endelig kom hjem 1809, blev han Chef for en Roflotille i Isefjorden, hvor Forf. aflægger ham og Søsteren et i Memoirerne vidtløftigt beskrevet Besøg. Fra 1811 var Lorck en Række Aar Indrulleringschef i Helsingør og tillige Chef for en større Flotille sammesteds. Han blev 1815 Kaptainlieutenant og døde paa St. Croix paa en Udkommando 1820. Svogeren L. N. Hvidt tog sig af hans Kone og Børn. Hun døde allerede to Aar efter. (Se Sønnens, den bekendte Læge Jørgen Lorcks Memoirer: 75 Aar. Kbhvn. 1885, der ogsaa omtaler de Bech'ske Familiemedlemmer.)

[2]) Kammerraad Hans Top (1777—1833) var som Premierlieutenant ombord i „Prins Christian" den 22. Marts 1807 og mistede under Bataillen sit ene Ben. Han blev derefter 1809 Postmester i Helsingør. Han var gift med Adolphine Kirstine Bille, død 1868.

[3]) Svensk Konsul og Postkommissær i Helsingør, Isaac Gløerfeldt, død 1842, 62 Aar gl., gift med Engelke Margrethe Charlotte Falbe, død 1815, 30 Aar gl.

[4]) Premierlieutenant, 1826 Stabskaptajn, Matthias Christian Arnholtz ved Kronens Regiment (1787—1836).

[5]) Joachim Otto Møller (1781—1873) Overkirurg ved Øresunds Hospital fra 1808 til 1831. Regimentskirurg i Helsingør 1831 til 1842. Gift 1809 med Anna Marie Elisabeth Roholdt (1785—1856).

Jeg bragde Rollerne udskrevne med i Begyndelsen af Decbr., hvor jeg tog til Helsingør med Lieut. *de Coninck,*[1]) og vare vi komne overeens at leie Maskeradedragter, og iført disse at introducere os hos Svoger *Lorcks, Gløerfeldts, Tops, Tuxens*[2]) og Doctor *Møller.* Der var ingen, som ventede mig saa snart derned, og ligeledes [ikke] *de Coninck,* der med Permission var i Kiøbenhavn, saa vi haabede at have den Fornøielse at overraske Vedkommende. Jeg blev klædt som Dame og *de Coninck* var min Mand. I Helsingør toge vi ind i Hotel d'Øresund og iførtes der vore medbragte Dragter. Med Masken i Haanden begyndte vi vor Udflugt hos *Lorcks.* Vi vare Tilreisende og havde Anbefaling til ham. Der taltes endeel af os med forandret Mæle, og det varede nogen Tid, inden de kiendte os. Derfra fremstillede vi os hos *Gløerfeldts* og siden hos *Tops.* Vi havde megen Moerskab paa disse Steder. Fra *Top* gik vi op til 1ste Sal, hvor Doctor *Møller* boede og bankede paa. Fru *Møller,* der dengang var i velsignede Omstændigheder, lukkede os uheldigvis op, blev forskrækket for *de Conincks* sorte Maske, udstødte et Skrig og smækkede Døren i. Vi forføiede os hurtigen bort, ned til Fru *Top* og paalaae hende strax at meddele Fru *Møller,* af hvem hun var

---

1) Premierlieutenant Louis de Coninck (1787—1840) 1838 Kommandørkaptajn. Gift med Marie Christine Herløv (1789—1842).

2) Fhv. Lieutenant i Marinen Louis Tuxen (1748—1828) fik Afsked som Kaptajn 1776 og blev Inspektør ved Øresunds Toldkammer, senere Admiralitetskommissair ved samme. Han var gift med en svensk Dame, Elisabeth v. Klingfelt (1755—1819). Deres mange Døtre spillede en stor Rolle i Helsingørs selskabelige Liv.

bleven forskrækket. Henimod Julen var jeg igien i Helsingør, hvor de Spillende i Comoedien imidlertid, ligesom jeg, havde lært deres Roller, og holdtes der da tvende Prøver, og efter en Generalprøve blev Skuespillet givet paa det hos *Gløerfeldt* oprettede Theater den anden Juledag. Der var en stor Deel af Helsingørs Noblesse inviterede; og paa de første Stole sadde Geheimeraad *Numsen* og Frue.[1]) Stykket blev givet, jeg tør nok sige, meget correkt og godt, og alle Deltagerne i samme høstede Selskabets fuldkomne Tilfredshed. Jeg udførte min Rolle som Fabian efter alles Omdømme meget godt og yderst komisk, og jeg selv morede mig særdeles derved. Efter Comoedien serveredes til Aften, og en livlig interessant Dands endte Festlighederne.

Den 1ste Januar 1812 gav Fader mig en Trediedeel i sin Tømmerplads, og beholdt saaledes for sig selv en Trediedeel, da *J. F. Faber,* der havde taget Borgerskab som Tømmerhandler havde en Trediedeel efter indgangen Contract med ham i 1809. Fader lod mig underskrive et Document, hvorefter jeg skulde have den tredie Deel i Avance og Tab ved Handelen, og naar Avancen oversteeg en vis Sum, skulde jeg betale den hos hans endnu kommende gamle Bogholder *Schmidt* for Førelsen af Tømmerhandlens Bøger med 200 Rdlr. om Aaret. Jeg gik derfor hver Morgen paa Pladsene,

[1]) Geheimekonferensraad Christian Frederik Numsen (1741—1811) var Direktør for Øresunds Toldkammer. Han var gift med Komtesse Margrethe Holck (1741—1826).

forblev der om Formiddagen til Kl. 12, da *Faber* og jeg fulgtes ad til Byen. Jeg besøgte om Aftenen Klubben „Borgerlige Enigheds-Selskab“, hvor der spiltes Billard og senere for det meste L'hombre.

I Slut Marts var jeg igien i Besøg i Helsingør og senere i Juli, stedse fulgt af min tro Hund „Sticker“, der befandt sig vel der, og giorde den, naar han ellers kiedede sig hiemme i Toldbodgaden, Toure paa egen Haand til Helsingøer, hvorfra han efter en Fraværelse af 3, 4 Dage igien indfandt sig i Hiemmet. *Mariane* meldte mig, naar han kom til dem, at jeg kunde vide, hvor Hunden var blevet af. Dens Hengivenhed for mig var saare stor, og den forstod næsten alt, hvad der blev sagt til den, samt lystrede strax ethvert Ord. Ved mine oftere Besøg hos *Lorcks* blev jeg mere og mere bekiendt med de unge Damer der i Byen, og var jeg samtidig en 10 Stk. Damers næsten Fortrolige, som ellers ingen af dem anede, da de vidste jeg var yderst discret, og fortalte ei den Ene, hvad den Anden betroede mig. Jeg morede mig stedse iblandt de Venner og Bekiendtere, som min Svoger og Søster ofte samledes med, tildeels ofte hos dem selv. I Admiralitets-Commissair *Tuxens* Huus færdedes jeg meget med de unge Døttre, som gierne saae mig, og syntes jeg især om Frøken *Louise,* den senere Admiralinde *Müller*[1]). Vi tvende sang eller declamerede flere Styk-

---

[1]) Louise Charlotte Tuxen (1793—1883) blev gift 1814 med Kaptajn i Marinen Joachim Nicolai Müller (1775—1848) der fik Afsked 1815 og blev Viceadmiral i den norske Marine. Hun blev Statsfrue hos den svenske Dronning Desideria.

ker sammen og gave forskiellige Scener af Comoedier og andre Digterværker paa Fransk. Og gaves disse Scener ofte i Costumer. Frøken *Louise* interesserede mig i Særdeleshed, og blev jeg oftere drillet med hende til nærmere Forstaaelse; men *Mariane,* hvem jeg havde fortalt om Præstedatteren, paastod stedse, at *Marcus* havde denne i Kikkerten, og vist ikke indlod sig med nogen anden Dame. Deri havde hun Ret, og jeg saae ogsaa senere de fleste af mine unge qvindelige Velyndere at blive forlovede den ene efter den anden.

Ved en Nærværelse i Helsingøer i August Maaned [1812] deeltog jeg i et udmærket Selskab af over 50 Personer, Herrer og Damer, som *Lorcks* havde indbudt at giøre en Eftermiddags-Tour ombord paa tvende Canonbaade roende til Egebæksvang. Det var deiligt stille Veir, og her blev The og Forfriskninger indtaget og meget lystigt spadseret i Skoven. Derpaa retourneredes til Helsingøer, og begav hele Selskabet sig fra Haven til „Øresunds“ Klubsal, hvor *Mariane* havde arrangeret Aftensmad, og efter samme dandsedes til den lyse Morgen. — Forskiellige Udflugter giordes, tildeels af flere Familier sammen, som til Hellebæk, Fredensborg, Gurre m. fl. Disse vare alle meget behagelige, og ved samme savnedes ei de unge Damer, og vare vi oftere i Selskab hos *Tuxens, Tops* og *Gløerfeldts.*

I Løbet af Aaret havde jeg hos *Fabers* stiftet Bekiendtskab med hans tvende Svogre Candidati

theol. *Frederik Christian*[1]) og *Marcus Matthiesen*[2]) som ogsaa med deres yngre Søster, den forhen omtalte Jfr. *Sophie,* hvilken jeg stedse vedblev at synes meget vel om. Engang i October var hun i Besøg hos *Fabers.* Vi bleve alle inviterede paa Bal hos Farver *Grundtvig;*[3]) det var den 28de October. Jeg kunde desværre ei undgaae som en af Balinspekteurerne i „Borgerlig Enigheds-Selskab" at være tilstede paa et samme Aften deri afholdt Bal, hvortil jeg desforuden havde inviteret Jfr. *Reinhardt*[4]) fra Hirschholm, som var i Besøg hos sin Familie her i Staden. Jeg kunde saaledes ei tilbringe hele Aftenen hos *Grundtvigs.* Efter at have hentet Jfr. *Reinhardt* i Gothersgaden og indført hende i Selskabet, og efter at have aabnet Ballet med tvende Menuetter, hvortil engageredes de ældre Damer, Mødrene — eller som de ogsaa kaldtes — Vægge-Skilderierne, dandsedes først lange Engelskdands med Jfr. *Reinhardt,* og anbefalede jeg hende til mine yngre Venners Omsorg, medens jeg tog bort, og ilede i min Kareth til *Grundtvigs* i Aabenraae. Her dandsedes et Par Toure med Jfr. *Sophie Mathiesen,* som just ei havde megen Øvelse i Dands, spiste til Aften der, og efter Borddandsen tog jeg igien i den mig ventende Vogn tilbage til Selskabet i Boldhusgaden og kom be-

[1]) Frederik Christian Mathiesen (1781—1865) var Huslærer hos Grev Moltke paa Rønnebæksholm. 1815 blev han Sognepræst i Ry og Sonnerup, 1816 gift med Louise Borch og 1838 Præst i Højby.

[2]) Marcus Mathiesen (1785—1849) var Lærer i større Pigeinstitutter i Kbhvn. og blev 1817 Præst i Kirke-Helsinge, 1818 gift med Christine Marie Begtrup. Han var bekendt for sin skrappe Økonomi.

[3]) Farver, Kaptajn senere Graver Johan Vilhelm Grundtvig (1771—1828).

[4]) Datter af Gæstgiveren i Hørsholm.

tids nok til at kunne føre min Dame til det sluttede Aftensmaaltid og dandse Borddandsen med hende.[1]) — — —

— I Slut Mai [1813] var der Tale om, at min Compagnon *Faber* og hans Kone med deres $^3/_4$ Aar gamle Datter, *Sophie,* vilde giøre et Besøg hos hans Svigermoder, Præsteenken Mad. *Mathiesen* i Hyllinge, en Landsbye i Voldborg Herred, og at forblive der i nogle Dage. Jeg havde særdeles Lyst til at deeltage i denne Tour, naturligviis for at see min lille Inclination, Jomfru *Sophie Birgitte,* og iagttage hende i Hiemmet. Jeg foreslog derfor *Faber,* at jeg nok vilde være med ved dette Besøg. *Faber* havde endeel at indvende derimod, men hans Kone syntes nok derom, og Enden blev, at jeg kunde være med paa Partiet, imod at deeltage i Omkostningerne. I de første Dage af Juni havde *Faber* engageret en Bonde, der kunde tage os alle med og befordre os til Borreveile Skov, hvorfra Mad. *Faber* forsikkrede os, at der kun var en Fierdingvei at gaae for at naae Hyllinge. Hverken *Faber* eller jeg havde før været den Vei og vare ubekiendte med den, og hvor Landsbyen Hyllinge var beliggende. Vi stolede derfor paa Madammens Opgivende, og den 30te Mai kiørte vi herfra om Formiddagen, jeg siddende hos Bonden, *Faber,* Konen og den lille Pige paa et Sæde bag ved os. Der kiørtes kun smaat og efter at have bedet en Tid i Røde Veirmølle Kro naaede vi

[1]) Nogle Beskrivelser af Privatkomedier i Helsingør og Maskerader i Kjøbenhavn forbigaas, saavelsom en Forretningsrejse i Sverige.

Roeskilde; men da Bonden ei maatte befordre nogen igiennem Kiøbstad, stode vi alle af paa denne Side ved Hedehusene, gik giennem Byen ud paa den anden Side til Møllehusene, hvor Vognen skulde komme til os. Efter lang Venten her kom denne; vi stode op og kiørte ud ad Holbeksveien. Efter tvende Miles Kiørsel holdt han i Borreveile Skov, hvor en Vei tilhøire førte os ind i Landet henad Hyllinge til, langs med en Arm af Roeskilde-Fiorden. Vi begyndte freidigt vor Gang med Barn og Bagage paa Armen, og efter en halv Times Tid naaede vi en Landsbye og vare glade ved at have naaet vor Bestemmelse; men det var en anden, kaldet Lyndbye, som vi skulde igiennem. Efter lang Tids Forløb naaede vi atter en Landsbye, men det var Store Karlebye. Atter skuffet i vort Haab, men trøstet af den livlige og raske Madam *Faber*. Han brummede endeel paa hende, fordi hun havde forestillet Veien saa kort. Vi vedbleve at gaae, og ei saa langt derfra naaede vi atter henimod en Landsbye. Ha! ha! tænkte jeg, nu ere vi ved Maalet; men fikst Du Pæren Zacharias! Det var endnu ikke Hyllinge, men Landsbyen Lille Karlebye, som nu bestemt var den sidste Bye før Hyllinge. Omsider seent paa Aftenen, det havde allerede længe været mørkt, naaede vi denne, trætte og mødige af den 2 Miles Vandring, og modtoges af Mad. *Mathiesen* med uskrømtet Glæde og Hiertelighed. Datteren synes ogsaa veltilfreds med vor Ankomst, og jeg var meget glad ved at see og tale hende. Næste Dag aflagdes Besøg hos Præsten,

Hr. *Worsøe,* der var gift med Mad. *Mathiesens* yngste Søster. Efter nogle Dages Forløb, hvor jeg følte mig meget glad ved Datterens Omgang, leiede vi en Bonde i Hyllinge at kiøre os til Roeskilde, hvorfra vi toge Vogn paa Rullen til Staden. — I Juni giorde jeg et Besøg hos Søster og Svoger *Lorck* i Helsingør, hvor jeg stedse blev modtaget med Velvillie og Venskab af mine mange herlige Bekiendtere. Stedse havende min Landsbypige i Tankerne kunde ingen af de smukke Helsingørinder fængsle mig eller giøre noget særdeles Indtryk paa mig; dog vare de som altid elskværdige, og vedblev jeg at være deres fortrolige Ven. Flere af dem hædrede min Stambog ved deres gode Ønsker for mig.

Ved mit Besøg med *Fabers* hos Mad. *Mathiesen* i Hyllinge havde jeg forvisset mig om, at Datteren var ganske frie, og at endnu ingen havde friet til hende; men jeg frygtede for, at en Forvalter, Forpagter eller andre der i Omegnen skulde faae Lyst at forsøge deres Lykke hos den smukke, giftefærdige Pige. Jeg var derfor bestemt for snart at søge at vinde hendes Kierlighed og at aabenbare mig for hende. Jeg besluttede derfor snarest at giøre mine Forældre bekiendt med, at jeg havde i Sinde at frie til samme Landsbydame. Jeg var noget bange for Fader, der maaskee muligt ei skulde synes om, at jeg valgte mig en Livsledsagerinde, der ei eiede det mindste, og hvis Moder var en endog meget fattig Præsteenke. Imidlertid skulde denne Meddelelse skee til ham, og da han en Dag

var kommet ind fra Ordrup, og vi som sædvanligt havde holdt Middag paa en Restauration, og han hiemme havde faaet sin Middagsluur, tog jeg Mod til mig og fortalte ham, at jeg var sindet at forlove mig med en Præsteenkes Datter, jeg følte Kierlighed og Hengivenhed for, som dog iøvrigt var aldeles ubemidlet, men med hvilken jeg haabede at vorde lykkelig og veltilfreds, samt ved Nøisomhed og Orden, hvortil hun var vant, haabede at kunne føre et Hiem og komme ud [af det] med den Fordeel, som Tømmerhandelen for min Part afgav. „Min Søn,“ svarede gamle Fader, „jeg har tvende Gange ægtet fattige Jomfruer og fundet mig meget lykkelig derved. Jeg kan saaledes intet have imod dit Valg og giver Dig min bedste Velsignelse og skal meddele din Moder det i Aften.“ Jeg meddeelte ham, jeg havde i Sinde at tilskrive hendes Moder først og viste ham Concepten, som han fandt rigtig. Brevet vilde jeg medgive Sønnen, Cand. *Marcus Mathiesen*, som i de nu begyndende Sommerskoleferier reiste til Hyllinge. *Mathiesen* var Alumnus paa Walkendorffs Collegium, og der opsøgte jeg ham. I Haven der betroede jeg ham, at jeg i det ham nu betroede Brev af 29de Juli til hans Moder havde anmodet om hans Søster *Sophies* Hierte og Haand. Han var særdeles tilfreds med dette Ærinde og lovede ved hans Hiemkomst strax at meddele mig, hvad Moder og Søster bestemte sig til, ei tvivlende, at mit Tilbud vilde blive modtaget med Glæde. Dette smigrede [mig], og haabede jeg ogsaa, men var en heel Deel urolig i de otte

Dage, *Mathiesen* skulde være derude, forinden jeg erfarede Udfaldet af mit Frierie. Først den 10de Dag kom Hr. *Marcus* og bragte mig et Brev fra hans Moder af 5te August, der intet havde imod mit Tilbud, og som forsikkrede om hendes Datters Velvillie imod mig, og at hun med Glæde vilde modtage mig.

Mine Forældre vare meget deeltagende og tilfredse med Opnaaelsen af mine Ønsker, og blev jeg enig med Fader om nogle Dage at tage til Hyllinge for at erholde det første Kys af min smukke Forlovede. Jeg har læst et Sted: „Der siges, at den besvarede Kierlighed, forinden de to komme til Forklaring, altid skal være forbundet med Tvivl, og at det kun er den, som haaber imod Haab, som føler sig sikrest i sin Sag"; og i Sandhed jeg haabede at overbevise mig om min Sophies Kierlighed til mig. Det var mine Forældres Ønske, at jeg skulde bringe hende med mig tilbage, for at fremstilles for dem, Familien og Bekiendtere. Men da jeg, hvis hun fulgte med mig til Staden, ei syntes at burde være allene med hende paa denne Reise, overtalede jeg hendes og min tilkommende Svoger, Compagnonen *Faber*, at tage med mig.

Jeg var nu ikke seen med at kiøbe Forlovelsesringen og nogle andre smaae Presents til min elskede Pige. Jeg leiede en Wienervogn paa nogle Dage og afhentede *Faber* den 20de Aug. om Morgenen, passerede Roeskilde og de trende Landsbyer og kom til Hyllinge om Eftermiddagen. Jeg erholdt nu af min Udkaarede venligst det første

Kys, og var hun naturligviis meget smuk og sød, og havde Md. *Mathiesen* og hun intet imod, at hun tog ind med os. Jeg havde leiet Vognen paa trende Dage, og *Faber* vilde ei blive længere, meget imod mine Ønsker.

Op ad Formiddagen næste Dag toge vi altsaa til Staden og afsatte jeg hende og *Faber* i hans Bopæl, da hun en otte Dages Tid havde Lov at forblive hos Søsteren *Elisabeth.* Dagen efter *Sophies* Ankomst toge hun og jeg til Ordrup til Forældrene, og modtoges hun af mine Gamle med megen Velvillie og Opmærksomhed. Om Aftenen igien til Byen, om nogle Dage atter til Ordrup, hvor hun presenteredes for den ældre *Collstrup,* Sønnen *Poul Collstrup,* Bankdirecteuren *Rasmus Kirketerp* og flere af Ordrups Sommer-Beboere. Slig Forestilling blev ogsaa givet her i Staden, hos Onkel *Schmidts* og *Holbechs* og endeel andre Bekiendtere. Jeg indfandt mig ofte hos *Fabers* og førte hende paa Comoedien og andre Forestillinger, saa hendes Opholdstid heri Byen svandt særdeles. Men *Faber* syntes ei saa ganske om denne Indqvartering, og efter 8 à 10 Dages Forløb maatte min kiære Forlovede reise hiem, hvormed jeg var meget utilfreds, men *Faber* var bestemt. Jeg trøstede hende og mig selv med, at jeg om kort Tid skulde komme til Hyllinge. Imidlertid skulde vi tilskrive hverandre oftere.

I Slut October kunde jeg ei styre min særdeles Lyst at omfavne min elskede *Sophie,* og da jeg tvertimod de fleste yngre Forlovede ei holdt af en

længere Forlovelsestid, havde jeg i October Flyttetid leiet en Leilighed hos Guldsmed *Christensen,* Hiørnet af Viingaardsstræde og Sqvaldergaden paa 2^{den} Sal. Samme var ei synderlig stor, men vistnok passende for Nygifte, og vilde en Meublering af disse mindre Værelser være mere overensstemmende med de uhyre Priser, samme for Tiden kostede, end ved et større Locale. Tillige var jeg overbeviist, at min fordringsfrie *Sophie* vilde finde sig tilfreds med mit Valg af Værelserne. Jeg tog derfor til Hyllinge og efter et Ophold der af 10 Dage igien tilbage, forsikkrende min Pige, at jeg om nogle Maaneder skulde have arrangeret det Hele. Efter Hiemkomsten begyndte jeg ret at giøre Indkiøb til vort Hiem i Viingaardsstræde. Deels underhaanden, deels paa Løsøreauction kiøbte jeg endeel, og i Novbr. var Beløbet af det indkiøbte allerede circa 7000 Rdlr. Courant. Alle Meublerne til Stuerne bestiltes hos Snedkere, jeg kiendte fra Pladsene, og skulde være færdige inden 3 Maaneder, som de rigtignok ikke bleve. For den ovennævnte store Sum Sedler var ei erholdet noget synderligt, men der maa erindres, at Sedlerne var ikkun lidet værd mod rede Sølv.

— Midt i April [1814] tog jeg til Hyllinge og blev nu aftalt, at vi skulde [have] Brylluppet bestemt til første Pintzedag den 29de Mai, til hvilken Tid jeg nok skulde have vor Bopæl i fuldkommen Orden, og kunde min søde Pige da ogsaa være færdig. Pastor *Worsøe* blev saaledes underrettet om 1ste Pintzedag at vie os, og kunde da min Fader per-

sonlig underskrive som min Forlover; thi de kiære Gamle havde lovet at tage med mig til Hyllinge og overvære Brylluppet. Jeg forlod saaledes min smukke Forlovede, som jeg haabede for sidste Gang som saadan, og glædede mig inderligen, ved mit næste Komme til Hyllinge at kunne omfavne hende som min Ægtefælle og Hustrue. —

Første Pintzedag d. 29de Mai begyndte med herligt Solskin, men op ad Dagen blev det taaget og smaaaruskede, dog ei noget betydeligt. Der spistes tidligt til Middag, da Vielsen var bestemt til Kl. 4. Henimod den Tid var min elskelige Brud paaklædt med en hvid Taftes Kiole og et af hende selv broderet Tyls Brudeslør og en Myrtekrands paa Haaret. Hun var udmærket smuk, som ogsaa mine Forældre fandt. Kl. noget over 4 kiørte Selskabet i 3 à 4 Vogne til Kirken. Jeg førtes til Alteret af min Fader, og *Sophie* af sin ældste Broder *Frederik.* Brudepiger og Karle fandtes ikke. Pastor, Onkel *Worsøe* holdt en meget god Brudevielse. I Kirken var der næsten ingen Uvedkommende tilstede, da Præsten havde ladet yttre, at han ei gierne vilde have saadanne. Gud veed hvad Grund han havde dertil; men vist er det, at naar saadant ei af *Worsøe* var foranstaltet, havde hele Sognet været tilstede ved deres afholdte og høiagtede Præsteenkes Datters Bryllup.

Kommen fra Kirken var Caffeen serveret, og ved det senere Aftensmaaltid, hvortil alle vare samlede, udbragtes en Skaal for de Nygifte af min

ærværdige gamle Fader. Aftensmaaltidet trak temmelig langt ud, og Giæsterne meget sene med at forlade Selskabet til stor Ærgrelse for den nygifte Mand. Først henimod Midnat kom vi i vort Brudeværelse.

Anden Pintzedag vare vi i Kirke og alle indbudte til Middag hos Onkel *Worsøe.* Dette Maaltid var noget kjedsommeligt, og blev ei engang de Nygiftes Skaal drukket, hvilket Hans Velærværdighed vel ei erindrede, omendskiøndt jeg Aftenen forud havde givet Hr. Onklen et ganske anseligt Douceur for Vielsen.

Det var blevet aftalt med Forældrene, at jeg kunde forblive nogle Dage med min Kone, hvilket Navn var heelt besynderligt at vænne sig til, i Hyllinge, og først om 8 Dage tage til Byen. Fader vilde da arrangere alt i vort Hiem til Modtagelse. Saaledes kiørte de ledsaget af Svoger *Marcus* tredie Pintzedag til Kiøbenhavn, og tilbragte vi saaledes de første Hvedebrødsdage yderst behageligt i vor stille Roe. Der giordes Udflugter og Besøg, og bivaanede vi et Bryllupsgilde, hvortil vi vare indbudte hos Gaardmand i Hyllinge, *Peter Møller.* Her var stor Dands om Aftenen, og min unge Ægtefælle presenterede sig i siellandsk Bonde-Fruentimmer-Dragt, med couleurt Silkeskiørt og Liv samt Huetøi, og giorde hun megen Faveur, da denne Dragt klædte hende særdeles. Hun dandsede flere Gange med mig, Brudgommen og andre Ungkarle. Det var sidste Gang, jeg havde den Fornøielse at svinge hende i en Dands; thi efter

GROSSERER MARCUS CHRISTIAN BECH
Efter Maleri af Prof. Chr. Hornemann 1833.

SOPHIE BIRGITTE BECH f. MATHIESEN
Efter Maleri af Prof. Chr. Hornemann 1833.

den Tid befattede hun sig ikke mere med Dandsen, hvortil hun ingen Lyst havde, men overlod ganske til mig at more mig med denne min særdeles yndede Forlystelse.

Den 5te Juni forlode vi den agtede Svigermoder i en leiet Vogn fra Hyllinge, der kiørte os lige til vor Bopæl i Viingaardsstræde, hvor vi ankom om Aftenen og modtoges af den af mig fæstede Enepige. Hvilken Glæde var det ikke for mig at vise min kiære Kone omkring i sit lille Hiem, hvortil hun ei kiendte det mindste; dog i Detaillen af samme gik vi ikke ind, da det var sildigt og vor velredte Dobbelseng blev os altfor indbydende. Sovekammerdøren, der gik ud til Trappegangen, var bleven forglemt at lukkes, og den stod paa Klem om Morgenen, som opdagedes ved „Sticker", da han kom ind om Morgenen fra det tilstødende Værelse, hvor han nu havde Natteleie. Den var ei venlig mod min Sengekammerat og knurrede ad hende; thi det havde den selv været i flere Aar; det uvante rettede sig snart, da han gienkiendte min Kone, og var den hende ogsaa meget hengiven. Efter Theen begyndte *Sophie* og jeg nøiere at eftersee vore Sager, og var hun særdeles tilfreds med hele Udstyret; jeg troer ogsaa, at alt var erindret og iagttaget fra den mindste Spækkenaal til den store Kobbervadskekiedel, fra Skammelen til det største Stykke Meubel, fra Smørfierdingen til de forskiellige Slags Specerier. I hendes Mahogni-Secretair, der stod i Dagligstuen, forefandt vi en Bryllupspresent fra Fader og Moder

af Sølvtøi, og var denne heel betydelig; thi den bestod af en Potageskee, Fiskeskee, Sukkerskaal, Flødekande, 12 Spise-, 12 Theskeer, Peberbøsse, 2 Saltkar, Sukkertang og Strøskee, vist i Vægt over 70 Lod Sølv, hvoraf Loddet betaltes med over 80 Rdl. Cour. Penge. Vort Indboe blev herved betydelig forøget i Værdie. Det af mig til Udstyret af vort Hiem [anskaffede], som dog ikkun var det høist nødvendigste, var steget til en Summa af over 30000 Rdlr. Cour. Sedler; men der maae vel læegges Mærke til, at denne Sum først maatte reduceres til Rigsbanksedler med $^{5}/_{6}$ Dele, altsaa 5000 Rigsbanksedler, og dernæst til rede Sølv, hvorpaa Coursen var meget høi. Af Bryllupspresenter fik vi iøvrigt kun en liden massiv Flødekande af Forvalter *Andresen* paa Rygaard; men denne mistede jeg faa Aar derefter ved, at Boghandler *Bonnier* spilte fallit,[1]) til hvem jeg havde sat den i Pant for Bøger i hans Leiebibliothek, og som havde feiet den ud.

Den første Gang jeg gik paa Gaden i Hovedstaden, var til Forældrene i Toldbodgaden, og afgave vi dem vor bedste Tak for den betydelige Bryllupspresent, vi om Morgenen havde forefunden. — Da nu Forældrene toge ud til Sommerboligen i Ordrup, blev *Sophie* indbudet at passere nogen Tid derude hos dem, og indfandt jeg mig hos hende, saa ofte det var mig muligt at være fra Byen.

---

[1]) Se om den bekendte Boghandler Gerhard Bonnier (1778—1862) C. Nyrop. Den danske Boghandels Historie. Kbh. 1870. II.

I August deeltoge vi i en høitidelig Fest, der i Anledning af de fra England nu hiemkomne Krigsfanger var arrangeret af kgl. Skuespiller *Knudsen* ved Batteriet Qvintus paa Nyholm. Efterat Taler og Sange vare endte, gik alle Tilstedeværende til et smukt opbygget Alter for der at nedlægge Gaver til Fangerne i en Offerkurv. Trængslen dertil var betydelig, og indkom ved denne Ofring en særdeles stor Summa.

Sophie havde i den senere Tid ei befundet sig saa ganske vel. Hvad hun feilede, var ikke saa rigtig at forklare, men da hun i September Maaned betroede mig, at hun nok følte sig i interessante Omstændigheder, var Ildebefindendet opklaret til stor Glæde for os begge. Naar Fader var inde fra Ordrup, spiste han hos os til Middag, og var det en stor Fornøielse at see den raske, nu 83 Aar gamle Mand livlig og munter, og spise med god Appetit. Der viste sig mod Aarets Slut en ikke ubetydelig Forandring med *Sophies* slanke og smukke Figur. Den var blevet endeel sværere, især om Livet; men denne større Omfang vanzirede hende ikke, tvertimod klædte den hende særdeles godt, og befandt hun sig rask og veltilmode. Ved Theatersaisonens Begyndelse havde jeg i min Vært *Christensens* Loge taget tvende Pladser ugentlig, og vare disse Comoediepladser meget behagelige, da vi stedse vare samlede og kiendte alle de i Logen deeltagende.

Vi vare oftere i Selskab saavel hos min som hendes Familie, og de fleste Søndage spiste vi hos

de Gamle, og kom disse ogsaa til os. I October vare vi paa Bal i Klubben „Borgerlige Selskab“, men *Sophie* dandsede ei, som hun ei heller giorde senere, men deeltog dog stedse med mig i disse, da hun erhvervede sig flere der kommende Damers Bekiendtskab. I Aarenes Løb havde jeg i dette Selskab giort mange Bekiendtskaber, saavel med de ældre som de yngre Medlemmer. Jeg maa dog bemærke, at jeg, uagtet oftere smaae Udflugter med disse sidste, dog holdt mig til de Ældre og helst gifte Huusfædre. Jeg besøgte for det meeste Klubben Onsdag og Løverdag Aften og spillede gierne L'hombre med et bestemt Partie, sc. Bogholder *Hansen* paa Phönix-Sukkerraffinaderie, Vexelmægler *Bramhelft*[1]) og Toldskriver *Hindberg*,[2]) der alle vare Huusfædre. Vi bleve enige om at giøre vort Partie hiemme hos vore Hustruer en Gang om Ugen skifteviis, hvor da skulde serveres med The, kold Mad og et Glas Punsch. Jeg begyndte Samlingerne med de trende Herrer ved Vintersaisonens Begyndelse 1ste Sept. og vedbleve vi til Martz, hvor disse hos mig bleve afbrudte ved *Sophies* Barselseng.[3]) — — —

Skiertorsdag 11te April [1816] efter fire Dages Leie indgik min Fader — efter Professor *Fengers*

---

[1]) Vexelmægler, Major Frederik Andreas Bramhelft, død 1837, 71 Aar gl.

[2]) Toldskriver Coelestinius Hindberg, død 1853.

[3]) Den 4de April 1815 fødes den ældste Søn og døbes med Navnet Jørgen. Han overtog senere i Tiden sin Faders Forretning. Grosserer, Tømmerhandler, fhv. Kaptajn i Livjægerne, Jørgen Bech døde 1881. — Den 11. Marts 1817 fødtes Forf.s anden Søn: Frederik Christian Bech, der døde 1905 som fhv. Birkedommer i Antvorskov Birk og Konferensraad.

Yttring uden videre Smerte og Lidelser — til Herrens Fred. Vor Sorg var stor og dyb, men en Lindring i samme for os den særdeles Deeltagelse og Agtelse, som hans mange Bekiendtere og Venner beviiste os, og som særdeles gav sig tilkiende ved hans Begravelse. Grosserer-Societetet, Magistraten, Communen og dertil hørende Embedsmænd indfandt sig Begravelsesdagen for at ledsage ham til Graven. Ind og ud af Liigvognen blev han baaret af Stadens Rodemestre. Over 250 Personer fulgte ham, og Følget var over 110 Karether. Da Liigvognen dreiede om fra Gothersgaden og Nørrevold, kom først Bedemanden og satte sig i Spidsen af Toget. Rækken af Vognene naaede saaledes fra Nyhavn til Nørrevold. Paa Helliggeistes Assistence-Kirkegaard, hvor Fader havde kiøbt Gravsted i en Blænding i Muren, blev Liget modtaget med Musik af Basuner og Blæseinstrumenter, der ledsagede en af de 32 Mænd arrangeret Sang til den Afdøde, saavel før som efter Talen, der holdtes af Professor *Brorson*. Denne var meget god med Texten: „Graa Haar ere Ærens Krone, naar disse samles paa Dydens og Retskaffenhedens Vei.“ Han blev jordet i Blændingen ved Muren til Veien, hvor Moder senere lod indmure et Monument, forfærdiget af Steenhugger *Ney*, Broder til den i Frankrig skudte Marschall *Ney*.[1]) En Time forløb, inden vi 12 Sørgepar var sagt Farvel af de i Følget værende Personer. — —

Efter Faders Død syntes mig, at jeg maatte tage

[1]) Kaptajn i Brandkorpset, Stenhugger Frants Ney, død 1823.

Borgerskab som Grosserer, og indledede jeg allerede i August Forhandlinger derom med Grosserer-Societetet. For at vinde Borgerskab skulde man beviise at eie Skibsparter, i det mindste en Fjerdedel Part. En saadan var Onkel *Schmidt* mig behielpelig til, og var et saadant Borgerskab dengang meget dyrt, da man til Kongens Chatolkasse skulde betale 200 Sølv Species, som da beløbe sig til 1400 Rdl. Rigsbank. Hertil havde jeg kun liden Lyst, og vilde probere, om jeg ei kunde slippe for denne Indbetaling til Kongens Casse. Jeg indgav derfor en allerunderdanigst Ansøgning til Hs. Majestæt om at maatte blive frie for Indbetalingen, paa Grund af at jeg frivillig havde ofret trende Aar i Hs. Majestæts Tieneste som Artillerie-Officeer, og indleverede samme til Cabinetssecretairen. Der giordes vel Indvendinger, men ved Hielp af min gode Bekiendt, General *Bülow,* fik jeg omsider min Ansøgning bevilget og fritoges for Indbetalingen. Dette bragt i Orden aflagde jeg Eed for Magistraten og fik den 23de December Borgerbrev som Grosserer og som Tømmerhandler.

Marcus Christian Bechs Fortælling om sit Livs Historie afbrydes her. Hans Ungdom er forbi, han er nu 30 Aar, hans Fader er død, og han træder nu ud i Livet som en moden og selvstændig Mand. Og det er et langt og virksomt Liv, der endnu ligger for ham, thi han lever over 50 Aar derefter, — først 88 Aar gammel, den 23. Oktober 1875 følger han sin Fader.

Det er Halvdelen af hans Manuskript her er meddelt; der er endnu 200 tætskrevne Sider tilbage, og paa disse fortæller han videre om sit Livs Begivenheder; men disse er kun lidet betydelige og frembyder ikke meget af Interesse udenfor Hjemmets, Slægtens og Vennernes Kres. Han mangler Faderens Lyst til at træde frem i det offentlige Liv, han afslaar mange Tilbud om Hædershverv og foretrækker at arbejde stille i sin Forretning i de vanskelige Tider. Resten af Memoirerne bliver da en Fortælling om hans Hustru og Børn, hans Forretningsrejser og mangfoldige Vennebesøg omkring i Landet lige til hans høje Alder, men selve Tidens store Begivenheder i Indland og Udland berører han lidet eller slet ikke.

I 1867 den 4de December mister han sin Hustru, og samme Aar paa sin 80aarige Fødselsdag afslutter han sine Optegnelser. Han ender dem med at prise sin gode Lykke her i Livet, sit gode Helbred, sit lette Sind, sit lykkelige Ægteskab, sine retskafne Sønner. Han takker sin Gud for hans Naade mod ham og hans Familie og mener at have opnaaet sit Livs Lykke ved at være en uafhængig Mand, ved at være fri for al Misundelse, ved ej at have higet efter Ære og Anseelse, og ved sin og sin Hustrus Nøjsomhed, „der har ladet mig være tilfreds med min rolige og tildeels upaaagtede Stilling blandt mine Medborgere. — —“

PERSON-REGISTER

